

Udviklingsrådets redegørelse for 2007

Udviklingen på det sociale område
og specialundervisningsområdet

Indhold

Læsevejledning	1
Kapitel 1: Indledning	2
1.1 De regionale udviklingsråd	2
1.2 Sammensætning af udviklingsrådene	3
1.3 Udviklingsrådenes virksomhed	3
Kapitel 2: Arbejdsmetode	4
2.1 Indledning	4
2.2 Sekretariaternes netværksgruppe	4
2.3 Skabeloner til kommunernes og regionernes redegørelser	4
2.4 Det Centrale Informations- og Analysesystem (CIAS)	6
2.5 Årsrapport fra Klagenævnet for vidtgående specialundervisning	7
2.6 Evaluering af processen	8
Kapitel 3: Nye strukturer med kommunalreformen	10
3.1 Konklusion og rådets anbefalinger	10
3.2 Beskrivelse og analyse af de nye strukturer	12
3.2.1 Samarbejdet mellem kommunalbestyrelser og regionsråd (rammeaftaler)	12
3.2.2 VISO	19
3.2.3 Forpligtende samarbejder	25
Kapitel 4: Udviklingen inden for børne- og ungeområdet	26
4.1 Konklusion og rådets anbefalinger	27
4.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen inden for børne- og ungeområdet	28
4.2.1 Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse	30
4.2.2 Forebyggende foranstaltninger	36
4.2.3 Anbringelser af børn og unge	41
4.2.4 Sikrede og særligt sikrede institutioner	44
4.2.5 Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere	46
Kapitel 5: Udviklingen inden for voksenområdet	47
5.1 Konklusion og rådets anbefalinger	47
5.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen inden for voksenområdet	49
5.2.1 Botilbud	49
5.2.2 Behandlingstilbud og misbrugsområdet	55
5.2.3 Personlige hjælpeordninger	59
5.2.4 Ledsageordning	59
5.2.5 Dagtilbud	61
5.2.6 Hjælpemidler, boligindretning og biler	63
Kapitel 6: Udviklingen inden for specialundervisningsområdet	67
6.1 Konklusion og rådets anbefalinger	68
6.2 Beskrivelser og analyse af udviklingen inden for specialundervisningsområdet	69
6.2.1 Socialpædagogisk bistand til førskolebørn	71
6.2.2 Almindelig specialundervisning	72
6.2.3 Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden	72
6.2.4 Undervisning af voksne med behov for specialundervisning	75
6.2.5 Uddannelse af unge med særlige behov	76
Kapitel 7: Særlige temaer	79
7.1 Tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse	79

7.2 Udslusning fra forsorgshjem	84
Kapitel 8: Fokusområder til videre bearbejdning	87
Kildefortegnelse	88
Bilag 1 – Tilbud og målgrupper	89
Bilag 2 – Medlemsliste Udviklingsrådet Midtjylland	96
Bilag 3 – Hørings svar.....	97
Bilag 4 – Rammeaftalen i region Midtjylland	98
Skemaoversigt.....	99

Læsevejledning

Kapitel 1-2

Redegørelsen indeholder et kapitel 1, som indledningsvist beskriver nedsættelsen af de regionale udviklingsråd, herunder rådets sammensætning og virke. I Kapitel 2 redegøres i et metodeafsnit for fremgangsmåden for redegørelsens tilblivelse, herunder for datagrundlaget samt de metodevalg m.v., der er foretaget undervejs i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende redegørelse.

Kapitel 3-6

Den efterfølgende del af redegørelsen er opbygget i 4 hovedområder, hvor der i kapitel 3 redegøres for de nye strukturer, det vil sige overordnede og bundne strukturelle ændringer, der fulgte af kommunalreformen. Dernæst behandles det sociale område, som er opdelt i 2 hovedområder, henholdsvis i kapitel 4: Børne- og ungeområdet samt kapitel 5: Voksenområdet. Efterfølgende behandles i kapitel 6: Specialundervisningsområdet.

Kapitel 7-8

Udover de 4 hovedområder behandles særskilt i kapitel 7 de særlige temaer, som er udmeldt af Velfærdsministeriet, og i kapitel 8 afsluttes redegørelsen for 2007 med en udpegning af særlige fokusområder, der kan arbejdes videre med i udviklingsrådets forestående arbejdsperiode.

Konklusioner og rådets anbefalinger vil fremgå i en markeret tekstboks forud for hvert kapitel.¹ En udspecificeret beskrivelse og analyse fremgår efterfølgende.

Citater

I beskrivelsen og analysen af områderne udgør de af Region Midtjylland samt de 19 kommuner i Midtjylland indsendte redegørelser en væsentlig kilde. Udviklingsrådet har refereret til disse på forskellig vis. Ved brug af citater henvises der som udgangspunkt til den konkrete kommune (eller region), der er kommet med udtalelsen. Citaternes anvendelse har dog to formål. Dels kan et citat have en konkret karakter, der nødvendiggør en konkret kildeangivelse – det vil sige, citatet indeholder specifikke oplysninger, der gør sig gældende for netop den konkrete kommune. I andre tilfælde indgår citater, der mere har karakter af eksempler. I sådanne tilfælde er der ikke grundlag for at læse en bagvedliggende forklaring på den konkrete udvælgelse af kilden. Sådanne citater er alene medtaget ud fra den vurdering, at de har kunnet eksemplificere, uddybe eller på anden måde supplere et konkret udsagn eller afsnit i redegørelsen. Endelig tillader Udviklingsrådet sig at komme med egne vurderinger, der generelt sammenfatter tendenser i Regionens og kommunernes redegørelser. I disse findes ikke i denne redegørelse en konkret kildeangivelse.²

Det skal endvidere bemærkes, at brugen af citater varierer gennem redegørelsen. I visse afsnit har Udviklingsrådet valgt at medtage forholdsvis mange citater. Dette ud fra et ønske om at vise bredden og nuancer i de af kommunerne og Regionen indsendte redegørelser.

---

¹ NB. Af vejledningen til bekendtgørelsen om udviklingsråd som led i kommunalreformen fremgår det, at udviklingsrådenes konklusioner skal præsenteres som indledning til de omfattede områder.

² Regionens og kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet Midtjylland kan læses i deres helhed på udviklingsrådenes hjemmeside (<http://www.statsforvaltning.dk/site.aspx?p=3686>).

Kapitel 1: Indledning

1.1 De regionale udviklingsråd

Rådenes opgave

Som led i kommunalreformen er der i henhold til lov om social service § 188 nedsat et udviklingsråd i hver region for perioden fra 2007 til og med 2010. Udviklingsrådenes opgave er at følge og drøfte udviklingen på det sociale område og som noget nyt i forhold til de tidligere udviklingsråd³ tillige på specialundervisningsområdet.⁴

De nærmere regler for udviklingsrådets virke er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen og Socialministeriets vejledning nr. 106 af 12. december 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen.

Udviklingsrådene skal følge og vurdere implementeringen af kommunalreformen, og det er derfor områder, der berøres af reformen, som udviklingsrådene skal fokusere på i deres redegørelser, herunder bl.a. de områder, hvor amtskommunerne indtil kommunalreformens ikrafttræden har haft et myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar.

Udviklingsrådenes redegørelser

Udviklingsrådene skal hvert år i årene 2008 til og med 2010 udarbejde en redegørelse til Velfærdsministeriet og Undervisningsministeriet om udviklingen på det sociale område og på specialundervisningsområdet.

Udviklingsrådenes redegørelser indgår i grundlaget for ministeriernes løbende vurdering af, hvordan kommunalbestyrelser og regionsråd varetager deres opgaver efter 1. januar 2007. Samtidig indgår redegørelserne i ministeriernes årlige redegørelse til Folketinget om udviklingen på områderne.

Der redegøres nærmere for det metodiske grundlag for udarbejdelsen af redegørelserne i kapitel 2.

---

³ I de tidligere amtskommuner har der for perioden 1. januar 2002 til 31. december 2006 været nedsat regionale udviklingsråd med henblik på overvågning af finansieringsreformen (grundtakst) for ydelser efter lov om social service. Det regionale udviklingsråd havde til opgave at indsamle dokumentation og information om udviklingen på det område, der var omfattet af finansieringsomlægningen. Oplysningerne skulle bidrage til belysning af reformens konsekvenser i forhold til blandt andet det samlede systems kapacitet, opbygning og opgavefordeling. Det regionale udviklingsråd udarbejdede - på baggrund af generelle oplysninger, egne informationer og kommunernes årlige redegørelser - en redegørelse til Socialministeriet om udviklingen det forudgående kalenderår på det område efter lov om social service, der var omfattet af finansieringsreformen.

⁴ En oversigt over tilbud og målgrupper, som udviklingsrådet følger, findes i bilag 1.

1.2 Sammensætning af udviklingsrådene

Kommunale og regionale repræsentanter

Udviklingsrådene er sammensat af repræsentanter fra kommunalbestyrelserne i regionen, regionsrådet og brugerorganisationerne. Der er således som udgangspunkt i hver kommune udpeget eet medlem til udviklingsrådet, mens regionen er repræsenteret ved mindst et medlem. Det har imidlertid i særlige situationer kunne aftales, at flere kommunalbestyrelser lader sig repræsentere i fællesskab, men det er stadig den enkelte kommunalbestyrelse, der er forpligtet til at udarbejde en redegørelse til udviklingsrådet. Det skal bemærkes, at det ikke er et krav, at repræsentanten for kommunalbestyrelsen eller regionsrådet er medlem af kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet. Repræsentanten i udviklingsrådet skal dog under alle omstændigheder kunne tegne kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet i forhold til udviklingsrådets opgaver og beslutninger for eksempel en beslutning om, at udviklingsrådet iværksætter en undersøgelse i en eller flere kommuner.

Brugerrepræsentanter

De udpegede repræsentanter fra alle kommunalbestyrelser i regionen og fra regionsrådet har i et forberedende møde truffet beslutning om, hvilke brugerorganisationer på det sociale område og specialundervisningsområdet, der skal være repræsenteret i udviklingsrådet. Det fremgår af vejledningen om udviklingsråd, at Danske Handicaporganisationer (DH) samt Skole og Samfund skal være repræsenteret i Udviklingsrådet. For valget af øvrige brugerorganisationer forudsættes det, at organisationen er lokalt funderet i regionen og besidder et tilstrækkeligt lokalkendskab. En mere landsdækkende brugerorganisation kan dog i relevante tilfælde få repræsentation i Udviklingsrådet.

På det forberede møde i de respektive udviklingsråd blev der ligeledes af og blandt repræsentanterne fra kommunalbestyrelserne valgt en formand for udviklingsrådet.

I Midtjylland består udviklingsrådet af en repræsentant for hver af de 19 kommuner, 4 regionsrådsmedlemmer og 12 repræsentanter fra brugerorganisationerne.

En fortegnelse over medlemmerne er optaget som bilag 2 til denne redegørelse.

1.3 Udviklingsrådenes virksomhed

Til hvert udviklingsråd er der knyttet et sekretariat. Det er statsforvaltningen i den pågældende region, der sekretariatsbetjener udviklingsrådet.

Der er ikke i lovgivningen fastsat nærmere regler om udviklingsrådenes virksomhed i form af forretningsorden, vedtægter, mødevirksomhed eller lignende. Det enkelte udviklingsråd har derfor fastsat sin egen forretningsorden og aftale om sekretariatsbetjening.⁵

---

⁵ De enkelte udviklingsråds forretningsordener kan ses på udviklingsrådenes hjemmeside: <http://www.statsforvaltning.dk/site.aspx?p=3686>

Kapitel 2: Arbejdsmetode

2.1 Indledning

Nærværende redegørelse om udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet er udviklingsrådenes første redegørelse af i alt 3 årlige redegørelser om udviklingen, fordelt på årene 2007, 2008 samt 2009.

I det følgende redegøres for den metodiske tilgang til udarbejdelse af redegørelsen.

2.2 Sekretariaternes netværksgruppe

Af "Vejledning om udviklingsråd som led i kommunalreformen" fremgår det, at det er en forudsætning, at udviklingsrådenes sekretariater (statsforvaltningerne) samarbejder om retningslinjer for fælles fremstillingsformer, der sikrer en gennemgående ensartet struktur og systematik, der gør tilgangen til redegørelserne så let som muligt.

Fælles retningslinjer mv.

Statsforvaltningerne nedsatte på den baggrund en netværksgruppe for udviklingsrådenes sekretariater, der afholdt opstartsmøde i januar 2007. På opstartsmødet blev det vedtaget at udvide netværksgruppens obligatoriske samarbejde om fælles retningslinjer til også at indebære løbende erfaringsudveksling, fælles hjemmeside og udvikling af opgaver til fremme af kvaliteten af sekretariatsbetjeningen af udviklingsrådene med videre.

2.3 Skabeloner til kommunernes og regionernes redegørelser

Spørgeskemaer

Udviklingsrådenes sekretariater har i et tæt samarbejde udviklet en fælles skabelon til kommunernes og regionernes redegørelser til udviklingsrådene. Skabelonen består af i alt 4 spørgeskemaer, fordelt på 1 spørgeskema til regionerne og 3 spørgeskemaer til kommunerne.

Kommunernes spørgeskemaer er opdelt på nedenstående områder:

- Tilbud til Børn og Unge
- Tilbud til Voksne
- Specialundervisning

Foranstaltninger i CIAS

Foranstaltningerne inden for det sociale område svarer til de foranstaltninger, kommunerne kvartalsvist indberetter til Det Centrale Informations- og AnalyseSystem (CIAS).

Skabelonens formål

Formålet med den fælles skabelon (spørgeskemaerne) har først og fremmest været at sikre muligheden for at kunne sammenligne redegørelserne såvel inden for regionerne som på landsplan. Dette ud fra en forudsætning om, at udviklingsrådene skal leve op til kravene om ensartethed i de redegørelser, som rådene skal udarbejde til ministerierne, jf. bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen.

Skabelonerne har samtidig kunnet tilvejebringe et overblik for kommunerne og regionerne over de indholdsmæssige krav til redegørelserne til udviklingsrådene, hvormed skabelonerne også har kunnet fungere som et redskab til at kvalificere og lette redegørelsesarbejdet.

Afprøvning af spørgeskemaer

Spørgeskemaerne har forud for udsendelse til alle kommuner/regioner været afprøvet af repræsentanter for kommuner samt regioner fordelt over hele landet.⁶ Dette for at gøre spørgeskemaerne så tilgængelige som muligt og samtidig sikre, at der eksempelvis ikke vil blive stillet spørgsmål, som ikke er relevante eller, der ikke spørges til tal, som kommunerne og regionen ikke kan opgøre med videre.

Spørgsmålene i skabelonen (spørgeskemaerne) afspejler de områder, der i løbet af 2007 har været debatteret i de 5 udviklingsråd, ligesom der i skabelonen er indeholdt en række mere generelle spørgsmål med mulighed for at beskrive udviklingsområderne, politikker og tendenser mv. For så vidt angår generelle og brede spørgsmål har det været op til kommunerne/regionerne at vurdere, hvilke svar det har været relevant at fremhæve samt detaljeringsgraden heraf. Spørgeskemaerne indeholder endvidere en række åbne tekstfelter, hvor der har været mulighed for at redegøre mere frit i forhold til udviklingen på det sociale område og på specialundervisningsområdet - herunder beskrive eventuelle strukturafledte konsekvenser. Der er i udarbejdelsen af spørgeskemaerne taget højde for kravene til kommunernes og regionernes redegørelser som bestemt i bekendtgørelsen.

Spørgeskemaerne blev udsendt til samtlige kommuner og regioner medio december 2007 med indberetningsfrist for kommunerne og regionerne inden den 1. marts 2008.

Ved indberetningsfristens udløb havde stort set alle kommuner og samtlige regioner afgivet deres redegørelse til udviklingsrådene. I region Midtjylland har Udviklingsrådet modtaget en redegørelse fra alle 19 kommuner samt fra Region Midtjylland. Samtlige redegørelser kan ses på udviklingsrådenes hjemmeside:
<http://www.statsforvaltning.dk/site.aspx?p=3686>

Særlige temaer

Velfærdsministeriet har i medfør af bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen den 21. december 2007 udmeldt to særlige temaer for udviklingsrådenes redegørelser for 2007:

Særligt tema I – Udviklingen i tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse

Særligt tema II – Udslusning fra forsorgshjem

Udviklingsrådenes sekretariater har efterfølgende drøftet de særligt udmeldte temaer og udsendt anmodning til kommunerne om nye oplysninger samt en uddybning af områder, som allerede var indeholdt i de udsendte spørgeskemaer til kommunerne og regionerne.

---

⁶ Det skal bemærkes, at ikke alle ændringsforslag fra testkommunerne er fulgt.

Udviklingsrå- denes data- base

Udviklingsrådenes sekretariater har – i samarbejde med databaseudbyderen Interresearch – udviklet en særskilt database til samling af alle data fra kommunernes og regionernes redegørelser til udviklingsrådene.

Kommunerne og regionerne har indberettet deres redegørelser til udviklingsrådene i databasen, hvilket har givet sekretariaterne mulighed for at databehandle oplysningerne såvel inden for den enkelte kommune/region som på tværs af kommunerne i regionen.

Sekretariaterne planlægger at anvende og udvikle databasen løbende i perioden for udviklingsrådenes virke. Databasen vil således samle kommunernes og regionernes redegørelser for de tre redegørelsesår: 2007, 2008 samt 2009.

Høringspro- cedure

Ifølge bekendtgørelsen er kommunerne forpligtet til at sende de kommunale redegørelser i høring hos de lokale handicapråd og brugerorganisationer senest samtidig med, at redegørelserne afleveres til udviklingsrådene.

Høringssvarene fra handicapråd og brugerorganisationer vil indgå som en del af datagrundlaget for udviklingsrådenes redegørelser. De indgår dog rent teknisk ikke i ovennævnte database. En oversigt over høringssvar findes i bilag 3.

2.4 Det Centrale Informations- og Analysesystem (CIAS)

Kommunerne skal hvert kvartal indberette oplysninger om udviklingen på det sociale område til Det Centrale Informations- og AnalyseSystem (CIAS), jf. bekendtgørelse om udviklingsråd som led i kommunalreformen. Kommunernes indberetninger til CIAS udgør i princippet et væsentligt grundlag for udviklingsrådenes løbende drøftelse af udviklingen på det sociale område.

Det Centrale Informations- og Analysesystem administreres af Servicestyrelsen, som hvert kvartal offentliggør en statusrapport vedr. kommunernes indberetninger.

Indberetnin- ger vedr. 2007

Erfaringerne fra indberetningerne for 2007 har imidlertid vist, at det har været meget vanskeligt at få kommunerne til at foretage de kvartalsvise indberetninger. Dels har svarprocenterne været lave og svingende, og dels har de indberettede tal ikke været fyldestgørende (kun delvise indberetninger). Det har dermed ikke i tilstrækkelig grad været muligt at sammenligne tallene, ligesom systemets opbygning har medført ringe mulighed for at kunne spore forskydninger mellem foranstaltningerne, idet der ikke registreres på cpr. nr., således at borgeren kan følges.

I forhold til nærværende redegørelse problematiseres anvendelsen af CIAS-tallene yderligere af kommunernes mulighed for at kommentere på de tal, som rent faktisk er indberettet. 4. kvartal er indberettet 15. januar 2008, men som flere kommuner har gjort opmærksom på foretages der mellemregninger frem til regnskabsafslutningen. De endelige tal for 2007 foreligger således først i midten af februar og kan ikke nå at komme med i kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet.

Anvendelsen af CIAS-tallene vil derfor i denne redegørelse bero på en konkret vurdering af talmaterialets anvendelsesmuligheder i de enkelte afsnit!

I CIAS systemets opbygning var det i øvrigt oprindeligt hensigten, at kommunerne - udover at anføre en henholdsvis tilgang og bestand for hver foranstaltning – ligeledes skulle indberette obligatorisk på ejerformer, det vil sige angive om foranstaltningerne anvendes inden for egen kommune, andre kommuner, en kombination eller i privat regi med videre.

Statistisk materiale fra CIAS - som kvartalsvist ville kunne vise udviklingen i hvor tilbuddene anvendes - ville være brugbare oplysninger for udviklingsrådene i forbindelse med at overvåge udviklingen på det sociale område. Indberetning på ejerformer blev imidlertid gjort til en frivillig del af indberetningen til CIAS, hvilket har medført en meget lav svarfrekvens. Statistikgrundlaget vedrørende ejerformer må derfor anses for ikke at være brugbart til vurdering af udviklingen i forhold til kommunernes anvendelse af egne tilbud og andre kommuners tilbud med videre.

Perspektiver for CIAS

Udviklingsrådenes sekretariater har afholdt møde med Servicestyrelsen med henblik på drøftelse af mulighederne for at kvalificere systemet samt mulighederne for at fremme svarprocenterne og forventer, at kommunerne fremover indberetter som forudsat i bekendtgørelsen. Udviklingsrådet Midtjylland finder dog samtidig, at der generelt bør ses mere gennemgribende og regelforenklende på dokumentation og oplysning på det sociale område.

2.5 Årsrapport fra Klagenævnet for vidtgående specialundervisning

En anden del af datagrundlaget for udviklingsrådenes årlige redegørelser er Klagenævnets årlige rapport om klager inden for specialundervisningen, jf. bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen.

Klagenævnets rapport vedrørende 2007 blev offentliggjort 4. april 2008. Rapporten opgør de klager, som klagenævnet har afsluttet i perioden i 2007.

Kommunalreformen har betydet en udvidelse af klagenævnets kompetence på folkeskoleområdet. Dette har ifølge klagenævnets rapport betydet, at antallet af personer med klageadgang er fordoblet.

Klagenævnet kan behandle klager vedrørende tilbud om specialundervisning til elever i folkeskolen, elever på kommunale specialskoler, elever i kommunale specialklasser og elever med behov for omfattende støtte i almindelige klasser samt kommunernes afslag på henvisninger til disse foranstaltninger. Endvidere har klagenævnet fået kompetence til at behandle klager vedrørende retlige spørgsmål i forbindelse med kommunernes afgørelser efter lov om specialundervisning for voksne.

Klagenævnet oplyser i sin årsrapport for 2007, at antallet af klager på landsplan steg fra 182 i skoleåret 2005/2006 til 384 i 2007. Dette skal som nævnt ses i sammenhæng med, at personer med klageadgang er fordoblet.

Klagenævnet behandlede i 2007 ingen klager vedrørende specialundervisning for voksne, og der indkom tre klager vedrørende den nye ungdomsuddannelse til unge med særlige behov.

Rapporten er, som nævnt ovenfor, obligatorisk som kildemateriale til nærværende redegørelse. Den har dog den "mangel", at den – bortset fra klagernes antal – ikke opgør på kommune- og regionsniveau. Der sondres udelukkende mellem Københavns Kommune og øvrige kommuner. Udviklingsrådet har med andre ord ikke mulighed for at udtale sig præcist og konkret om forholdene i netop de midtjyske kommuner. Klagenævnets rapport er derfor kun indarbejdet i begrænset omfang, der hvor det efter en konkret vurdering er fundet væsentligt at præsentere de generelle tal for alle kommunerne.

2.6 Evaluering af processen

Udviklingsrådene har som nævnt til opgave at følge og drøfte udviklingen det sociale område og specialundervisningsområdet. Hovedopgaven for udviklingsrådene er udarbejdelse af nærværende redegørelse til Velfærdsministeriet og Undervisningsministeriet. Grundlaget for udviklingsrådenes redegørelser er egne undersøgelser, oplysninger fra informations- og analysesystemet og kommunernes og regionens redegørelser.

2007 har været et opstartsår for udviklingsrådene, hvor opgaven skulle afdækkes, og sekretariaterne skulle udforme fælles fremstillingsform for udviklingsrådets redegørelse. Mulighederne for samtidig at afdække behov for særlige undersøgelser, og at gennemføre særlige undersøgelser i Midtjylland har været meget begrænsede. Udviklingsrådet i Midtjylland har derfor ikke gennemført egne undersøgelser i 2007, ligesom det blev besluttet ikke at have fokus på særligt tema i forbindelse med redegørelsen.

Processen for udarbejdelse af udviklingsrådets redegørelse for 2007 har samtidig været præget af tidspres såvel for kommunerne og Regionen som for Udviklingsrådet.

Kommunerne og regionen har skullet redegøre for statistiske oplysninger frem til den 31. december 2007. Flere kommuner har gjort opmærksom på, at tidsfristen for indberetningen til Udviklingsrådet har været stram, og der har ikke været tid til at gennemføre den politiske proces forud for aflevering af redegørelsen til Udviklingsrådet inden den 1. marts 2008. Kommunerne har skullet foretage indberetningen på grundlag af oplysninger, hvoraf nogle først fremkommer i forbindelse med regnskabsafslutningen i januar 2008. Reelt har kommunerne således kun haft februar måned til at foretage indberetningen. Ofte er arbejdet tillige udført i forskellige forvaltningsenheder og skal efterfølgende samles inden den politiske behandling.

Et ankepunkt har også været, at handicapråd og brugerorganisationer kun i meget begrænset omfang har haft mulighed for at forholde sig til de kommunale redegørelser. Udviklingsrådet i Midtjylland har konstateret, at der er et meget begrænset antal høringssvar, jf. bilag 3.⁷

For Udviklingsrådets sekretariat har tidspresset blandt andet betydet, at det ikke har været muligt at indhente uddybende oplysninger fra kommunerne og regionen i

---

⁷ Fristen for indsendelse af høringssvar til de kommunale redegørelser var af Udviklingsrådet overfor kommunerne oplyst at være den 25. april 2008.

forhold til konkrete problemstillinger med videre i redegørelserne. Der har været en stram tidsramme for sekretariatets behandling af datagrundlaget fra blandt andet kommunernes og regionens redegørelser, beskrivelse og analyse samt forelæggelse af udkast til redegørelse for Udviklingsrådet inden den 1. maj 2008.

Såvel kommunernes, Regionens som Udviklingsrådet egen redegørelse må naturligvis vurderes i lyset heraf. På trods af ovenstående er det dog Udviklingsrådets opfattelse, at der er indkommet mange brugbare informationer fra kommuner og Region, og samlet set udgør de indsendte redegørelser et relativt omfangsrigt materiale. Et materiale, som Udviklingsrådet ikke fuldt ud har gjort brug af. Primært af to årsager; for det første har karakteren af materialet flere steder kunnet kvalificeres ved en uddybende kontakt til de forskellige respondenter, en kontakt som Udviklingsrådet som nævnt af hensynet til at færdiggøre den samlede redegørelse ikke har kunnet prioritere. For det andet, har datamaterialet mange steder en karakter, der gør, at det ikke har kunnet karakteriseres som værende forhold, der entydigt kan knyttes an til kommunalreformen.

Kapitel 3: Nye strukturer med kommunalreformen

Med kommunalreformen blev myndighedsstrukturen på det sociale område og på specialundervisningsområdet ændret. Kommunerne fik – som noget nyt – det samlede ansvar for at træffe afgørelse om borgernes visitation til et tilbud på det sociale område og specialundervisningsområdet.

Regionerne som leverandør

Samtidigt blev de gamle amtskommuner nedlagt, og de nye regioner fik et leverandøransvar i forhold til kommunerne inden for visse områder. Regionerne kan opfylde sin forpligtelse ved at bruge egne tilbud eller ved at samarbejde med kommuner, andre regioner eller private tilbud, herunder selvejende institutioner. Regionsrådenes leverandøransvar betyder, at regionen er forpligtet til at tilpasse kapaciteten og udvikle de regionale tilbud efter aftale med kommunerne i regionen. Som redskab til at koordinere og planlægge udviklingen i forholdet mellem kommunernes behov og det samlede udbud af tilbud i regionen, er der indført en forpligtelse til at udarbejde en rammeaftale for hver region.

Idet kommunerne har overtaget det fulde myndigheds- og finansieringsansvar på social- og specialundervisningsområdet, har de også overtaget ansvaret for de specialiserede tilbud, der tidligere blev drevet af amterne. En række af disse tilbud er målrettet mod behov, der må antages at opstå forholdsvis sjældent i den enkelte kommune. For at tilgodese behovet for specialrådgivning er den nationale Videns- og SpecialrådgivningsOrganisation (VISO) oprettet.

Forpligtende samarbejder

Enkelte mindre kommuner har endvidere på grund af særlige forhold etableret et samarbejde med andre kommuner omkring varetagelsen af visse opgaver på blandt andet det sociale område og specialundervisningsområdet. Dette samarbejde sker med hjemmel i lov om forpligtende samarbejder.⁸

3.1 Konklusion og rådets anbefalinger

I det følgende sammenfattes de væsentligste konklusioner vedrørende de nye overordnede strukturer, der fulgte med kommunalreformen. Rådets konklusioner suppleres med en række anbefalinger i forhold til den fremadrettede indsats på de pågældende områder.

Samarbejde mellem kommuner og Regionen:

Overordnet set kan det konstateres, at samarbejdet de midtjyske kommuner og Region Midtjylland imellem fungerer godt. Det være sig i forhold til en helt generel vurdering, og i en vis grad også i forhold til samarbejdet i forbindelse med rammeaftalen.

Generelt vurderes samarbejdet – især af kommunerne - også at have fungeret i forbindelse med arbejdet omkring rammeaftalen. Region Midtjylland har dog peget

⁸ Jf. Lov nr. 541 af 24. juni 2005 om forpligtende kommunale samarbejder.

på en række forhold, der har givet anledning til bekymring. For det første, vanskeliggøres de regionale planlægningsvilkår af kommunernes løbende overtagelsesmulighed af de Regionale tilbud samt af nogle – efter Regionens opfattelse – usmidige vilkår for omlægninger og justeringer m.v., der ligger i rammeaftalerne. For det andet, mener Region Midtjylland, at det endnu ikke er lykket at indgå i en fremadrettet dialog om udviklingen for området. Det anføres bl.a., at der nu planlægges i to spor – en planlægning i regi af rammeaftalen og en selvstændig analyse af området blandt de 19 kommuner – et arbejde, hvor i Regionen ikke er inviteret. Regions koordinerende funktion af kapaciteten og udviklingen af de social tilbud udfordres, ifølge Regionen, heraf.

Udviklingsrådet har (på baggrund af de kommunale redegørelser) ikke grundlag for at udtale sig om, i hvilken grad de midtjyske kommuner deler de bekymringer, Region Midtjylland giver udtryk for. Kommunernes repræsentanter i Udviklingsrådet har imidlertid eksempelvis peget på, at virksomhedsoverdragelsesloven følges, når kommunerne overtager tilbud. Der er med andre ord i forhold til kommunernes løbende overtagelsesmulighed divergerende opfattelser af, i hvilken grad dette udgør et problem. Udviklingsrådet må dog under alle omstændigheder konstatere, at Regionen har gjort sig disse overvejelser. Udviklingsrådet vil derfor anbefale, at kommunerne og Region Midtjylland som minimum diskuterer disse problemstillinger nøje i en fortsat udvikling af rammeaftalen som værktøj til udvikling af området.

I forhold til en evt. fremtidig kommunal overtagelse af tilbud finder Udviklingsrådet desuden, at parterne bør have ekstra fokus herpå, idet mange tilbud er så specialiserede, at det kræver et vist befolkningsgrundlag for at kunne opretholde erfaring og viden – og samtidig sikre en udvikling heraf. Udviklingsrådet anerkender kommunernes ret til at overtage tilbud men opfordrer til åben dialog om forsyningsansvaret kommunerne og Regionen imellem.

På en række tilbud i Region Midtjylland, er der endvidere konstateret en større efterspørgsel, end Regionen kan imødekomme. På områder hvor det ikke er muligt at operere med merindskrivning, sker det således, at Regionen har måttet afslå, når en kommune har anmodet om en plads. Udviklingsrådet skal i den forbindelse anbefale, at kommunerne i højere grad får afdækket det reelle behov for pladser på de forskellige områder. Såvel afslag som merindskrivning udgør efter Udviklingsrådets opfattelse – alt andet lige – et problem for den enkelte bruger.

VISO:

Det er Udviklingsrådets opfattelse, at VISO generelt har været brugt i et begrænset omfang i 2007. Det gør sig i udpræget grad gældende på specialundervisningsområdet. Det er dog værd at hæfte sig ved, at kommunerne finder kvaliteten af den rådgivning, der faktisk er ydet, som værende god. Kvaliteten af VISO's ydelser vurderes over en bred kam tilfredsstillende.

Det er vigtigt at pointere, at såvel kommuner som Udviklingsrådet Midtjylland finder det for tidligt at drage nogle endegyldige konklusioner vedrørende VISO's virke. Hertil er VISO som rådgivningsorgan endnu for ungt. De kommunale redegørelser

til Udviklingsrådet har dog til en vis grad synliggjort, at VISO fortsat har en opgave i kommunerne i forhold til at udbrede kendskabet til VISO, og hvad VISO kan bidrage med.

Udviklingsrådet har afslutningsvis hæftet sig ved, at mange kommuner har givet udtryk for, at de vil bruge VISO mere fremover. Udviklingsrådet Midtjylland vil anbefale noget sådant.

3.2 Beskrivelse og analyse af de nye strukturer

I det følgende beskrives de nye strukturer indledningsvist ud fra en generel og dermed landsdækkende vinkel, hvorefter disse underlægges den "lokale lup" – en redegørelse for forholdene i Udviklingsrådet Midtjyllands eget område.

3.2.1 Samarbejdet mellem kommunalbestyrelser og regionsråd (rammeaftaler)

Kommunerne indgår en rammeaftale med de øvrige kommuner i regionen og med Regionen gældende for et år af gangen.⁹ Rammeaftalerne omfatter – med regionale variationer – det sociale område, det almene ældreboligområde vedrørende boliger til fysisk og psykisk funktionshæmmede m.fl. og specialundervisningsområdet. Rammeaftalen udarbejdes på grundlag af kommunale redegørelser til regionen, som kommunerne udarbejder vedrørende deres behov for og forventede brug af tilbud i regionen.¹⁰

Formålet med rammeaftalerne

Hovedformålet med rammeaftalerne er at skabe et værktøj, der sikrer en tilpasning af de tilbud, som rammeaftalerne omfatter. Rammeaftalen skal blandt andet fastlægge regionsrådets forpligtelser i forhold til kommunerne i regionen, omfanget af kommunernes forpligtelse til at stille tilbud til rådighed for andre kommuner og omfanget af den løbende faglige udvikling af indholdet i tilbuddene. Rammeaftalen skal videre indeholde oplysninger om blandt andet takster for kommunernes køb af pladser og beskrivelser af det faglige indhold og kvaliteten i tilbuddene.

Tilbud, som kommunerne skulle overtage ved strukturreformen, de såkaldte "skalområder" er ikke omfattet af rammeaftalerne, men kan indgå efter aftale.

På specialundervisningsområdet omfatter rammeaftalerne alene de lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for børn og unge under 18 år, som det påhviler regionsrådene at drive i henhold til folkeskolelovens § 20, stk. 3.

---

⁹ jf. Servicelovens § 6, stk. 2, Folkeskolelovens § 47, stk. 3 og voksenspecialundervisningslovens § 6h.

¹⁰ De nærmere krav til rammeaftalerne og de kommunale redegørelser er fastlagt i bekendtgørelse nr. 36 af 23. januar 2006 om rammeaftale m.v. på det sociale område og på det almene ældreboligområde, samt bekendtgørelse nr. 354 af 24. april 2006 om kommunalbestyrelsens årlige redegørelse til regionsrådet og rammeaftalen mellem regionsrådet og kommunalbestyrelserne i regionen på specialundervisningsområdet.

Udover at være et planlægnings- og udviklingsværktøj er der også fokus på processen omkring indgåelsen af rammeaftalerne. Ifølge bekendtgørelserne skal rammeaftalen således sikre en åben dialog om udviklingen inden for de omfattede områder samt skabe gennemsigtighed og åbenhed for borgerne. Tilbuddene omfattet af rammeaftalen for region Midtjylland findes i bilag 4.

Samarbejdet mellem kommuner og Region Midtjylland

Kommunerne er i deres redegørelser til Udviklingsrådet anmodet om dels at vurdere samarbejdet med Regionsrådet generelt, og dels er kommunerne og Region Midtjylland hver især anmodet om at vurdere samarbejdet omkring indgåelse af rammeaftalen for 2008.

På børne- og ungeområdet vurderer stort set alle kommuner (15 stk.) det generelle samarbejde med Region Midtjylland som værende "godt". En enkelt kommune peger på, at samarbejdet fungerer "rigtigt godt". Tre kommuner svarer dog, at samarbejdet fungerer "mindre godt".

Et lignende billede tegner sig for så vidt angår voksenområdet. Her svarer 17 kommuner, at samarbejdet fungerer godt, mens to kommuner svarer "mindre godt".

Endelig findes samme tendens på specialundervisningsområdet i kommunernes vurdering af samarbejdet generelt. 14 kommuner peger på, at samarbejdet fungerer "godt" og tre kommuner, at det fungerer "mindre godt".

Samlet set for de tre hovedområder vurderer kommunerne i det midtjyske med andre ord, at samarbejdet med regionsrådet fungerer godt. Værd at bemærke er det også, at ingen kommuner har vurderet, at samarbejdet har fungeret decideret "dårligt".

Kommuner- nes bemærk- ninger

"Konstruktiv" og "tilfredsstillende" er etiketter, der går igen i mange besvarelser, når kommunerne beskriver samarbejdet med Regionsrådet. Eksempelvis vurderer Syddjurs Kommune (i en kommentar på børne- og ungeområdet), at der er god kommunikation om behov og udviklingstendenser. Viborg Kommune udtrykker det på følgende vis; "Samarbejdet med Regionsrådet har i den første periode været præget af en fælles indsats i forhold til den nye opgavefordeling mellem region og kommuner. Myndighedsrollens entydige placering i kommunalt regi, og de samarbejdsrelationer, der er etableret mellemkommunalt og i samarbejde med regionen for at sikre drift og fortsat udvikling af området, har været konstruktiv."

For kommunernes vedkommende synes Randers Kommunes vurdering i virkeligheden at være forholdsvis "repræsentativ" for de positive tilkendegivelser omkring det generelle samarbejde med Regionen. Kommunen beskriver det således; "Samarbejdet har været koncentreret omkring udarbejdelse af den årlige rammeaftale og de processer, der følger heraf. Kommunerne og Regionen har skullet finde sig til rette i de nye roller og opgaver. Samarbejdet har været præget af en konstruktiv tilgang til opgaven fra alle parter, og der har været positive kræfter, der har arbej-

det for at levere et tilfredsstillende resultat. Men Rammeaftale-konstruktionen er et stort administrativt apparat med manglende gennemskuelighed for alle parter.¹¹

Det er imidlertid mindst lige så interessant, at se nærmere på den mere kvalitative vurdering af det generelle samarbejde kommuner og Region imellem hos de kommuner, der jf. ovenstående, har vurderet samarbejdet som fungerende "mindre godt" på henholdsvis børne- og unge-, voksen- og specialundervisningsområdet. Konkret er det tale om tre kommuner; nemlig Skanderborg Kommune, Odder Kommune og Lemvig Kommune.

Skanderborg Kommuner finder, at "Regionen generelt har svært ved at acceptere kommunernes nye rolle på området." Odder Kommune retter en kritik med reference til samarbejdet omkring rammeaftalen. En kritik, der ikke umiddelbart knytter direkte an til selve samarbejdet kommunen og Regionsråd imellem. Kritikken går her tilsyneladende mere på nogle strukturelle betingelser for samarbejdet, idet kommunen anfører, at kommunen "oplever processen omkring den politiske godkendelse af rammeaftalen som utilfredsstillende, da de økonomiske forudsætninger og konsekvenser af rammeaftalen ikke foreligger, når kommunalbestyrelsen skal godkende aftalens indhold."

Det skal dog bemærkes, at Skanderborg Kommune (i en kommentar på børne- og ungeområdet) har en forventning om, at samarbejdet med Regionsrådet finder et konstruktivt leje indenfor de kommende år.

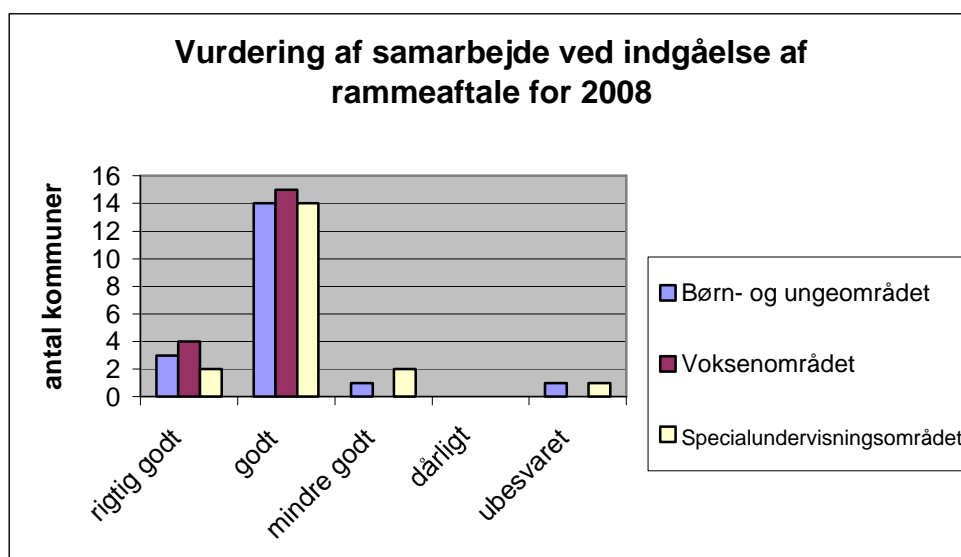
Bemærkningerne fra kommunerne i øvrigt omkring deres forventninger til udviklingen i samarbejdet med Regionsrådet er overvejende positive. Der kan hos hovedparten af kommunerne spores en stor tiltro til, at samarbejdet vil fortsætte i det spor som beskrevet ovenfor. Horsens Kommune peger dog på et væsentligt forhold ved år 2007; året har for alle parter været præget af stor arbejdsbyrde i form af én-gangsopgaver ift. at definere samarbejdsfelter og at få bragt eksempelvis redegørelser og takstberegninger på samme formel. Kommunen har en forventning om, at arbejdet mod fælles faglig udvikling vil blive prioriteret i det kommende år.

Samarbejdet om rammeaftalen 2008

Kommunernes overvejende positive vurdering af samarbejdet med Region Midtjylland ændrer sig ikke, når fokus rettes mod den del af samarbejdet, der konkret vedrører indgåelse af rammeaftalen for 2008. Også her er der forholdsvis positive tilkendegivelser fra kommunerne. Fordelingen på hovedområder fremgår af følgende diagram.

---

¹¹ Der bør dog her tages et metodisk forbehold for selve spørgsmålsformuleringen i skabelonerne (spørgeskemaerne). Som det ganske rigtigt påpeges af Ikast-Brande Kommune; "Der er her tale om et generelt svar, hvor der i forhold til specifikke opgaver godt kunne tænkes at være et andet svar."

Hovedparten af kommunerne vurderer således, at samarbejdet omkring indgåelse af rammeaftalen har fungeret "rigtigt godt" eller "godt".

Bemærkninger fra kommunerne

Baggrunden for kommunernes vurdering minder på sin vis meget om de begrundelser, der er givet ovenfor i vurderingen af samarbejdet helt generelt. Også her lyder den generelle vurdering, at samarbejdet har været konstruktivt. Viborg Kommune udtrykker det på følgende vis; "I forhold til samarbejdet i region Midtjylland har rammeaftalearbejdet været præget af stor grad af enighed i forhold til lovgivning, som regulerer samarbejdet. På trods af en betydelig fælles administrativ belastning har rammeaftalen været et godt og konstruktivt fundament for det videre arbejde kommunalt, regionalt og fælles. Der er via rammeaftalen åbnet op for fælles tværgående prioriteringer og indsats i forhold til særlige områder, hvor kommuner og region har et samlet ønske om en styrket indsats. Rammeaftaleprocessen for 2007 er netop evalueret af kommuner og region, og dermed er den justeret så den fortsat er et hensigtsmæssigt arbejdsredskab for det kommende års samarbejde."

Helt uden problemer har samarbejdet imidlertid ikke været. Eksempelvis peger Herning Kommune på, at rammeaftalen "i 1. og 2. generation ikke har virket som det planlægnings- og udviklingsværktøj, som er intentionen." Kommunen oplyser dog samtidigt, at der arbejdes intensivt på at forbedre det aspekt i de kommende år; "Det sker blandt andet ved, at alle kommuner har forpligtiget sig til at bidrage til en grundig kortlægning og beskrivelse af de enkelte kommuners strategier for aktivitetsområdernes udvikling. Kortlægningen følger en fælles skabelon og søges koordineret, så de kan indgå i en fælles præsentation, der kan danne grundlag for aftaler kommunerne imellem og mellem kommunerne og Region Midtjylland."

Regionens bemærkninger

Således kommunernes vurdering af samarbejdet med Region Midtjylland. Inddrages Region Midtjylland i vurderingen af samarbejdet omkring indgåelsen af rammeaftalen for 2008 styrkes det positive billede på det overordnede plan. Regionen vurderer ganske vist, at samarbejdet har været af "middel" karakter, men oplyser samtidig, at "Region Midtjylland har oplevet, at der generelt er udvist stor deltagelse i forhold til det arbejde, der gik forud for indgåelse af Rammeaftale 2008. Dette gælder såvel den administrative styregruppe som de arbejdsgrupper, der forestod dele af det forberedende arbejde i forbindelse med indgåelse af aftalen."

Når det er sagt, peger Region Midtjylland især på to problemstillinger omkring indgåelsen af rammeaftalen for 2008. For det første oplever Region Midtjylland, at "de regionale tilbuds planlægningsvilkår vanskeliggøres af den løbende overtagelsesmulighed og de meget usmidige vilkår for omlægninger, udbygninger og justeringer, der ligger i rammeaftalerne. Herudover oplever Region Midtjylland, at det endnu ikke er lykkedes at indgå i en fremadrettet dialog om udviklingen for området, som rammeaftalen på det sociale område forudsætter." Denne vurdering deles dog ikke af kommunerne i Midtjylland. Her er man generelt af den opfattelse, at der løbende er en fremadrettet dialog på området.

For så vidt angår kommunernes mulighed for at overtage tilbud fra Regionen finder Region Midtjylland, at der med kommunalreformen ikke eksisterer endelige aftaler om opgavefordelingen mellem region og kommuner på det sociale område. Regionen peger her på, at kommunerne ifølge lovgivningen til hver en tid kan overtage de regionalt drevne tilbud, såfremt de måtte have ønske herom. Med den nuværende ordning vil kommunale overvejelser om overtagelse blive præsenteret og drøftet i forbindelse med processen om indgåelsen af hvert års rammeaftale. Regionen finder derfor langsigtet planlægning og udvikling af de regionalt drevne tilbud særdeles vanskelig på grund af den usikkerhed, der opstår med den konstante uvished om eventuel fremtidig kommunal overtagelse af de sociale tilbud. "Denne usikkerhed præger arbejdsmiljøet i de enkelte tilbud og kan være med til at forstærke de problemer med rekruttering og fastholdelse af medarbejdere og ledere, som hele social- og sundhedsområdet i forvejen oplever. For at kunne sikre ro til den faglige udvikling til gavn for tilbuddenes brugere, er det derfor Region Midtjyllands opfattelse, at muligheden for kommunale overtagelser alene bør kunne ske midt i hver valgperiode."

Vedrørende koordinering og planlægning omkring arbejdet med rammeaftalen mener Region Midtjylland desuden at have erfaret, at de 19 kommuner i Region Midtjylland har igangsat en fælles analyse af socialområdet, der skal danne grundlag for at vurdere hvilke opgaver, der fremover kan løses i henholdsvis egen kommune, mellemkommunalt, regionalt og landsdækkende regi. Region Midtjylland peger i den forbindelse på, at Regionen ikke er inviteret til at deltage i dette arbejde. Region Midtjylland vurderer derfor, at det af kommunerne nedsatte analysearbejde reelt betyder, at der nu planlægges i to spor på det sociale område. For Region Midtjylland har det den konsekvens, at regions koordinerende funktion af kapaciteten og udviklingen af de sociale tilbud vanskeliggøres, da drøftelsen om den fremadrettede udvikling på området ikke længere synes gennemsigtig. Region Midtjylland vil derfor gerne understrege, at regionens behov for at kunne agere forudseende og imødekomme kommunernes og brugernes behov, fordrer åbenhed og dialog i samarbejdet med kommunerne.

Høringssvar fra DH

Udviklingsrådet Midtjylland har modtaget et høringssvar fra Danske Handicaporganisationer (DH). Et høringssvar, der retter sig direkte mod Regionens redegørelse. Heri deler DH hovedparten af de bekymringer, som Regionen giver udtryk for. DH skriver blandt andet, at det tydeligt fremgår af Regionens redegørelse, at Region Midtjylland oplever flere problematikker, som kan ses som en konsekvens af kommunalreformen. Det handler ifølge DH om udfordringer i forhold til Regionens leverandørrolle, koordinatorrolle og i forhold til faglig udvikling og rekruttering og fastholdelse af medarbejdere på de regionale tilbud. Derudover handler det om, at Re-

gionen oplever, at der er skabt to spor i forhold til planlægningen på det sociale område.

På den baggrund peger Region Midtjylland – og for så vidt også DH – på en række udfordringer for Regionen i forbindelse med kommunalreformen. Disse er som følger;

- Udfordringer i forhold til leverandørrollen, hvor der på en lang række af Region Midtjyllands tilbud er større efterspørgsel, end Regionen kan imødekomme. Da kapacitetstilpasninger aftales i rammeaftalen, kan kapaciteten ikke umiddelbart ændres i forhold til den kommunale efterspørgsel efter pladser. På tilbud, hvor der ikke er mulighed for at operere med merindskrivning inden for de eksisterende fysiske rammer, sker det, at Regionen er nødt til at afslå, når en kommune henvender sig med henblik på en plads. Det er samtidig Regionens vurdering, at kommunerne i processen omkring udarbejdelsen af de kommunale redegørelser har forudsat at fastholde serviceniveauet og dermed antallet af pladser på et uændret niveau, men at den reelle efterspørgsel har været højere. Dette har, understreges det af Regionen, gjort det vanskeligt at tilrettelægge kapaciteten optimalt, især vedrørende tilbud til den gruppe af borgere, som har de mest komplekse problemstillinger.
- Udfordringer i forhold til koordinatorrollen. Her peger Regionen på, at to forhold. For det første omfatter rammeaftalerne ikke nye tilbud oprettet af kommunerne efter 1. januar 2007. Det betyder ifølge Regionen, at de nye tilbud formelt set ikke indgår i koordineringen af kapaciteten, ligesom tilbuddene ikke er omfattet af det regionale leverandøransvar, der gør, at den givne kommune er forpligtiget til at stille pladser til rådighed for de øvrige kommuner. For det andet finder Regionen det problematisk, at tidsfristen og processen for indgåelsen af rammeaftalerne (15. oktober) rent tidsmæssigt falder sammen med den kommunale budgetproces. Det giver en udfordring omkring aftaler og beregning af taksterne for rammeaftalens tilbud. Det er derfor vanskeligt at gennemføre reelle drøftelser af de økonomiske og budgetmæssige rammer for de sociale tilbud, der er omfattet af rammeaftalen.
- Udfordringer i forhold til rekruttering og fastholdelse. Regionen er her af den opfattelse, at usikkerhed omkring fremtidige ejerforhold (pga. af kommunernes mulighed – og ret – til at hjemtage tilbud fra Regionen) i stigende grad præger ledere og medarbejdere i Regionens tilbud. Usikkerheden betyder bl.a., at langtidsplanlægning i forhold til udviklingsprojekter, kapacitetsplanlægninger, nybyggeri og reovering vanskeliggøres.

Udviklingsrådet er opmærksom på, at Regionen allerede har iværksat en række tiltag for at imødegå ovennævnte problemstillinger. Udviklingsrådet vil dog, som også DH opfordrer til, følge udviklingen på området fremover.

Udviklingsrådet kan på baggrund af de kommunale redegørelse ikke entydigt sige noget om, i hvilket omfang ovenstående bekymringer deles af de midtjyske kommuner. Under alle omstændigheder giver det anledning til bekymring, at Regionen har gjort sig disse overvejelser i deres Redegørelse til Udviklingsrådet. Udviklingsrådet vil derfor – i lighed med DH – anbefale at kommunerne og Regionen i forbindelse med arbejdet med rammeaftalerne fremover som minimum diskuterer disse problemstillinger nøje.

I forhold til problematikken omkring de "to spor" er der i Udviklingsrådet dog en forståelse for, at kommunerne har behov for selvstændigt at kunne analysere og planlægge på området – uden at det står i modstrid med nødvendigheden af en klar fælles tilgang Regionen og kommunerne imellem. Det skal bemærkes, at kommunerne i efteråret orienterede Region Midtjylland om det kommunale analysearbejde, der har efterspørgselssiden som indgangsvinkel og omfatter et område bredere end rammeaftalen. Kommunerne har fundet det gavnligt at se på "hele viften", da det er relevant i forhold til den enkelte borger og kommunens muligheder for at give et relevant sammensat tilbud til den enkelte. Analysearbejdet vil efter kommunernes opfattelse kvalificere de redegørelser, der indsendes til Regionen. Analyserne færdiggøres i maj og vil derefter indgå som et fremadrettet element også i drøftelserne med udbydere af tilbud herunder Region Midtjylland.

I forhold til en evt. fremtidig overtagelse af tilbud finder Udviklingsrådet desuden, at parterne bør have ekstra fokus herpå, idet mange tilbud - som det også anføres af DH – er så specialiserede, at det kræver et vist befolkningsgrundlag for at kunne opretholde erfaring og viden – og samtidig sikre en udvikling heraf.

Opsummerende vurderes samarbejdet kommuner og Region imellem positivt i kommunernes og Regionens redegørelser. Der er en udbredt opfattelse af, at samarbejdet overordnet set har haft en og konstruktiv karakter. Der er dog specifikt i forhold til rammeaftalen et behov for en fortsat udvikling af samarbejdet.

Vidensnetværk

Udviklingsrådet er opmærksom på behovet for faglig udvikling og vidensdeling – ikke kun i regi af rammeaftalerne. Med kommunalreformen overtog kommunerne ansvaret for såvel den almindelige som den specialiserede rådgivning til brugere og pårørende. Kommunerne kan søge støtte til deres rådgivningsopgaver i andre kommuner og hos private og i de tilbud, som regionen driver. Den specialrådgivning, som kommunerne kan søge i de regionale tilbud, kan bestå i rådgivning overfor kommunens medarbejdere som led i kommunens egen specialrådgivning og egentlig specialrådgivning overfor borgere. Endelig kan kommunerne søge støtte til deres mest specialiserede rådgivningsopgaver i VISØ.

Opbygning af vidensfora indenfor det sociale område har fundet sted gennem mange år. En række af disse fora var knyttet til videnscentre og amtslige samarbejder. Udviklingsrådet har spurgt kommuner og regioner om deres deltagelse i faglige vidensnetværk. Kommunerne og Regionen har i forskellig omfang svaret på dette. I de midtjyske kommuner er der en række netværk, som særlig har fokus på lokale forhold, og som er specifikke i den enkelte kommune eller dele af kommunen. Disse meget lokale netværk har kommunerne indberettet i forskellig omfang.

Udviklingsrådet går derfor ikke ind i en nærmere behandling af de lokale netværk, men konstaterer blot, at der fortsat er en aktiv faglig vidensudveksling i det midtjyske område.

Region Midtjylland giver dog udtryk for en vis bekymring, fordi mange af de faglige netværk, som er besluttet i rammeaftalen for 2007, ikke er prioriteret i kommunerne og derfor endnu ikke er i funktion. Regionen frygter, at dette på sigt kan udgøre en risiko for manglende vidensdeling.

Udviklingsrådet har konstateret, at der i kommuner, imellem kommuner og imellem kommuner og Regionen er aftalt netværk med henblik på faglig udvikling. Udviklingsrådet er enig med Regionen i, at det er vigtigt, at der sker en faglig erfaringsudveksling og vidensdeling mellem kommunerne indbyrdes og Regionen. Udviklingsrådet håber området vil blive prioriteret i de kommende år og vil følge udviklingen på området.

3.2.2 VISO

I forbindelse med at kommunerne skulle overtage ansvaret – også for de specialiserede tilbud - er den nationale Videns- og SpecialrådgivningsOrganisation (VISO) oprettet som en støttefunktion til kommunerne.¹² VISO skal dække de mest specialiserede og komplicerede problemstillinger inden for følgende områder:

- Børn og unge med handicap
- Børn og unge med sociale eller adfærdsmæssige problemer
- Udsatte grupper
- Voksne med handicap
- Socialpsykiatrien
- Specialundervisning og socialpædagogisk bistand til børn, unge og voksne.

Finansieringen til VISO indgik som en del af den økonomiske fordeling af amternes udgifter på socialområdet i forbindelse med opgave- og strukturreformen (DUT finansiering). Der er med ord betalt for hovedparten af VISO's ydelser allerede inden kommunerne vælger at gøre brug heraf.

På det sociale område kan VISO bistå kommuner, borgere og kommunale, regionale og private tilbud med vejledende specialrådgivning samt bistå kommunen med vejledende udredning af dens borgere.

På specialundervisningsområdet kan VISO bistå kommuner, borgere og kommunale, regionale og private tilbud med vejledende specialrådgivning. I sager om specialundervisning og specialpædagogisk bistand skal kommunen foretage den egentlige udredning, og VISO kan udelukkende give støtte til kommunens egen udredning.

VISO's bistand vil således oftest have form af rådgivning, supervision og vejledning men kan også omfatte afdæknings- eller udredningsopgaver.

VISO's rådgivning og udredning er kun vejledende, og det er altid kommunen, der afgør om, og i hvilket omfang, VISO's rådgivning og/eller udredning skal følges.

Henvendelser til VISO i 2007

I 2007 var det samlede antal henvendelser til VISO 1.701 på landsplan, heraf blev 521 til egentlige VISO sager, 1.102 henvendelser gav anledning til rådgivning og 78

---

¹² Jf. Lov nr. 58 af 18. januar 2007, § 13 (serviceloven) og bekendtgørelse nr. 161 af 10. marts 2006 om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation - VISO

blev registreret som fejlhenvendelser. Derudover blev 43 henvendelser afvist af VISO.¹³

De 1.701 henvendelser til VISO dækker over alle typer henvendelser. Det vil sige, at tallet omfatter henvendelser fra både offentlige myndigheder, privatpersoner og organisationer. Af de 1.701 henvendelser til VISO udgør 1.199 henvendelser fra en myndighed eller en privat/selvejende institution. Dette tal kan være større, da det ikke fremgår, hvem der har henvendt sig i 115 af henvendelserne. Af de 1.199 henvendelser fra myndigheder og private/selvejende institutioner er 454 blevet til VISO-sager, 700 har udmøntet sig i rådgivning fra VISO. 45 af henvendelserne er fejlhenvendelser og 11 afviste VISO-sager.

Brugen af VISO i Midtjylland

Af de i alt 1.701 henvendelser til VISO i løbet af 2007 tegner region Midtjylland sig for de 241 af slagsen – dvs. 14 % af alle henvendelser til VISO. Her blev 60 sager til egentlige VISO-sager, 171 af de midtjyske henvendelser resulterede i rådgivning, mens 10 sager viste sig at være fejlhenvendelser. Det viser et udtræk fra VISO's egne statistikker.

VISO registrerer som nævnt også, hvorfra de enkelte henvendelser kommer. Heraf fremgår det, at kommunerne står for i alt 181 henvendelser – 114 henvendelser kom fra en kommunal forvaltning – typisk den kommunale sagsbehandler, 37 henvendelser kom direkte fra en kommunal institution, mens 30 henvendelser skete i PPR-regi. De resterende er foretaget af eksempelvis en regional institution (11 henvendelser) eller borgere og pårørende (35 henvendelser).¹⁴

De kommunale henvendelser til VISO fordeler sig i 2007 på følgende vis;

Skema 1

Antal henvendelser til VISO fordelt på kommuner

Kommune	Antal henvendelser
Favrskov	5
Hedensted	11
Herning	13
Holstebro	25
Horsens	12
Ikast-Brande	13
Lemvig	-
Norddjurs	13
Odder	7
Randers	5
Ringkøbing-Skjern	7

¹³ Afvisning dækker de tilfælde, hvor VISO i første omgang opretter en sag, men i løbet af sagsbehandlingen når frem til, at der ikke er en egentlig sag. Fejlhenvendelser dækker henvendelser, der ikke vedrører VISO's sagsområde.

¹⁴ VISO grupperer (for region Midtjyllands vedkommende) henvendelser i følgende kategorier; A) borger personen selv, B) borger pårørende, venner, naboer m.v., C) kommunal forvaltning, D) kommunal institution, E) PPR, G) Regional institution og J) privat/selvejende institution.

Kommune	Antal henvendelser
Samsø	2
Silkeborg	10
Skanderborg	6
Skive	7
Struer	5
Syddjurs	5
Viborg	16
Århus	19
I alt	181

Kilde: VISO statistik

Det er som udgangspunkt vanskeligt at vurdere, hvorvidt de 181 sager er udtryk for en flittig brug af VISO – alene ud fra det forhold, at VISO først begyndte sit virke 1. januar 2007.¹⁵ Det er med andre ord ikke muligt at sammenholde antallet af henvendelser med tidligere år. Det vil der naturligt nok være mulighed for i Udviklingsrådets redegørelse for 2008. Det er dog Udviklingsrådets vurdering, at de 181 henvendelser, er udtryk for en forholdsvis begrænset brug af VISO i 2007. Fra Ikast-Brande Kommune udtrykker man - i en kommentar på voksenområdet - eksempelvis "bekymring over, at VISO bliver brugt så lidt, set i forhold til den store organisation, der ligger bag." Noget lignende påpeges af Syddjurs Kommune, der oplyser, at "kommunen har gjort for lidt brug af VISO i forhold til den økonomi, der er bundet i VISO ved kommunalreformen."

VISO's egen vicedirektør, Helle Thiele, har selv – i en kommentar til situationen på landsplan - udtrykt det på følgende vis;

"Lad os bare være ærlige, og sige at telefonerne i VISO ikke ligefrem i starten var rødglødende. Det skyldes selvfølgelig mange ting. Men det er ret naturligt. VISO er jo en ny organisation [...] Derfor er det også klart, at der var en vis usikkerhed om, hvad kommunerne og borgerne egentlig kunne bruge os til [...]."¹⁶

Region Midtjylland oplyser i øvrigt, at man som VISO-leverandør "ikke oplever det pres på regionens VISO-leverandører, som kunne forventes."

Kommunerne har i deres respektive redegørelser til Udviklingsrådet også beskrevet brugen af VISO i år 1 efter kommunalreformen.¹⁷ Udover antallet af henvendelser

¹⁵ Det skal dog nævnes, at en kommune gør opmærksom på, at for så vidt angår niveauet for specialrådgivning (på voksenområdet), så svarer det til, hvad der tidligere har været brugt ved Statens Specialrådgivning.

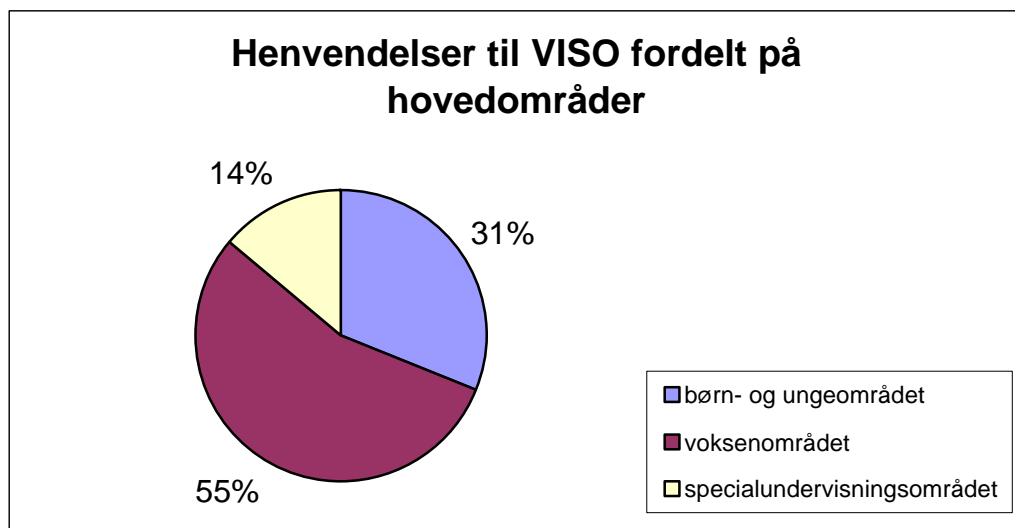
¹⁶ Servicestyrelsen: Social Fokus, nr. 1, september 2007.

¹⁷ Kommunerne har i deres redegørelser til udviklingsrådet også oplyst, hvor mange gange de har henvendt sig til VISO i løbet af året. Kommunernes egne oplysninger svarer imidlertid ikke overens med VISO's tal. Der er betydelige forskelle i tallene afhængigt af hvilken kommune, der rettes fokus mod. Forskellene kan delvist finde sin forklaring i registreringsfejl, forskel i opgørelsesmetoder m.v. Udviklingsrådet kan dog ikke entydigt fastslå, hvilket tal, der er mest valide, men hæfter sig ved at det samlede antal henvendelser i regionen er tilnærmelsesvis det samme (184 henvendelser ifølge kommunernes opgørelse). Udviklingsrådet har dog efter en konkret vurdering valgt i nærværende afsnit primært at anvende VISO's egne oplysninger.

har kommunerne endvidere opgjort typen af ydelser, der er efterspurgt, graden af tilfredshed med rådgivningen samt om rådgivningen er blevet anvendt i det videre sagsforløb.

Ses der nærmere på fordelingen af henvendelser på nærværende redegørelses tre hovedområder – børne- og ungeområdet, voksenområdet og specialundervisningsområdet - er det tydeligt, at VISO's ydelser især har været anvendt på voksenområdet. Af det samlede antal henvendelser til VISO i region Midtjylland har 55 % (ifølge VISO's tal) været på voksenområdet, 31 % på børne- og ungeområdet mens 14 % knytter an til specialundervisningsområdet.¹⁸ Fordelingen er illustreret i nedenstående diagram.

Fordelingen i kommunernes egne opgørelser svarer i øvrigt tilnærmelsesvis hertil.

Fordeling på ydelser – rådgivning dominerer

På børne- og ungeområdet har kommunerne primært modtaget ydelser i form af rådgivning i enkeltsager. 63 % af kommunerne har modtaget rådgivning i enkelt sager, 32 % udredninger og 26 % af kommunerne har modtaget generel vejledning fra VISO.

Billedet er endnu mere markant på voksenområdet, hvor 89 % af kommunerne har modtaget rådgivning i enkeltsager, 33 % har modtaget udredninger, mens 33 % har fået generel vejledning.

På specialundervisningsområdet findes en mere jævn fordeling af de ydelser kommunerne har modtaget. 35 % har modtaget rådgivning i enkeltsager, 18 % har modtaget udredninger fra VISO, og endelig har 24 % af kommunerne i det midtjyske fået generel vejledning fra VISO på specialundervisningsområdet.

Der er med andre ord – de tre hovedområder; børn og unge, voksne samt specialundervisning vurderet samlet – en klar tendens; kommunerne har først og fremmest modtaget rådgivning i enkeltsager i 2007. Det bekræftes i øvrigt af VISO's

¹⁸ VISO inddeler her henvendelser i følgende kategorier: handicappede børn, handicappede voksne, specialundervisning, udsatte børn og unge samt udsatte voksne.

egne opgørelser, idet 58 % af samtlige henvendelser til VISO i Midtjylland har været med ønsker om rådgivning i enkeltsager.

Så vidt den rent kvantitative vurdering af VISO's anvendelse. Kommunerne har, som nævnt, også redegjort for i hvilken grad, man efterfølgende har anvendt den rådgivning, der er modtaget.

Rådgivningens anvendelse

På børne- og ungeområdet angiver tre kommuner (svarende til 16 %), at de "i høj grad" har anvendt rådgivningen fra VISO, seks kommuner (32 %) svarer, at de "i nogen grad" har anvendt denne, mens seks kommuner (32 %) til gengæld svarer, at man "meget sjældent" har anvendt rådgivningen i den efterfølgende sagsbehandling.

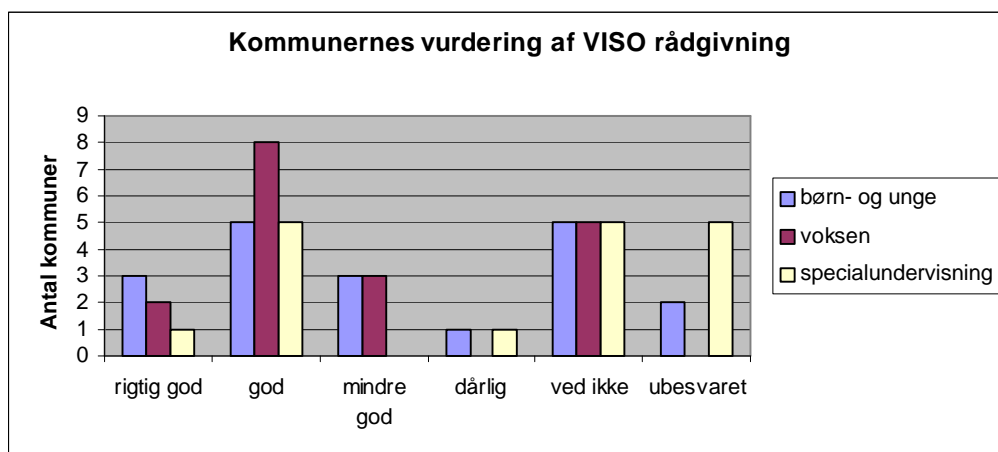
På voksenområdet tegner, der sig et lignende billede. Her har fire kommuner (22 %) "i høj grad" anvendt rådgivningen, otte kommuner (44 %) svarer "i nogen grad" og seks kommuner (33 %) har kun "meget sjældent" anvendt rådgivningen efterfølgende.

Det kan i nogen grad diskuteres, hvorvidt ovenstående anvendelse af VISO rådgivning er tilfredsstillende, men det kan konstateres, at såfremt målet er, at kommunerne i høj grad anvender VISO's rådgivning, så er der rum for forbedring. Især på specialundervisningsområdet, hvor slet ingen kommuner har tilkendegivet, at de i høj grad har anvendt VISO's rådgivning. Fire kommuner (24 %) svarer "i nogen grad", mens hele syv kommuner (41 %) har svaret, at man "meget sjældent" har anvendt rådgivningen.

Det bør dog helt generelt indgå i vurderingen af kommunernes efterfølgende brug af VISO's rådgivning – i hvilken grad kommunen konkret har anvendt en given ydelse fra VISO – at denne per definition er vejledende. Det kan i mange tilfælde givet vis være en god idé at følge VISO's anvisning, men kommunerne er som sådan ikke forpligtiget til at anvende rådgivningen. Om – og i så fald i hvilket omfang – sådanne overvejelser har spillet ind i kommunerne, er der dog ikke på baggrund af kommunernes redegørelser grundlag for at udtale sig om.

Kvalitet af rådgivningen

Kvaliteten af rådgivningen vurderes dog på trods af ovenstående som værende forholdsvis god. Kommunerne vurderer helt generelt kvaliteten af VISO's rådgivning på følgende vis:

Der er med andre ord en forholdsvis god vurdering af VISO på såvel børne- og ungeområdet, voksenområdet som på specialundervisningsområdet. Bemærkelsesværdigt er det dog samtidig, at en relativ stor del af kommunerne, her svarer "ved ikke" eller slet ikke svarer på spørgsmålet i deres redegørelser til Udviklingsrådet.

Den relativt begrænsede brug af VISO kan således ikke umiddelbart finde sin forklaring i kvaliteten (eller kommunernes vurdering) af VISO's ydelser.

Kommunernes brug af VISO skal snarere – som også flere kommuner selv peger på – ses i lyset af, at VISO er et nyt tiltag. Måske bedst udtrykt af Herning Kommune, der skriver; "Der er tale om en helt ny konstruktion, og i 2007 har systemet været i opstartsfasen. Det er vigtigt, at der fortsat arbejdes med formidling af, hvad VISO-systemet kan hjælpe med." Der ud over har brugen indtil nu, som nævnt, været for begrænset. Det er derfor for tidligt at drage nogle endegyldige konklusioner vedrørende VISO.

At VISO er en ny konstruktion, som fortsat har en "PR-opgave" foran sig, synes at være tilfældet i mange kommuner. Der peges i de kommunale redegørelser på, at de kommunale sagsbehandlere mangler et større kendskab til VISO – og hvad VISO kan bruges til. Der er da også eksempler på kommuner, der har eller vil holde møder med VISO – netop for at få klarlagt dette.

Det skal – med ovennævnte forbehold in mente - nævnes, at de mere kvalitative vurderinger af VISO's første leveår er af varierende karakter. Kommunerne har på trods af det generelt gode skudsmål gjort sig såvel negative som positive erfaringer med VISO. Vurderingerne spænder fra "VISO's udredning og rådgivning har betydet et rigtigt godt resultat i sagsbehandlingen" til "Sagsgangen har været tidskrævende og omstændelig og udbyttet begrænset." Måske bedst illustreret i en vurdering fra Struer Kommune, der på børne- og ungeområdet skriver; "Vi har haft en oplevelse af, at i halvdelen har vejledningen og interventionen fra VISO været særdeles kvalificeret og topprofessionel, mens der i den anden halvdel af sagerne har været tale om en ikke brugbar vejledning."

Det skal afslutningsvis bemærkes, at flere kommuner peger på, at man fremover har en intention om at bruge VISO i højere grad, end tilfældet var i 2007.

Samlet må det for de Midtjyske kommuners anvendelse af VISO konstateres, at brugen af VISO i dets første leveår har været relativt begrænset. I det omfang, kommunerne rent faktisk har brugt VISO udtrykkes der dog overvejende tilfredshed med ydelserne fra VISO. I forhold til nærværende redegørelses hovedområder har man primært taget VISO i anvendelse på voksenområdet. På baggrund af ovenstående må det endvidere konkluderes, at den endnu begrænsede brug af VISO bl.a. skyldes et manglende kendskab til VISO, og hvad VISO kan bidrage med. Endelig bør man fremover rette fokus mod det forhold, at en relativ stor andel af kommunerne faktisk har angivet, at man (især på specialundervisningsområdet) sjældent har anvendt rådgivningen fra VISO i den efterfølgende sagsbehandling.

3.2.3 Forpligtende samarbejder

I forbindelse med kommunalreformen har Folketinget vedtaget Lov om forpligtende kommunale samarbejder.¹⁹ Loven skaber de lovgivningsmæssige rammer for, at kommunerne kan indgå forpligtende samarbejder som alternativ til en kommunesammenlægning.

De omfattede kommuner samarbejder med hjemmel i loven om visse kommunale opgaver, herunder opgaver på det sociale område og specialundervisningsområdet. Samarbejdet er pligtmæssigt og samarbejdets karakter og form er fastlagt i loven.

Kommuner med forpligtende samarbejder på det sociale område og specialundervisningsområdet:

Kommuner med forpligtende samarbejder

Dragør Kommune har delegeret opgaver til Tårnby Kommune

Vallensbæk Kommune har delegeret opgaver til Ishøj Kommune

Fanø Kommune har delegeret opgaver til Esbjerg Kommune

Langeland Kommune har delegeret opgaver til Svendborg Kommune

Ærø Kommune har delegeret opgaver til Svendborg Kommune

Samsø har delegeret opgaver på specialundervisningsområdet til Odder Kommune og opgaver på det sociale område til Århus Kommune

Læsø har delegeret opgaver til Frederikshavn Kommune

Forpligtende samarbejder i det midtjyske

I Midtjylland er der kun forpligtende samarbejder (i daglig tale ofte benævnt "kattelemmen") mellem Samsø Kommune og nabokommunerne henholdsvis Århus Kommune på det sociale område og Odder Kommune på specialundervisningsområdet. På børne- og ungeområdet er der aftale mellem Samsø Kommune og Århus Kommune vedrørende børn med specielle handicap. Århus Kommune yder specialrådgivning på området til Samsø Kommune. Samarbejdet fungerer ifølge begge kommuner godt, og der er ikke overvejelser om at ændre det. Der er ikke planer om, at indgå yderligere samarbejder på børneområdet.

På voksenområdet varetager Århus Kommune alkoholbehandlingsområdet for Samsø Kommune. Begge kommuner er tilfredse med samarbejdet og har ikke overvejelser om ændringer. Odder Kommune betjener på specialundervisningsområdet Samsø Kommune med Pædagogisk Psykologisk Rådgivning. Århus Kommune varetager forsyningsforpligtelsen i det omfang, der er handicappede børn på Samsø med behov for specialundervisning. Ingen af kommunerne har overvejelser om ændringer.

---

¹⁹ Lov nr. 541 af 24. juni 2005 om forpligtende kommunale samarbejder.

Kapitel 4: Udviklingen inden for børne- og ungeområdet

Udviklingsrådet skal følge og vurdere en række tilbud til børn og unge (efter servicelovens bestemmelser), der tidligere blev varetaget af amtskommunerne.

De berørte områder er bl.a. særlige dag- og klubtilbud, hvor kommunalbestyrelserne skal sikre, at der er det nødvendige antal pladser i særlige dag- og klubtilbud til børn og unge, der som følge af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling m.v., der ikke kan dækkes gennem ophold i de almindelige tilbud.

Endvidere følges servicelovens bestemmelser om personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning til børn, der som følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor, samt tilbud om ledsagelse til unge 16- og 17-årige, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Udviklingsrådene følger også en række foranstaltninger, som kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller et ungt menneskes særlige behov for støtte.

Således omfatter rådets arbejdsområde blandt andet foranstaltninger om konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold, praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, familiebehandling, døgnophold, aflastningsordning i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution.

Endvidere skal rådet se på foranstaltninger som udpegning af en personlig rådgiver for barnet eller den unge, udpegning af en kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien, formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver, anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte, samt støtteperson til forældremyndighedens indehaver i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet.

Desuden omfatter udviklingsrådets arbejdsfelt på børne- og ungeområdet foranstaltninger om økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med foranstaltninger, der kan erstatte de oven for nævnte foranstaltninger med tiltag af mindre indgribende karakter samt foranstaltningen forældreplæg, som kommunalbestyrelserne kan anvende, når der er risiko for, at et barns eller et ungt menneskes udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.

Endelig følger Udviklingsrådet kommunalbestyrelsernes tilbud i forhold til anbringelser uden for hjemmet eksempelvis døgninstitutioner, familiepleje og socialpædagogiske opholdssteder samt behandlingstilbud til unge stofmisbrugere.

4.1 Konklusion og rådets anbefalinger

I det følgende sammenfattes de væsentligste konklusioner på børne- og ungeområdet. Rådets konklusioner suppleres med en række anbefalinger i forhold til den fremadrettede indsats på de pågældende områder.

Udviklingen på børne- og ungeområdet

På børne- og ungeområdet har de fleste midtjyske kommuner haft en stigning i anvendelsen af foranstaltninger på såvel det forebyggende område som på anbringelsesområdet i 2007. Hvad angår børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse ses en stabil udvikling med hensyn til anvendelse af foranstaltningerne. I forhold til de sikrede eller særligt sikrede institutioner opleves der ikke specielle ændringer.

Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse:

For børn og unge med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse eller med andre komplekse problemstillinger er der et særligt behov for, at der kan stilles specialiserede tilbud til rådighed. Dette bør ske i et tæt samarbejde med sundhedsområdet, således at den udvikling af behandlingsmetoder m.v., der sker her, får afsmittende virkning. Udviklingsrådet vil opfordre kommuner og Regionen til sammen at sikre, at der etableres et tæt samarbejde mellem de sociale tilbud og sundhedsvæsenet, så den ekspertise som findes i Midtjylland kan fastholdes og en videreudvikling sikres.

Udviklingsrådet har endvidere konstateret, at der er indberettet relativt få tilbud om vedligeholdelsestræning til børn. Rådet har ikke mulighed for at vurdere om, der er en generel mangel på tilbud om vedligeholdelsestræning til børn og unge. Det er dog efter Udviklingsrådets opfattelse nødvendigt, at vedligeholdelsestræning indgår som en integreret del i den kommunale børnepolitik.

Med hensyn til ledsageordningen finder Udviklingsrådet det i øvrigt yderst overraskende, at der ved årets udgang slet ikke er unge med funktionsnedsættelse, der skulle have behov for at søge ledsagelse til selvvalgte aktiviteter. Mange kommuner oplyser i redegørelserne, at de finder, at unge 16- 17-årige har behov for særlig støtte og ikke klare sig med almindelig ledsagelse. Ledsagelse rækker mod det almene og har en langt mindre indgribende karakter end f. eks. socialpædagogisk bistand/aflastning. Udviklingsrådet anbefaler derfor kommunerne i højere grad at have fokus på ordningen generelt – evt. foranstalte en undersøgelse heraf.

Forebyggende foranstaltninger:

På det forebyggende område er der blandt kommunerne opmærksomhed på, at det er vigtigt at sætte ind med en tidlig indsats, hvilket kan være årsagen til, at der blandt hovedparten af kommunerne har været en øget anvendelse af foranstaltningerne på dette område. Særlig peges der i de kommunale redegørelser på den forebyggende indsats i forhold til unge med skoleforsømmelse m.m. Udviklingsrådet ser det som meget positivt, at kommunerne har fokus på dette problem og hvad, der følger heraf. Udviklingsrådet vil opfordre kommunerne til fortsat at udveksle er-

faringer på området, og vil anbefale de kommuner, som er kommet længst, aktivt at formidle resultater og metoder til andre kommuner.

Anbringelser af børn og unge:

Efter oplysningerne i de kommunale indberetninger var der 31. december 2007 kun 16 børn og unge, der ventede på et døgntilbud i Midtjylland. Ventetiden var i 2007 i gennemsnit mellem 0 og 120 døgn i de midtjyske kommuner. Udviklingsrådet finder det overraskende – men ikke mindst glædeligt – at der er så relativt få børn og unge, der venter på et døgntilbud, men vil fortsat opfordre kommunerne til at arbejde for, at de længste ventetider nedbringes.

Udviklingsrådet har desuden bemærket, at 389 unge mellem 18 og 23 år i Midtjylland er i en eller anden form for efterværn. Udviklingsrådet finder, der bør foretages en nærmere udredning af om, hvorvidt der kan iværksættes andre og mere relevante tilbud til denne målgruppe. Derfor anbefaler Udviklingsrådet kommunerne at se på muligheden for at udvikle lokale løsninger målrettet denne gruppe unge.

Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere:

Et par af de midtjyske kommuner har i redegørelserne peget på, at de finder der er behov for at få undersøgt, om intensiv dagbehandling kan være et supplement til døgnbehandling væk fra hjemmemiljøet. Især for gruppen af unge under 18 år, finder Udviklingsrådet, at tiltag i nærmiljøet er væsentlige. Udviklingsrådet opfordrer derfor Velfærdsministeriet til sammen med kommunerne at iværksætte en undersøgelse af, hvordan forskellige tiltag virker - og særligt til at se på virkningen på længere sigt.

4.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen indenfor børne- og ungeområdet

I det følgende beskrives situationen på børne- og ungeområdet som den ser ud i region Midtjylland.

Fokusområder

Kommunerne og Region Midtjylland har i deres respektive redegørelser peget på områder, som man bør have særlige fokus på. Udviklingsrådet skal derfor indledningsvist i dette kapitel trække disse frem.

Kommunerne har især peget på, at det er nødvendigt med et øget fokus på gruppen af unge. Ringkøbing-Skjern Kommune har peget på "gruppen af unge, der ikke tidligere har været anbragt." Også Skive, Odder, Favrskov, Silkeborg, Lemvig, Syddjurs, Herning, Randers, Hedensted, Holstebro, Skanderborg, Viborg og Norddjurs kommuner peger på gruppen af unge over 15 år, som værende en gruppe, der er grund til at have særlig fokus på. Skanderborg Kommune har peget på, "at langt de fleste anbringelser sker når børnene er i puberteten og ungdomsårene."

Randers og Skanderborg har tillige peget på unge med misbrugsproblemer som områder indenfor anbringelsesområdet, der er grund til at have særligt fokus på.

Også gruppen af handicappede bliver trukket frem, som et område der er grund til at have særlig fokus på. Holstebro Kommune peger på, at "der ses stadig flere børn med ADHD diagnose," og kommunen forventer, at "der kommer øget pres på anbringelser, ligesom det opleves, at der er mangel på tilbud til gruppen."

Århus Kommune fremhæver, at "det er afgørende, at indsatserne har et højt fagligt niveau og et målrettet indhold. Dette sikres bl.a. ved at lave gode handleplaner og behandlingsplaner." Århus Kommune arbejder aktuelt på "at udvikle et redskab som forener den lovpligtige handleplan med planer over de konkrete indsatser, der iværksættes. Dette forventes at være med til at styrke dokumentationen af den indsats, der ydes."

Efter de indberettede oplysninger, var der 31. december 2007 kun få børn, der ventede på et døgntilbud. I hele Midtjylland var der i alt 16 børn og unge, som ventede på et døgntilbud. Den gennemsnitlige ventetid oplyses at være mellem 0 til 120 døgn.

De fleste kommuner har unge 18– 23-årige i efterværnsforanstaltninger (i alt 389). Heraf har 259, ifølge kommunernes oplysninger, behov for kortvarig støtte, så de efterfølgende kan klare sig selv.

Region Midtjylland fremhæver, at "på høreområdet er der sket en væsentlig reduktion i kommunernes efterspørgsel efter ydelser på børneområdet i Region Midtjyllands takstfinansierede tilbud grundet det forhold, at kommunerne i stedet har kunnet rekvirere ydelserne helt eller delvist objektivt finansieret i de lands- og landsdelsdækkende tilbud i Region Nordjylland og Region Syddanmark. Der er tale om undervisningstilbud til døve børn og til stærkt hørehæmmede børn," videre anføres, at "såfremt kommunerne vælger at benytte de helt eller delvist objektivt finansierede tilbud i hhv. Region Nordjylland og Region Syddanmark, vil der ikke inden for regionen kunne tilbydes et undervisningsforløb til denne målgruppe, ligesom der ikke vil kunne fastholdes en ekspertise på området."²⁰ Problemstillingen behandles i øvrigt i afsnit 6.1 og 6.2.

Udviklingsrådet finder det svært bekymrende, at der er tegn på, at den ekspertise, der gennem årene er opbygget i tilbud til døve og tunghøre børn, bliver svækket. Med manglende tilgang af børn vil personer med kompetensen flytte, fordi der ikke er arbejdsopgaver og udfordringer, og samtidig vil videreudvikling af den faglige viden blive sat i stå. Faglig viden er ikke noget, som udvikles en gang for alle, men en proces som forsætter i et uendeligt samspil mellem den daglige praktiske indsats i forhold til børnene, nye forskningsresultater og engagerede fagpersoners indsats.

---

²⁰ Udgifterne til specialrådgivningsfunktionerne ved tilbuddene fordeles efter folketal på de kommuner, der har adgang til at benytte rådgivningen jf. § 1 i bek. 781 af 6. juli 2006 om principper for kommunernes finansiering af de mest specialiserede lands- og landsdelsdækkende tilbud. Den konkrete fordeling af udgifter på landets kommuner fremgår af §2. Udgifterne til specialrådgivningsfunktionerne, der alene omhandler småbørn, fordeles på de kommuner, der kan benytte tilbuddene efter antallet af 0-6 årige i de pågældende kommuner. Der er som udgangspunkt tale om objektiv finansiering. Der hvor finansieringsformen ikke er anført er der tale om takst-/brugerbetaling.

Udviklingsrådet vil opfordre kommuner og Regionen til sammen at sikre, at der sker både en fastholdelse og en udvikling af den ekspertise som findes i Midtjylland. Udviklingsrådet vil anbefale Velfærdsministeren at se på, hvordan der kan sikres højt specialiserede tilbud i den enkelte region, f.eks. som centre knyttet til universitetshospitalet med forskning og anden viden på pågældende område.

Der er i øvrigt flere kommuner, som gør sig overvejelser med hensyn til etablering af lokale tilbud til bl.a. vedligeholdelsestræning. Eksempelvis Skive Kommuner, der overvejer "eventuelt at hjemtage vedligeholdelsestræning i samarbejde med anden kommune." Det er dog fortrinsvis på det forebyggende område, kommunerne har gjort sig overvejelser.

4.2.1 Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse

Som tidligere nævnt har Velfærdsministeriet udpeget "Udviklingen i tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse" som særligt tema. Mange oplysninger i dette afsnit indgår i overvejelserne og vurderingerne i forbindelse med temaet om, hvorvidt der er sket ændringer i tilbudsmønstre til denne gruppe. Dette behandles yderligere i kapitel 7 om de af ministeriet udmeldte særlige temaer (Tema 1).

CIAS

CIAS materialet for børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse viser en jævn udvikling.²¹ Der er på området indberettet:

Skema 2

Anbringelse i døgninstitutioner for børn og unge med betydelig og varig nedsat fysisk funktionsevne

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	35	241
2. kvartal	11	232
3. kvartal	32	222

Nedgangen i bevillinger i 2. kvartal kan tilskrives den manglende indberetning fra Viborg Kommune. Selvom en nedgang i bestanden fra 1. til 3. kvartal ikke virker overvældende, kan der være grund til at have opmærksomhed på udviklingen.²² Kommunernes redegørelser peger dog på et stabilt niveau for anbringelser i døgninstitutioner for børn og unge med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse.

²¹ Der er dog som nævnt tale om en del begrænsninger i materialet. I 4. kvartal mangler indberetning fra Århus, Ringkøbing-Skjern og Holstebro Kommuner. Udviklingsrådet har derfor primært forholdt sig til indberetningerne for de første 3 kvartaler. På enkelte områder medtages tal fra 4. kvartal i oplysningerne.

²² For 1. kvartal 2007 har 95% af de midtjyske kommuner indberettet vedrørende § 67, stk. 2, døgninstitutioner for børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk funktionsevne til CIAS systemet, i 2. kvartal 89 % og i 3. kvartal har 95% indberettet (Ringkøbing-Skjern Kommune har ikke indberettet i nogen af de tre kvartaler, mens Viborg Kommune ikke har indberettet i 2. kvartal).

Bemærkninger fra redegørelserne

Det er her nødvendigt at være opmærksom på mulige variationer fra kommune til kommune. Eksempelvis skriver Holstebro Kommune om handicappede børn, at "der opleves en stigning, som til dels skyldes, at der fra starten af året var mange på venteliste, som er kommet ind i 2007." Den samlede tilbagegang for antal indskrevne fra 1. til 3. kvartal, dækker således over en stigning i nogle kommuner.

En anden pointe på dette område fremføres af Region Midtjylland. Region Midtjylland har bemærket, "at det vil være meget væsentligt for, at der kan stilles specialiserede tilbud til rådighed for børn og unge med komplekse problemstillinger, at det sker i en driftsmæssig tæt sammenhæng med relaterede områder inden for sundhedsområdet, således at den udvikling af behandlingsmetoder m.v., der sker her, får afsmittende virkning på de sociale tilbud til børn og unge."

I rammeaftalen for 2007 i Region Midtjylland er der peget på samspillet i indsatsen indenfor socialpsykiatri for børn og unge, "særligt vil der blive sat fokus på mulighederne for at sikre en samlet og koordineret indsats mellem kommuner og region Midtjylland – fra den tidlige indsats til kontakten med børne- og ungdomspsykiatrien, og endelig den opfølgende indsats i socialt regi."

Særlige dag- og klubtilbud.

Ansvar for de særlige dagtilbud overgik med kommunalreformen til kommunerne. De særlige dagtilbud skal ud over de ydelser, der gives i de almene dagtilbud, give særlig støtte og behandling m.v. til børn med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Ligeledes foretager de særlige dagtilbud observationer i relation til behov for specialundervisning efter folkeskoleloven. De særlige dagtilbud/kommunen skal rette henvendelse til skolemyndighederne om at iværksætte eventuel specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven.

Ansvar for de særlige klubtilbud overgik ligeledes til kommunerne. De særlige klubtilbud retter sig til de forholdsvis få børn, der har et så særligt behov for støtte, behandling m.v., at det ikke kan imødekommes indenfor de almene kommunale tilbud.

CIAS

Anvendelsen af særlige dagtilbud i årets tre første kvartaler ser ifølge CIAS ud som følger:²³

Skema 3

Særlige dagtilbud		
	Tilgang	Bestand
1. kvartal	19	231
2. kvartal	18	238
3. kvartal	42	239

Svingningerne i nybevillinger på særlige dagtilbud fra 1. til 3. kvartal har ikke nogen åbenbar grund. Når den store tilgang i 3. kvartal ikke bevirker en større stigning i det samlede antal indskrevne, kan dette have sammenhæng med udskrivning

²³ Herning Kommune ikke har indberettet de tre kvartaler og Viborg Kommune ikke har indberettet i 2. kvartal.

i forbindelse med skoleåret, hvilket også kan indikere den ekstra tilgang til særlige klubtilbud i 3. kvartal.²⁴ Brugen af de særlige klubtilbud fremgår af nedenstående tabel.

Skema 4

Særlige klubtilbud

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	28	272
2. kvartal	27	264
3. kvartal	55	240

Målt kvantitativt er der her ikke nogen entydig synlig konsekvens af kommunalreformen. Dette bekræftes for så vidt af kommunernes redegørelser.

Bemærkninger fra redegørelserne

Generelt er det således kommunernes opfattelse, at efterspørgslen på særlige dag- og klubtilbud er stabil. Kommunerne finder i det store og hele, at der ikke har været behov for særlige tiltag for at imødegå en ændring i udviklingen. Der er generelt i kommunerne et fokus på integrering af børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse i de almene tilbud som kommunerne har til børn. Norddjurs Kommune oplyser, at der "for størstepartens vedkommende er tale om ordninger, der eksisterer i sammenhæng med et almindeligt dagtilbud."

Der er ikke i løbet af 2007 sket ændringer i kommunernes anvendelse af pladser. 14 af kommunerne anvender pladser i andre kommuner, mens 4 oplyser udelukkende at benytte tilbud i egen kommune, mens en kommune har angivet andet. Ikast-Brande Kommune oplyser, at "der anvendes specialdagtilbud i egen kommune og i tilknytning til SFO ved specialskoler i andre kommuner."

Der er enkelte kommuner, som ser på mulighederne for etablering af lokale tilbud, bl.a. i Struer Kommune "pågår en analyse af hvorvidt opgaven kan løftes lokalt," Randers Kommune har "nedsat en arbejdsgruppe, der har til opgave at vurdere på samtlige tilbud og kvaliteten heri samt vurdere på, hvilke behov der vil være fremover." Randers Kommune antager, at der kan blive behov for at øge tilbudene om særlige dag- og klubtilbud til børn med betydelige og varige funktionsnedsættelser.

Skive og Struer kommuner oplyser, at de aktuelt har planer om etablering af nye tilbud på området. Skanderborg Kommune "har en gruppe unge (ADHD/Autisme), som for indeværende mangler fritidstilbud." Lemvig Kommune oplyser, at "projekt `Helt ud i skoven` forventes at blive en styrkelse i håndteringen af gråzonebørnene i dag- og klubtilbudene."

Ligeledes er nogle kommuner præget af, at specialtilbudene blev drevet af amterne, og derfor blev overtaget af den nye nabokommune, f.eks. skriver Favrskov Kommune, at "langt størstedelen af de købte pladser" på det særlige dag- og klubtilbuds område "er beliggende i nabokommunerne."

²⁴ CIAS tallene for de særlige klubtilbud for de tre første kvartaler mangler kun indberetning fra Herning Kommune.

Sammenfattende synes der ikke at være sket nogen grundlæggende ændring i kommunernes visitation på området. Der har dog været nogle tilpasninger i forbindelse med sammenlægning af kommuner med forskellige praksis. Således har enkelte borgere kunnet opleve en ændring.

Vedligeholdstræning.

Der kan ydes hjælp og støtte til børn i form af hjælp til personlig pleje og støtte til praktiske opgaver svarende til servicelovens § 83. Samt vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder svarende til servicelovens § 86, stk. 2.

CIAS

Der er efter Udviklingsrådets opfattelse indberettet meget få tilbud om vedligeholdelsestræning til børn. Der er dog ikke noget der tyder på, at der er tale om en ændring som følge af kommunalreformen.²⁵

Skema 5

Vedligeholdelsestræning m.v. til børn

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	11	80
2. kvartal	10	82
3. kvartal	11	62
4. kvartal	01	38

Enkelte bemærkninger i kommunernes redegørelser kan indikere, at sygehusene har skærpet indsatsen i forhold til vedligeholdstræning, dvs. henvist til kommunal iværksættelse af tilbud. Der er imidlertid ikke i de indberettede tal noget, som viser, at dette har ført til en øget indsats i kommunerne generelt. Der er tale om et område, som udviklingsrådet vil have fokus på i det kommende år.

Bemærkninger fra redegørelserne

Kommunerne har i redegørelserne i udpræget grad svaret i forhold til motorisk træning, fysioterapi og behandling efter sygehusindlæggelse. Samsø Kommune har svaret at kommunen "benytter børnefysioterapeut på Samsø," mens Århus Kommune svarer, at "§ 44 anvendes ikke som visitationsparagraf i Århus Kommune. I stedet tilbydes f.eks. vederlagsfri fysio- og anden terapi visiteret af egen læge, ligesom der rådgives efter SEL § 11 til et antal børn." På spørgsmålet om at beskrive udviklingen i kommunens tilbud om vedligeholdelsestræning til børn og unge efter servicelovens § 44, svarer Viborg Kommune, at udviklingen "ikke kendes."

Herning Kommune skriver, at de "ser en tendens til, at træning af børn i det hele taget er mere i fokus fra sygehuset. Sygehusene har tidligere været tilbøjelig til at træne børn for de kommuner, som ikke selv havde et tilbud, men sådan er det ikke længere."

Skive Kommune på den anden side oplyser, at "behovet er stigende, idet der er flere handicappede børn. Kommunen har aftale med Region Midtjylland," og ligeledes har Randers Kommune "konstateret at der har været en væsentlig stigning i antallet af børn, der har behov for vedligeholdelsestræning." Syddjurs Kommune "for-

²⁵ Besvarelsene for § 44 er i 1. kvartal 89% (17 kommuner), 2. kvartal 74% (14 kommuner), 3. kvartal 89% (17 kommuner) og 4. kvartal 68% (13 kommuner).

venter i løbet af 2008 at oprette lokalt, kommunalt tilbud" om vedligeholdelsestræning.

Herning Kommune ser også en stigning i antallet af børn og anfører, at sygehusene nu starter "børnene op med en genoptræningsplan og har forventning om, at vi træner videre med den i henhold til den sociale lovgivning, og det giver et øget pres."

Der er også kommuner, som ser, at der er virkninger efter kommunalreformen, bl.a. oplyser Syddjurs Kommune, at der "var ved overgangen en uventet stigning," videre oplyser kommunen, at stigningen "er efterfølgende aftaget." Herning Kommune konstaterer, at "der har i sammenlægningskommunerne været stor forskel på tilbud i det kommunale system, og det er derfor svært at sammenligne tidligere år med 2007, men fremadrettet forventes et større pres."

14 kommuner tilbyder udelukkende vedligeholdelsestræning i egen kommune. Tre giver også tilbud om træning i andre kommuner, og to kommuner benytter tilbud, som drives af Region Midtjylland.

Der er tydeligvis en tolkning af bestemmelsen til fortrinsvis at omfatte ydelser i forbindelse med vedligeholdelse af fysiske og motoriske færdigheder med udgangspunkt i den træning, der kan ydes efter servicelovens § 86, stk. 2. Mens ydelser med udgangspunkt i den hjælp der kan ydes efter servicelovens § 83 ikke synes at indgå i nogen væsentlig grad. Syddjurs Kommune anfører dog, at der som forebyggende foranstaltning ses en stigning i "praktisk pædagogisk støtte i hjemmet." Til gengæld er der et stort fokus på ydelser, som svarer til den genoptræning, der ydes efter servicelovens § 86, stk. 1 (genoptræning), som ikke indgår i ydelser efter servicelovens § 44 (vedligeholdelsestræning til børn), da genoptræningen kan ydes efter sundhedslovens § 140. Kommunalreformen har tilsyneladende medført, at sundhedsvæsnets har indskærpet retningslinierne for den vedligeholdelsestræning, der foregår i sundhedsvæsnets regi i forhold til socialt regi.

De indberettede data giver ikke Udvalgsrådet mulighed for at vurdere om, der er en generel mangel på tilbud om vedligeholdelsestræning. Det er dog efter Udvalgsrådets opfattelse nødvendigt at vedligeholdelsestræning bliver en integreret del i den kommunale børnepolitik, og at der sikres en faglig udveksling af behandlingsmetoder mellem det sociale område og sundhedsområdet.

Ledsageordning.

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til unge mellem 16 og 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Formålet med ordningen er, at give brugeren mulighed for at deltage i selvvalgte aktiviteter uden altid at skulle være afhængig af hjælp fra familie eller venner.

CIAS

CIAS materialet har i alle kvartaler vist, at ordningen kun anvendes meget lidt i de midtjyske kommuner.²⁶ Tendensen understøttes af kommunernes redegørelser.

---

²⁶ Der er dog også på dette område en stor usikkerhed på grund af svarprocenten, som har varieret med 79% i 1. kvartal og 2. kvartal, 89% i 3. kvartal og 68 % i 4. kvartal.

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	0	3
2. kvartal	0	1
3. kvartal	0	0
4. kvartal	0	0

Udviklingsrådet har på baggrund af de indberettede tal i CIAS være opmærksom på, at der er påfaldende få, som benytter ordningen. Ved udgangen af 3. kvartal, hvor 89 % af kommunerne, har svaret er der samlet for Midtjylland 0 brugere af ledsageordningen. Ved årets begyndelse var der tre. Tallene stemmer som nævnt meget godt overens med de oplysninger, kommunerne giver i redegørelserne. Der er derfor ikke grund til at antage, at det ville have set væsentlig anderledes ud, hvis alle kommuner havde foretaget den lovpligtige indberetning til CIAS.

Bemærkninger fra redegørelserne

Holstebro Kommune skriver eksempelvis: "unge handicappede kan normalt ikke klare sig med ledsagelse, men har også brug for pædagogisk støtte og vejledning." Horsens Kommune oplyser tilsvarende, at "kommunen gør stort set ikke brug af ledsageordningen. Dette skyldes, at der er iværksat andre foranstaltninger i forhold til denne målgruppe. Det kan dreje sig om hjemmepasning og kontaktpersonordninger."

Århus Kommune oplyser, at kommunen "visiterer ikke til ydelsen, idet aflastningsordningen anses som en mere passende ydelse til målgruppen, idet denne ydelse også har et pædagogisk perspektiv. Behovet har været meget begrænset igennem de senere år, og intet tyder på denne vil vende."

Der er ikke noget i høringssvarene som indikerer, at unge ikke får ledsagelse til selvvalgte aktiviteter. Udviklingsrådet har forståelse for, at mange i gruppen af 16 - 17-årige har behov for særlig støtte, som ikke kan ydes som ledsagelse efter denne bestemmelse. Udviklingsrådet finder det dog bemærkelsesværdigt, at ingen unge med funktionsnedsættelse skulle have behov for at søge ledsagelse til selvvalgte aktiviteter (eksempelvis fisketure, sportsskammer, biograf- og cafe besøg) sammen med venner og kammerater uden forældre og pædagoger. Spørgsmålet er derfor, om ikke der i for høj grad fokuseres på pædagogiske foranstaltninger og aflastning til forældre frem for ledsagelse. Ledsagelse rækker mod det almene og har en langt mindre indgribende karakter end f.eks. socialpædagogisk bistand og aflastning. Udviklingsrådet anbefaler derfor kommunerne i højere grad at have fokus på ordningen generelt – evt. foranstalte en undersøgelse heraf.

Samlet set synes der i de indkomne redegørelser at være et øget fokus på børn med psykisk og fysisk funktionsnedsættelse. Rameaftalen for 2007 peger på nødvendigheden af en samlet og koordineret indsats mellem kommunerne og Regionen på børne- og ungdomspsykiatrimrådet. Region Midtjylland peger i redegørelsen på vigtigheden af samarbejdet mellem sundhedsområdet og socialområdet bl.a. for, at de behandlingsmetoder som udvikles i et regi får afsmittende virkning på de generelle tilbud til børn.

For børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse har den generelle opmærksomhed på børneområdet bl.a. betydet, at kommunerne med hensyn til de særlige dag- og klubtilbud har fået et øget fokus på integrering af børn med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse i de almene tilbud.

Med hensyn til vedligeholdelsestræning til børn var der til dels store forskelle mellem de sammenlagte kommunerne, og – som Herning Kommune fremhæver – er det derfor svært at sammenligne 2007 med tidligere år.

Med hensyn til ledsageordning til unge viser materialet, at kommunerne generelt vurderer, at unge handicappede stort set ikke kan klare sig med ledsagelse men har også brug for pædagogisk støtte.

4.2.2 Forebyggende foranstaltninger

Kommunalbestyrelserne skal, jf. servicelovens § 19, stk. 2, udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der sikrer en sammenhæng mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats overfor børn og unge med behov for særlig støtte. Formålet med den særlige støtte til børn og unge er at skabe de bedst mulige opvækstvilkår for disse børn og unge. Støtten skal ydes tidligt og sammenhængende, så begyndende problemer så vidt muligt kan afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Ved støtten skal der lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste.

På det forebyggende børneområde ses der i de kommunale redegørelser ikke at være nogle direkte konsekvenser af kommunalreformen. Der har dog været en vis ophobning af sager som følge af de omstruktureringer, der kom i begyndelsen af 2007. Generelt kan det se ud til, at der er kommet en øget fokus på nødvendigheden af den forebyggende indsats. På børneområdet er der også en del samarbejds-tiltag mellem skoleområdet og socialområdet.

CIAS

Af CIAS materialet ses generelt en jævn stigning i anvendelsen af forebyggende tilbud.²⁷ De kommunale redegørelser, hvor alle kommuner har svaret, viser samme tendens.

Et af de områder, som afspejler den kommunale indsats på det forebyggende område er anvendelsen af konsulentbestand. Til CIAS har kommunerne indberettet, at der anvendes konsulentbistand i følgende omfang:

Skema 7

Konsulentbistand mht. barnets eller den unges forhold

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	190	706
2. kvartal	215	830
3. kvartal	198	751

²⁷ Der er dog vedrørende anbringelser af børn og unge en begrænset validitet. Svarprocenten varierer her fra 63 til 95 %. Der er yderligere tale om en variation i hvilke kommuner, som har indberettet, så udsvingene fra kvartal til kvartal afspejler ikke nødvendigvis en entydig udvikling, men kan skyldes, at forskellige kommuner har indberettet.

Bemærkninger fra redegørelserne

Tallene tyder på en stabil anvendelse af konsulentbistand.²⁸ Der kan være den naturlige forklaring på stigningen i 2. kvartal, at der har været øget bistand i forbindelse med skoleforberedende udredning o.l. Redegørelserne indeholder imidlertid ikke oplysninger om årsagerne.

Bag anvendelsen af konsulentbistand gemmer der sig en række forskellige forebyggende foranstaltninger, hvilket også fremgår af de kommunale redegørelser.

Odder Kommune har i 2007 "etableret samtalegruppe for udsatte teenagepiger."

Favrskov oplyser, at "der er en generel stigende tendens til behov for øget fokus på de forebyggende foranstaltninger." På samme måde oplyser Syddjurs Kommune, at "der ses en stigning – primært i anvendelsen af støtte-kontaktpersoner og praktisk pædagogisk støtte i hjemmet." Også Hedensted Kommune oplyser, at "der har været en øget indsats på det forebyggende område. Der satses mere på en forebyggende indsats i hjemmet, som sikrer, at barnet eller den unge ikke skal anbringes udenfor hjemmet og lokalmiljøet." Holstebro anfører, at der er en "stigning i brug af konsulentbistand – som er mange forskellige ydelser af forebyggende karakter."

I Århus Kommune er "den mest anvendte forebyggende foranstaltning familiebehandling, som løbende gives til omkring 700 familier." Kommunen oplyser, at der er ofte tale om forskellige foranstaltninger; "praktisk støtte i hjemmet er sjældent tilstrækkelig." Kun 41 familier modtager denne form for støtte i 2. kvartal 2007, hvorimod "konsulentbistand anvendes oftere." I 2. kvartal fik 134 familier konsulentbistand i Århus Kommune.

Kommunen oplyser også, at der i 2. kvartal 2007 var 455 familier, som modtog aflastningstilbud, "et tal der ligger stabilt med en svag stigning." Skive Kommune finder, der er behov for et særligt fokus på "aflastningsordninger og døgnophold for familier," ligesom Herning Kommune også finder, at aflastning er et område, der er grund til at have særligt fokus på.

Der er i øvrigt blandt kommunerne generelt en tendens til øget fokus på (eller anerkendelsen af et behov for øget fokus på):

- Tidlig indsats
- Unge med stærk udadreagerende adfærd
- Skolefastholdelse
- Barnets behov ved svigtende forældreevne

Silkeborg Kommune finder, at der er grund til at have særlig fokus på "støtte af og omkring børns skolegang." Tilsvarende skriver Århus Kommune "at der er grund til at være særlig opmærksom på samarbejdet med skoler om skolefastholdelse," mens Odder Kommune finder, at "unge med mange skoleforsømmelser, sårbare familieforhold, ujævn døgnrytme m.v." er et område, der er grund til at have særlig fokus på. Norddjurs Kommune finder, der er grund til at have opmærksomhed på

---

²⁸ Der er tale om indberetning fra 95% af de midtjyske kommuner i 1., 2. og 3. kvartal. Ringkøbing-Skjern Kommune har ikke indberettet for de tre kvartaler.

"ungeområdet – teenageområdet, udbygning af forebyggende tilbud som alternativ til anbringelse." I Århus arbejdes der også med tiltag "i forhold til en udbygget indsats overfor børn, som lever i familier med svingende eller svigtende forældreevne," ligesom Århus Kommune arbejder med "en styrkelse af den fremskudte indsats" i forhold til skolerne og dag- og fritidstilbud.

Det er i dag anerkendt at den positive effekt af indsatsen for børn og unge er afhængig af især fire forhold:

- At der er tale om en bredspektret indsats, så der sættes ind samtidigt på flere områder og niveauer – over for barnet, i familien, i barnets institutioner og kammeratgruppe og over for familiens sociale og økonomiske forhold.
- At indsatsen integreres i barnets nærmiljø.
- At der foretages en grundig undersøgelse, inden en given foranstaltning sættes i værk.
- At der sættes ind så tidligt som muligt, og at indsatsens varighed svarer til problemets karakter og omfang.²⁹

Noget sådant kan spores i de kommunale redegørelser. Eksempelvis er Herning Kommune "i gang med en række evidensbaserede programmer i samarbejde med Servicestyrelsen," og i Holstebro Kommune "sættes på udvikling af evidensbaserede forældreprogrammer og udvikling af tilbud til unge."

I Århus Kommune er der "sket en styrkelse af foranstaltninger, som arbejder ind i normalområdet – især skolen, da det vurderes at være effektivt i forhold til at styrke skolefastholdelse og inklusion. Denne styrkelse sker bl.a. ved etableringen af to nye familieskoler, så Århus Kommune fra 2009 har tre familieskoler og et antal familieklasser. Familieskoler er en metode til at forebygge anbringelser og eksklusion. Dette sker ved at sætte fokus på det enkelte barns indlæring, skolegang, og adfærd og samtidig understøtte forældrenes kompetencer i forhold til barnet. Familieskolen bringer således den sociale indsats ind i en skolekontekst."

Der er ikke i 2007 etableret nye tværkommunale samarbejder, men som bl.a. Struer Kommune anfører, er der er samarbejder af forskellig karakter, "det kan være indenfor folkeskoleområdet, hvor der eksisterer et decideret projekt, der hedder "Projekt Partnerskab". Eller det kan være i form af formaliseret netværk med anden kommune."

I de kommunale redegørelser er der gentagne gange peget på den forebyggende indsats i forhold til unge med skoleforsømmelse m.m. Udviklingsrådet ser det som meget positivt at kommunerne har fokus på dette problem og de problemer, der følger heraf. Udviklingsrådet vil opfordre kommunerne til fortsat at udveksle erfaringer på området, og vil anbefale de kommuner, som er kommet længst, aktivt at formidle resultater og metoder til andre kommuner.

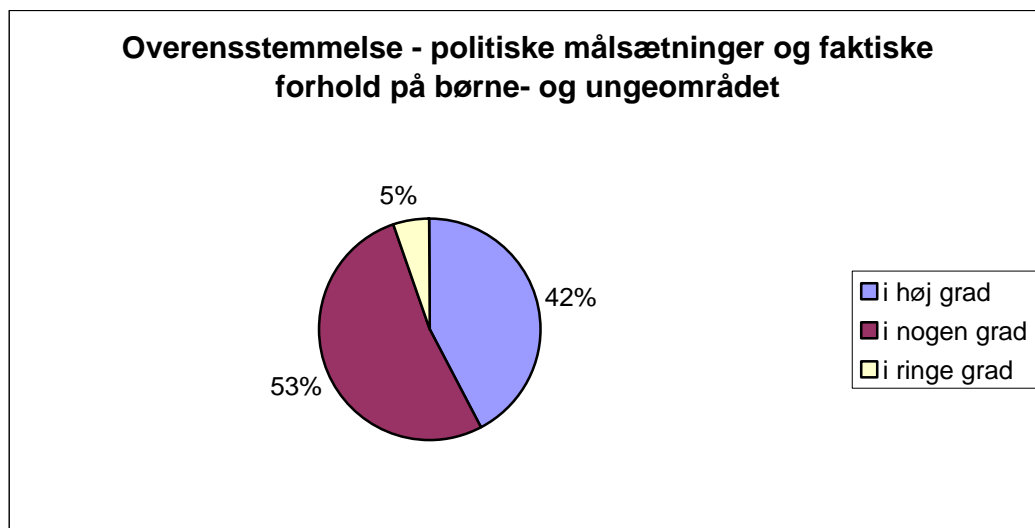
Det skal dog bemærkes, at Udviklingsrådet ikke har oplysninger om, hvorvidt besparelser på normalområdet i 2007 (f.eks. skolebudgetter) har afstedkommet ekstra pres indenfor de sociale områder.

---

²⁹ Styrelsen for Social Service: Håndbog om anbringelsesreformen

Børnepolitik.

Alle kommuner skal have en sammenhængende børnepolitik og fastlagte standarder på børne- og ungeområdet. I standarderne skal bl.a. fastsættes, hvorledes den kommunale myndighed vil sikre den tidlige indsats i forhold til udsatte børn. Et væsentligt element i anbringelsespolitikken er inddragelse af de berørte parter.

Af kommunernes redegørelser (illustreret ovenfor) fremgår, at af 19 midtjyske kommuner finder de 18, at der er overensstemmelse mellem målsætningerne og de faktiske forhold, kun en enkelt kommune finder der ikke er en sådan overensstemmelse.

Bemærkninger fra redegørelserne

Skanderborg Kommune skriver her, at "det nye byråds ambitionsniveau og ønsker for børn og unge området er naturligvis ikke nået i løbet af år 1 efter sammenlægningen og de nye opgaver på området. I det omfang der er høj grad af overensstemmelse vil byrådet i Skanderborg naturligvis sætte nye og mere ambitiøse mål." Randers Kommune anfører, at "målsætninger i politikken kan på kort sigt være problematiske at nå inden for de aktuelle økonomiske rammer. En målsætning er derfor at skabe en sammenhæng mellem mål og rammer."

Døgnophold for familier med børn.

Når det gælder døgnophold for familier, er der store forskelle fra kommune til kommune. 11 kommuner anvender udelukkende institutioner i anden kommune i forbindelse med døgnophold for familier, seks kommuner anvender både institutioner i egen kommune og i anden kommune, mens to kommuner udelukkende anvender egne institutioner. Fire kommuner oplyser, at de ønsker at øge kapaciteten på området. Viborg Kommune skriver – som en af de større kommuner i regionen - om døgnophold for familier med børn, at der udelukkende anvendes tilbud beliggende i anden kommune - bl.a. i Skive Kommune og Vejle Kommune. Det er således ikke udelukkende de små kommuner, som køber pladser i andre kommuner.

Til CIAS er der indberettet følgende;

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	30	18
2. kvartal	34	15
3. kvartal	36	13

CIAS tallene viser sammen med de kommunale redegørelser, at der er en svag stigning i brugen af døgnophold for familier med børn, hvilket også understøttes af den fokus kommunerne i redegørelserne har på familiebehandling og inddragelse af familie og nære netværk.³⁰

Der er ikke i redegørelserne oplysninger i retning af, at ændringerne har forbindelse med kommunalreformen. Mange bemærkninger i de kommunale redegørelser kan derimod indikere, at der uanset reform ville have været øget opmærksomhed på området.

Bemærkninger fra redegørelserne

Holstebro oplyser, at kommunen yder en "massiv indsats både i forhold til undersøgelse af forældrekompetencer og terapi, som styrker evnen til at drage omsorg for børnene." Ordningen "anvendes fortrinsvis til familier med små børn, hvor behov for anbringelse overvejes." Skanderborg Kommune "har etableret et meget intensivt familiebehandlingstilbud, som alternativ til døgnophold. Fordelen er, at arbejdet foregår i den dagligdag, som familien fungerer i – og som familien – efter et evt. døgnophold – skal vende tilbage til."

I Odder Kommune er søges døgnophold så vidt mulig undgået "ved at opprioritere forebyggende indsats på området – herunder deltagelse i udviklingsprojekt og "klar til barn" projekt." I Hedensted Kommune "satses på en professionel, hurtig og tværfaglig indsats i familien således at børnene og forældrene kan bevares samlet i hjemmet."

Udviklingsrådet har bemærket, at der i mange kommuner er stor opmærksomhed på familiebehandling og tidlig forebyggende indsats. Udviklingen af evidensbaserede metoder i forhold til bl.a. unge med massive vanskeligheder og tiltag for at styrke samarbejdet mellem de sociale myndigheder, skole og hjem er en meget positiv udvikling. Meget i redegørelserne tyder på, at de samarbejds mønstre, der var mellem kommunerne før kommunalreformen, er overtaget af de nye sammenlagte kommuner. Kommunerne anvender fortsat en lang række af tilbud i andre kommuner. Kommunalreformen ses således ikke at have haft indflydelse på anvendelsen af tilbud i andre kommuner.

Familieskoler

Med familieskoler er der fokus på det enkelte barns indlæring, skolegang og adfærd. Samtidig understøtter skolerne forældrenes kompetencer i forhold til barnet. Familieskolen bringer således den sociale indsats ind i en skolekontekst og kan være et vigtigt element i forebyggelse af anbringelser. Foreningen af Skolebestyrelser i

³⁰ I de 3 første kvartaler af 2007 har 95 % af kommunerne indberettet anvendelse af døgnophold for familier (Ringkøbing-Skjern Kommune har ikke indberettet).

Århus har i deres høringssvar peget på, at der er behov for et udviklingsarbejde i SFO'erne og fritidsklubber for at sikre inklusion i nærmiljøet.

Samlet set har de Midtjyske kommuner peget på den forebyggende indsats som et vigtigt område for den kommunale indsats. Kommunerne har særlig fokus på gruppen af unge med adfærdsmæssige vanskeligheder, skoleforsømmelser, ujævn døgnrytme og sårbare familieforhold. I det forebyggende arbejde anvendes mange forskellige tiltag, som har til formål at undgå anbringelse og eksklusion. Flere kommuner fremhæver familieskoler som en god måde at forebygge anbringelse af børn og unge.

Kommunerne peger endvidere på støtte-kontaktpersoner og pædagogisk støtte i hjemmet med mere som en måde at styrke indsatsen i den dagligdag, familien skal fungere i. Flere kommuner peger på, at det især er brugen af forskellige former for konsulentbistand, som stiger. Kommunerne giver dog ikke i redegørelserne specifikke eksempler på indholdet i denne konsulentbistand.

Samtlige kommuner har i en eller anden for peget på familiebehandling. Døgnophold for familier med børn synes at være et område, hvor kommunerne i vid udstrækning gør brug af den ekspertise, som gennem mange år er opbygget på institutioner udenfor egen kommune, idet hele 17 af de 19 kommuner anvender tilbud udenfor egen kommune. Heraf anvender de 11 udelukkende tilbud udenfor egen kommune.

4.2.3 Anbringelser af børn og unge

På anbringelsesområdet ses der i det følgende nærmere på døgninstitutioner til børn og unge, familiepleje og efterværnsforanstaltninger for unge.

CIAS

Der er i de indberettede tal en lille tendens til et stigende antal anbringelser på døgninstitution. For så vidt angår anbringelse i privat familiepleje, døgnplejehjem og netværksfamilier er der tale om en stabil udvikling, dog igen med de forbehold, som svarprocenten i CIAS indberetningerne giver.³¹

Generelt er der i kommunernes redegørelser peget på øget anvendelse af familieplejeanbringelser, og især lokale løsninger. En tendens, der dog ikke fuldt kan genfindes i CIAS indberetningerne.³²

Skema 9

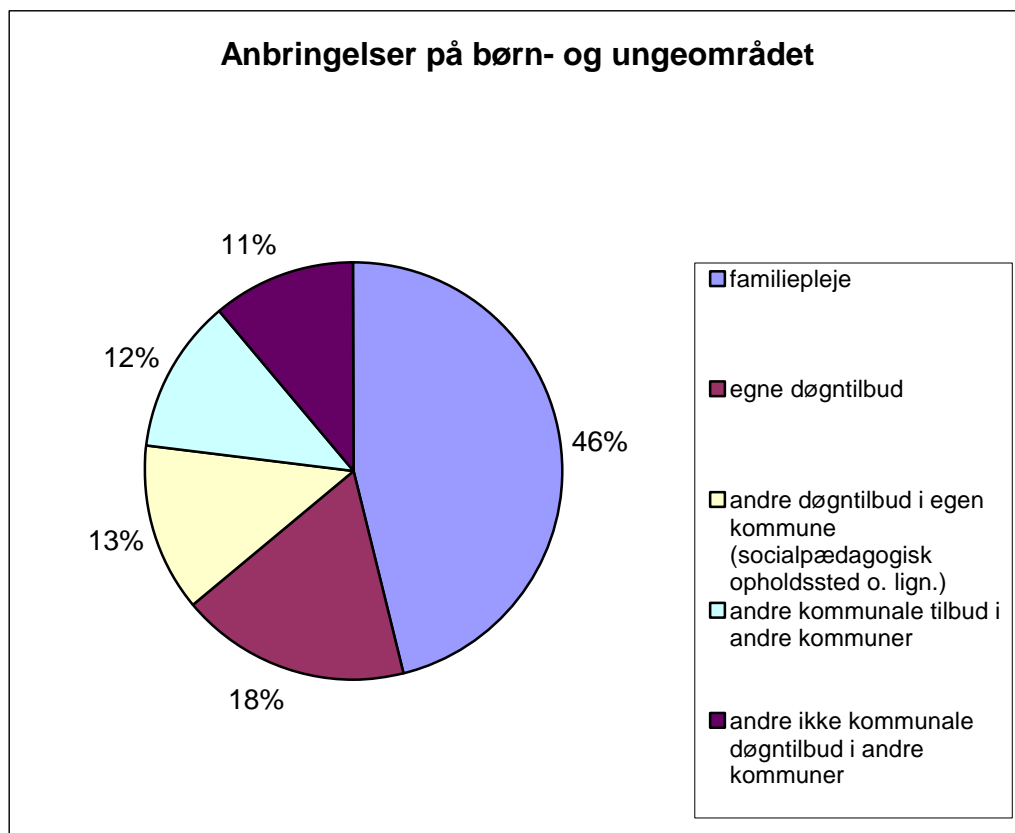
Anbringelse i familiepleje

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	173	1195
2. kvartal	74	1250
3. kvartal	64	1262

³¹ Der er også her en del usikkerhed i forhold til anvendelse af de indberettede tal til CIAS. Svarprocenten for anbringelsesparagrafferne ligger mellem 74 og 95 %. I 4. kvartal mangler indberetning fra Århus, Ringkøbing-Skjern og Holstebro Kommuner.

³² For de 3 første kvartaler i 2007 har 95% af de midtjyske kommuner til CIAS systemet indberettet (Ringkøbing-Skjern Kommune har ikke indberettet).

Den hyppigste anbringelsesforanstaltning i de midtjyske kommuner er plejefamilie, som udgør 46 % af de samlede anbringelser. Nedenfor ses en fordeling af de kommunale anbringelser på børne- og ungeområdet, som de er oplyst i de kommunale redegørelser.

Efter oplysningerne i de kommunale indberetninger var der 31. december 2007 kun få børn, der ventede på et døgntilbud. I hele Midtjylland var der oplyst at være i alt 16 børn og unge, som ventede på et døgntilbud. Den gennemsnitlige ventetid oplyses at være fra 0 til 120 døgn.

Bemærkninger fra redegørelserne

Generelt er der i kommunerne ikke sket store ændringer i anbringelsesmønstrene. Der er dog en tendens i retning af, at der er flere unge med adfærdsafvigelse. Eksempelvis Randers Kommune, der "oplever en vækst i gruppen af unge stærkt udadreagerende og unge med forskellige former for udviklingsforstyrrelser." Viborg Kommune "har særlig fokus på den opgaveglidning, der sker fra børne- og ungdomspsykiatrien over til social."

Syddjurs Kommune "har et ønske om at opkvalificere familieplejeområdet og udvide anvendelsen af denne anbringelsesform i lokale løsninger, når det i øvrigt er hensigtsmæssigt i forhold til barnets behov."

Holstebro Kommune har oplevet en stigning i antallet af anbringelser af handicappede børn, "som dels skyldes, at der fra starten af året var mange på venteliste, som kom ind i 2007."

Horsens Kommune "overtog ikke døgninstitutioner på børne- og ungeområdet i forbindelse med kommunalreformen og er derfor afhængig af køb af pladser. Derfor er der samarbejde med udbydende kommuner og region om køb af pladser." For Odder Kommune gør det sig gældende, at kommunen "er en relativ lille kommune, og har derfor etableret et samarbejde med specielt Århus Kommune på primært anbringelsesområdet."

Sammenfattende har kommunerne peget på en øget anvendelse af familieplejeanbringelser. Kommunerne peger imidlertid også på en vækst i antallet af unge med adfærdsforstyrrelser, udadreagerende adfærd og unge med forskellige udviklingsforstyrrelser. Stigningen i disse typer problemer hos unge vil alt andet lige pege i retning af "stærkere" foranstaltninger end familiepleje.

Det er også værd at hæfte sig ved, at der, jf. kommunernes redegørelser, ved udgangen af 2007 kun var få børn (16 i alt), der ventede på et døgntilbud. Samtidig ses, som nævnt, en tendens i retningen af flere unge med adfærdsafvigelse. Der dog ikke noget i datamaterialet, der indikerer, at dette skulle kunne tilskrives forhold som følge af kommunalreformen.

Efterværn.

Ifølge de kommunale redegørelser har de midtjyske kommuner efterværnsforanstaltninger for i alt 389 unge mellem 18 og 23 år. Fordelingen på kommuner fremgår af følgende tabel.

Skema 10

Unge (18-23 år) i efterværn

	I alt	Fordeling på årsag		
		Manglende plads i voksentilbud	Behov for kortvarig støtte	Andre forhold
Århus	82	30	42	10
Syddjurs	15	0	15	0
Skive	29	0	29	0
Skanderborg	20	2	18	0
Silkeborg	10	0	10	0
Samsø	0	0	0	0
Ringkøbing-Skjern	12	-	-	-
Randers	58	0	58	0
Odder	13	0	13	0
Norddjurs	17	0	17	0
Lemvig	4	0	4	0
Ikast-Brande	5	0	5	0
Horsens	17	0	17	0
Holstebro	16	0	0	16
Herning	60	-	-	-
Hedensted	15	0	15	0
Favrskov	16	0	16	0
I alt	389	32	259	26

Opholdene i efterværn skyldes, ifølge kommunerne, i langt de fleste tilfælde et behov for kortvarig støtte, for at den unge kan klare sig selv efterfølgende. Efterværn anvendes med andre ord ifølge kommunernes vurdering ikke pga. manglende plads i et givent voksentilbud.

Der ses ikke nogen tendens til ændring i anvendelsen af efterværnsforanstaltninger som direkte følge af kommunalreformen. Der bør dog ses på om efterværn er det rigtige tilbud til de unge.

Århus Kommune fremhæver eksempelvis, at "en gruppe af unge i efterværn har en hårdt belastet baggrund og har stadig efter det fyldte 18. år store problemer, som gør det vanskeligt for dem at klare sig selv."

Udviklingsrådet har således bemærket, at 389 unge mellem 18 og 23 år i Midtjylland er i en eller anden form for efterværn. Udviklingsrådet finder, der bør foretages en nærmere udredning af om, der kan iværksættes andre og mere relevante tilbud til denne målgruppe. Derfor anbefaler Udviklingsrådet kommunerne at se på muligheden for at udvikle lokale løsninger målrettet denne gruppe unge.

4.2.4 Sikrede og særligt sikrede institutioner

Anbringelse i sikrede og særligt sikrede institutioner er et led i ungdomssanktionen. Denne er et alternativ til traditionel ubetinget fængselsstraf for kriminelle 15-17-årige.

Ungdomssanktion

Ungdomssanktionen er en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed for 15- til 17-årige. Ungdomssanktionen er en dom til længerevarende socialpædagogisk behandling, hvori der indgår elementer af fastholdelse.

Målgruppen er unge med markante tilpasningsproblemer. Ungdomssanktionen anvendes kun ved grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet.

Ungdomssanktionen betyder, at tilsynsmyndigheden (kommunen) kan træffe beslutning om, hvad de individuelle vilkår skal være for den enkelte. Det er retten, som dømmer den unge til ungdomssanktion, mens det er de sociale myndigheder, der har ansvar for indhold og gennemførelse af sanktionen. Ungdomssanktionen indeholder tre faser:

1. indledende ophold i en sikret afdeling
2. ophold i en døgninstitution eller egnet opholdssted, og
3. en periode i ambulanseregime med tilsyn af de sociale myndigheder i opholdskommunen

Sikrede institutioner.

I Midtjylland er der godkendt to sikrede døgninstitutioner:

- Koglen i Stakroge med 10 pladser og

- Grenen i Grenå med: Grenen-Dalstrup med 10 pladser, Grenen-Grenå med 5 pladser, Grenen-Glesborg med 13 pladser og Grenen-Randers med 5 pladser

Der er i Midtjylland også en række opholdssteder, som er godkendt til at dække ophold som led i ungdomssanktionen.

Særligt sikrede institutioner.

Magtanvendelsesbekendtgørelsen³³ giver hjemmel til oprettelse af særligt sikrede afdelinger til særligt voldelige unge og til unge med psykiske lidelser. Unge kan anbringes i disse afdelinger, når der foreligger grundlag for anbringelser, og når den unge ved en særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling uforsvarlig.

Ved Grenen-Dalstrup er der en særligt sikret afdeling til unge med psykiske lidelser. Unge, som placeres på denne særligt sikrede afdeling, skal både have psykiske lidelser, der er lægeligt diagnosticeret, og ved psykisk afvigende adfærd have gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling uforsvarlig.

Det er kommunalbestyrelsen i den unges (over 15 år) opholdskommune, der træffer afgørelse om anbringelse i særligt sikret afdeling, når betingelserne herfor er opfyldt.

Til CIAS er der vedrørende anbringelse i sikrede døgninstitutioner indberettet følgende tal:

Skema 11

Anbringelse i sikrede døgninstitutioner

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	5	22
2. kvartal	4	23
3. kvartal	11	33
4. kvartal	4	29

Tallene giver ikke grundlag for at konkludere noget entydigt men tyder dog på en rimelig stabil brug af anbringelse i sikrede døgninstitutioner.³⁴

Bemærkninger fra redegørelserne

I forbindelser med anbringelserne har kommunerne og Regionen blandt andet peget på følgende forhold:

³³ Bek. nr. 893 af 9. juli 2007 om magtanvendelse overfor børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

³⁴ I de tre første kvartaler har 89% af kommunerne indberettet og i 4. kvartal 74%. Der er tale om forskellige kommuner i de enkelte kvartaler. I 1. og 2. kvartal mangler indberetning fra Herning og Ringkøbing-Skjern kommune, i 3. kvartal mangler fra Favrskov og Ringkøbing-Skjern kommuner, i 4. kvartal mangler indberetning fra Herning, Ringkøbing-Skjern og Viborg kommuner samt Århus og Holstebro kommuner.

Ventetiden for at komme ind på de sikrede institutioner var i 2007 i gennemsnit tre døgn.

Region Midtjylland indgår i det arbejde Danske Regioner har igangsat for "at styrke indholdet af den pædagogiske og den undervisningsmæssige indsats i de sikrede institutioner. Ledelse og medarbejdere på de sikrede institutioner indgår i forskellige arbejdsgrupper herom."

I forbindelse med udslusning fra de sikrede institutioner, skriver Århus Kommune, at "det centrale er, at den unge får en struktureret og forudsigelig hverdag med praktisk omsorg ift. døgnrytme, kostvaner, hygiejne m.v. Dette skal give den unge mulighed for at tilegne sig sociale, praktiske og faglige færdigheder."

Sammenfattende synes der ikke at være væsentlige ændringer i forhold til brugen af de sikrede og særligt sikrede institutioner. Der er ikke noget der tyder på, at anvendelsen skulle være påvirket af kommunalreformen. Samfundets generelt øgede opmærksomhed på vold og stærkt afvigende adfærd i gruppen af unge synes ikke at have ført til et væsentligt større pres på pladserne i de sikrede institutioner i Midtjylland.

4.2.5 Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere

Udviklingsrådet behandler misbrugsområdet under et, og dette findes i voksenafsnittet 5.2.2. Der er dog i de kommunale redegørelser peget på et behov for at få undersøgt, om intensiv dagbehandling kan være et supplement til døgnbehandling væk fra hjemmemiljøet. Især for gruppen af unge under 18 år, finder Udviklingsrådet, at der er behov for, at Velfærdsministeriet sammen med kommunerne iværksætter en undersøgelse af, hvordan forskellige tiltag virker - og særligt virkningen på længere sigt.

Kapitel 5: Udviklingen inden for voksenområdet

På voksenområdet skal Udviklingsrådet følge en række tilbud til personer mellem 18 og 65 år, der tidligere blev varetaget af amtskommunerne.

De berørte områder er bl.a. behandlingstilbudene på misbrugsområdet og forskellige former for genoptræning. Disse områder er ændret en del med kommunalreformen, og der kan være afgrænsningsproblematikker mellem det sociale område og sundhedsområdet.

Udviklingsrådet skal endvidere se på, om der som følge af kommunalreformen er sket ændringer i forhold til de bo- og dagtilbud, som personer med nedsat funktionsevne får tilbudt. På dette område har Velfærdsministeriet, som nævnt, udmeldt området "Udslusning fra forsorgshjem" som et af to særlige temaer, udviklingsrådene skal have et særligt fokus på i redegørelsen for 2007. Dette område vil videre blive behandlet i kapitel 7.

På hjælpemiddelområdet – herunder biler og boligindretning – skal udviklingsrådet følge, om de ændringer, der er sket som følge af kommunalreformen, har fået betydning for brugerne af hjælpemidlerne.

Udviklingsrådet skal desuden følge anvendelsen af de tilskudsordninger, som kan benyttes af personer med nedsat funktionsevne til personlig og praktisk hjælp samt de ledsageordninger og kontaktpersoner, som målgruppen har mulighed for at benytte. Endelig skal muligheden for at få støtte til pasning af nærtstående følges.

5.1 Konklusion og rådets anbefalinger

I det følgende sammenfattes de væsentligste konklusioner på voksenområdet. Rådets konklusioner suppleres med en række anbefalinger i forhold til den fremadrettede indsats på de pågældende områder.

Botilbudsområdet:

På botilbudsområdet har Udviklingsrådet i de kommunale redegørelser bemærket, at 28 personer under 50 år med forskellige handicap er placeret på almindelige plejehjem. Redegørelserne kommer ikke nærmere ind på årsagerne. Der kan eksempelvis være tale om midlertidige ophold. Udviklingsrådet finder det dog umiddelbart ikke hensigtsmæssigt, at en person under 50 år anbringes på et almindeligt plejehjem ofte sammen med demente ældre beboere. Udviklingsrådet vil søge samarbejde med kommunerne for nærmere at få undersøgt, hvorfor denne løsning er valgt for de 28 personer, og om der evt. kan være alternative løsninger.

Udviklingsrådet har konkret spurgt kommunerne i Midtjylland om ventelister til længerevarende botilbud m.m. Kommunerne har i redegørelserne oplyst, at 292 voksne handicappede personer, som af kommunerne er vurderet at have behov for et specielt botilbud, må vente – for nogens vedkommende - i over 1 år på at få en

egnet bolig. Dette finder Udviklingsrådet er en urimelig lang ventetid. Det er uacceptabelt, at handicappede, som har særlige behov med hensyn til bolig, og derfor visiteres til et botilbud, ikke kan få et egnet tilbud. Oven i alle de andre vanskeligheder, som ofte følger med handicap af denne sværhedsgrad, må de i nogle tilfælde leve i over 1 år under uhensigtsmæssige boligforhold.

Udviklingsrådet opfordrer derfor kommunerne og Region Midtjylland til i forbindelse med rammeaftalen for 2009, at finde løsninger, så der bliver etableret det nødvendige antal boliger. Udviklingsrådet vil videre anbefale Velfærdsministeren at se på, hvordan der kan skabes mulighed for at etablere boliger, som har huslejer på et niveau, som en person med førtidspension kan betale (for eksempel via boligydelse) og samtidig have et rimeligt (ikke bare et minimalt) rådighedsbeløb. Dette både med hensyn til boliger for voksne med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne incl. personer med autisme, voksne fysisk handicappede incl. hjerneskadede og voksne med sindslidelser samt boliger i forbindelse med udslusning fra forsorgshjem.

Udviklingsrådet er desuden opmærksom på, at Region Midtjylland oplyser, at det på en række områder har været nødvendigt at etablere overbelægning indenfor de eksisterende fysiske rammer for at imødekomme efterspørgslen. Udviklingsrådet har i kapitel 3 omtalt denne overbelægning og opfordrer Region Midtjylland og kommuner til sammen at finde løsninger på problemstillingen.

Udviklingsrådet har endvidere noteret sig, at nogle kommuner planlægger udvidelse af eksisterende botilbud herunder tilbud rettet mod nye handicapgrupper. Det kan diskuteres, om en samling af forskellige handicapgrupper i større boenheder – med risiko for afspecialisering – er hensigtsmæssig.

Ledsageordning:

Kommunerne har givet udtryk for, at der er problemer med at få ansat et tilstrækkeligt antal ledsagere. Om det er mangel på ledsagere, som er årsag til, at ikke alle udnytter bevillingen på 15 timer månedlig er uvist. Kommunerne har i 2007 omorganiseret området med hensyn til §97 ledsageordninger i forbindelse med overtagelsen af de amtslige ledsageordninger samt samkøringen af forskellige kommuners ledsageordninger. Kommunerne oplyser samtidig i redegørelserne, at der er en stigende efterspørgsel på ledsagerordningen. Dette kan Udviklingsrådet dog ikke se af de indberettede tal. Udviklingsrådet vil derfor følge området for at se om, der sker ændringer af bevillingspraksis.

Hjælpemiddelområdet:

På Hjælpemiddelområdet er der en række initiativer til samarbejder på tværs af kommuner. Udviklingen ses dog ikke at være koordineret med afvikling af de tilbud, Regionen har drevet. Udviklingsrådet finder det vigtigt at sikre, at den faglige specialviden, som findes, overføres til de nye tilbud og skal opfordre kommunerne til at være opmærksomme herpå.

5.2 Beskrivelse og analyse af udviklingen inden for voksenområdet

Udviklingsrådet vil i det følgende se på udviklingen indenfor voksenområdet i Midtjylland. I kapitlet behandles således botilbudsområdet, behandlings- og misbrugsområdet, dagtilbud, hjælpeordninger, ledsageordninger samt hjælpemidler, biler og boligindretning.

Indledningsvis skal blikket dog kort rettes mod en helt generel vurdering af området, inden fokus rettes mod ovennævnte mere specifikke områder. Af redegørelserne fremgår det således, at 14 af de midtjyske kommuner har formuleret overordnede politiske målsætninger på voksenområdet. Fire kommuner oplyser, at de ikke har formuleret politiske målsætninger. Af de 14 kommuner, som har udarbejdet overordnede politiske målsætninger på voksenområdet, vurderer de syv, at der er en høj grad af overensstemmelse mellem politikken og de faktiske forhold i kommunen, mens de øvrige syv svarer, at der er nogen grad af overensstemmelse.

Af de kommuner, som ikke har udarbejdet overordnede politiske målsætninger, fremhæver en kommune, at arbejdet afventer mere detaljeret statistisk materiale, mens tre kommuner oplyser, at de er i gang med arbejdet.

Som særlige udfordringer på det sociale område som følge af kommunalreformen peger kommunerne på, at der har været forskellige serviceniveauer i de tidligere kommuner. Kommunerne er derfor i gang med serviceharmonisering. Enkelte kommuner nævner også, at der er igangsat analyser i forhold til overtagelse af regionsdrevne tilbud. Kommunerne nævner videre, at der har været anvendt en del ressourcer på etablering af de nye storkommuner.

5.2.1 Botilbud

Serviceovens kapitel 20 indeholder bestemmelser om botilbud til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller til personer med særlige sociale problemer. Serviceovens regler om botilbud omfatter alene forsyningsansvaret vedrørende boligdelen. Den hjælp og støtte, der i øvrigt er brug for, dækkes gennem serviceovens bestemmelser om personlig pleje, socialpædagogisk bistand, ledsagelse, behandling, beskyttet beskæftigelse, samværs- og aktivitetstilbud m.v. De botilbud, som er etableret efter serviceoven, er ikke omfattet af lejeloven.

Med kommunalreformen 1. januar 2007 overgik det samlede myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar til kommunerne. Kommunen kan opfylde sit forsyningsansvar ved at købe pladser hos andre leverandører f.eks. Regionen, andre kommuner eller private botilbud.

For de tilbud, som er omfattet af regionens forsyningsforpligtigelse, skal der indgås en rammeaftale, jf. afsnit 3.2.1. Samtlige kommunale og regionale tilbud samt godkendte opholdssteder er registreret i Tilbudsportalen (på Servicestyrelsens hjemmeside).

Ud over tilbud efter serviceovens kapitel 20 omfatter voksenområdets botilbud også de særlige plejehjem efter serviceovens § 192, som er en overgangsbestemmelse. Kommunerne kan ikke længere opføre disse plejehjem og beskyttede boliger ef-

ter serviceloven. De eksisterende forventes gradvist at blive ombygget til ældre/plejeboliger eller nedlagt.

CIAS

På området for socialpædagogisk bistand er der ifølge indberetningerne til CIAS sket en stigning i brugen af foranstaltningen i løbet af årets tre første kvartaler – målt på bestanden.³⁵

Skema 12

Socialpædagogisk bistand

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	388	3818
2. kvartal	216	4056
3. kvartal	257	4287

Der ses ikke en tilsvarende udvikling m.h.t. pladser i botilbud efter serviceloven eller i boliger efter almenboligloven (hvor svarprocenterne ligger fra 53% til 79%).

Bemærkninger fra redegørelserne

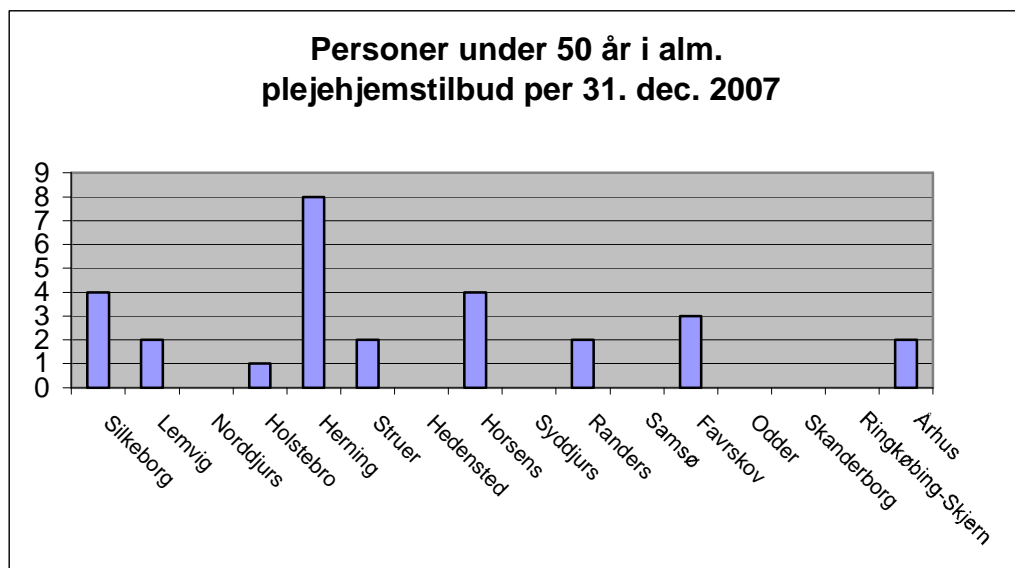
Den generelle tendens er, at kommunerne opfører nye botilbud efter almenboligloven frem for serviceloven, når det gælder botilbud beregnet på længerevarende ophold. Odder Kommune skriver, at kommunen ikke har "en registrering af om institutionen er bygget efter almenboligloven eller ej. Derfor er alle institutionslignende tilbud registreret som enten midlertidigt eller længerevarende botilbud, uafhængigt af om der er tale om byggeri efter almenboligloven eller ej." Dette udtrykker godt den generelle praksis, at sagsbehandleren i kommunen sammen med borgeren tager udgangspunkt i behovet, og først, når borgeren har fået tilbudet, laves de praktiske beregninger af bl.a. huslejen, som fastsættes ud fra forskellige kriterier alt efter om, der er tale om en boform efter serviceloven, eller der er tale om en almen bolig. Tildeling af støtte og anden service er ens uanset om boligen i er en almen bolig eller i en boform efter serviceloven.

Randers Kommune skriver, "boformer oprettes fremadrettet kun til personer med et meget svært handicap. Lovgivningen lægger bl.a. op til en øget selvstændighed og medbestemmelse." Ringkøbing-Skjern Kommune oplyser, at "kommunens sidste/eneste eksisterende plejehjem efter servicelovens § 192 er under ombygning til almene ældreboliger/plejeboliger efter lov om almene boliger." Processen med at afløse institutionsbegrebet med egen bolig er kommet meget langt. Som Viborg Kommune udtrykker det, er "botilbudene typisk organiseret som bofællesskaber, hvor der gives en individuel tilrettelagt støtte og vejledning til den enkelte bruger."

Generelt har kommunerne opmærksomhed på behovet for boliger. Randers Kommune "planlægger ikke at oprette nye botilbud, men arbejder med udvidelse af eksisterende, og herunder målretning af tilbudene mod nye handicapgrupper. De nye målgrupper er hovedsageligt ældre personer med et psykisk handicap, unge personer med gennemgribende udviklingsforstyrrelser og personer med problematikker indenfor autismspektret." Flere andre kommuner har som Randers Kommune opmærksomheden på de nye behov, som dukker op.

³⁵ Svarprocenterne er her; 1. kvartal 79% (Samsø, Ikast-Brande, Skive og Viborg kommuner har ikke indberettet), 2. kvartal 84% (Ikast-Brande, Skive og Viborg kommuner har ikke indberettet) og 3. kvartal 89% (Ikast-Brande og Viborg kommuner har ikke indberettet).

Der har gennem årene været en del debat om unge, bl.a. trafikofre med hjerneska-
der og fysisk handicappede, som var indskrevet på almindelige plejehjem for ældre
plejetrængende. I den midtjyske region er der i redegørelserne oplyst at være i alt
28 personer under 50 år på de almindelige plejehjem.³⁶

Udviklingsrådet har af de kommunale redegørelser set, at 28 personer under 50 år
med forskellige handicap er placeret på almindelige plejehjem. Udviklingsrådet kan
ikke af redegørelserne se årsagerne (der er ikke spurgt om dette) eller om det er
hensigtsmæssigt. Udviklingsrådet finder det dog umiddelbart ikke hensigtsmæssigt,
at en person under 50 år anbringes på et almindeligt plejehjem ofte sammen med
demente ældre beboere. Udviklingsrådet vil søge samarbejde med kommunerne for
nærmere at få undersøgt, hvorfor denne løsning er valgt for de 28 personer, og om
der evt. kan være alternative løsninger.

I alt 5.114 personer fra de midtjyske kommuner har d. 31. december 2007 et botil-
bud. Fordelingen mellem kommunerne ses nedenfor.³⁷

Skema 13

Antal personer i botilbud

Kommune	Botilbud i kommunen	Botilbud i anden kommune
Favrskov	20	80
Hedensted	90	106
Herning	135	124
Holstebro	36	85
Horsens	159	109
Ikast-Brandø	41	90

³⁶ En årsag til antallet kan muligvis skyldes, at begrebet almindelige plejehjem for ældre, er
opfattet forskelligt i de enkelte kommuner.

³⁷ Rubrikken botilbud i kommunen indeholder såvel botilbud drevet af kommunen og andre til-
bud i kommunen. Udviklingsrådet har valgt at lægge de to oplysninger sammen, da svarene
viser, at kommunerne har haft forskellig opfattelse af opdelingen. Udviklingsrådet er opmærk-
som på, at spørgsmålsformuleringen kan give anledning hertil.

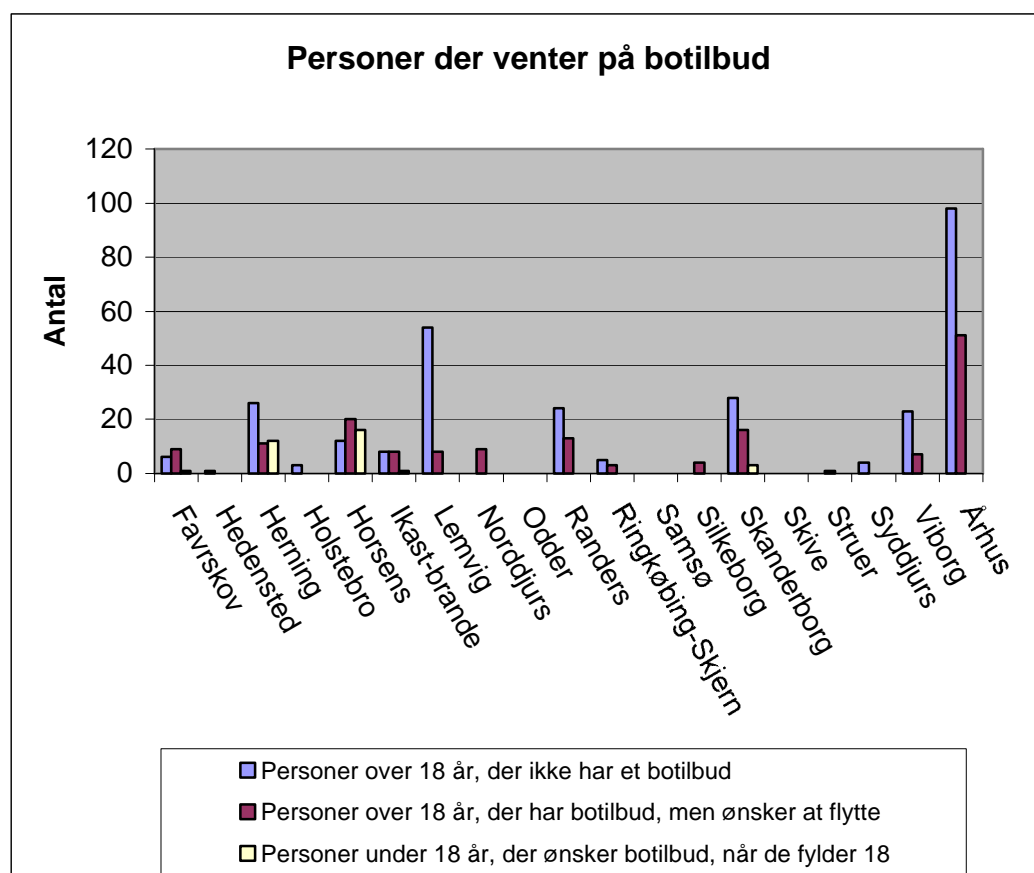
Kommune	Botilbud i kommunen	Botilbud i anden kommune
Lemvig	26	86
Norddjurs	178	70
Odder	20	65
Randers	172	149
Ringkøbing-Skjern	133	116
Samsø	15	0
Silkeborg	870	181
Skanderborg	106	67
Skive	407	104
Struer	13	69
Syddjurs	45	108
Viborg	-	-
Århus	525	514
I alt	2991	2123

Ventelister

Ved årets udgang var der samtidig i den midtjyske region:

- 292 personer over 18 år, som venter på et botilbud.
- 160 personer over 18 år, som har et botilbud men ønsker at flytte til et andet.
- 33 personer under 18 år, som har ønsket at få et botilbud, når de bliver 18 år.

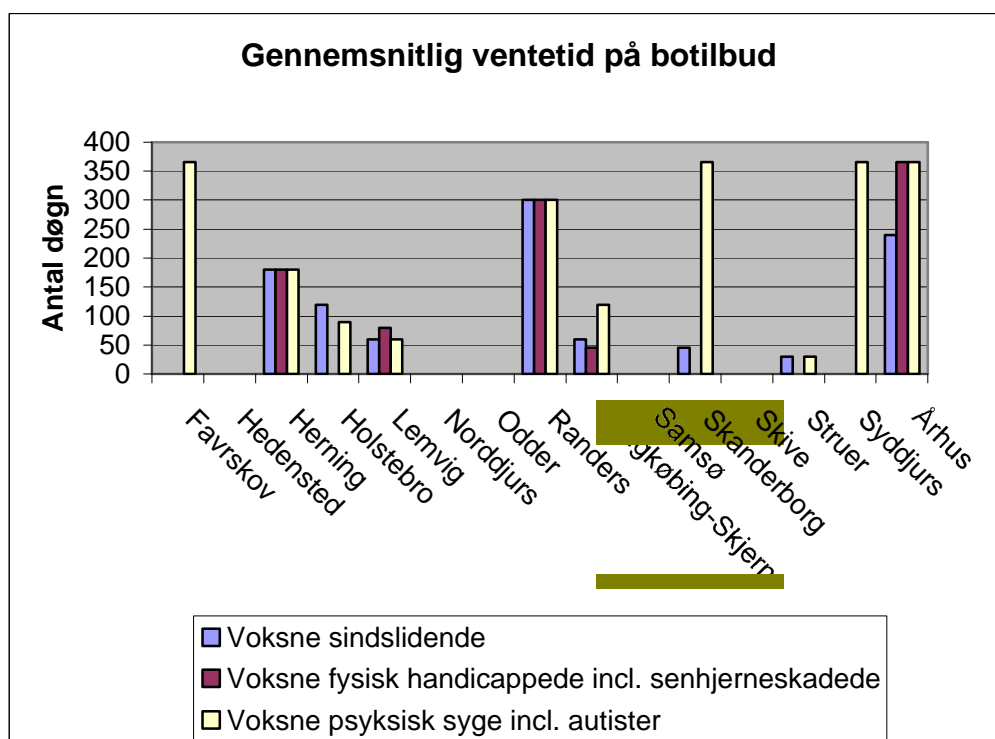
Den kommunevise fordeling af ventelisten:

De gennemsnitlige ventetider var i 2007:

- For voksne sindslidende oplyst at være fra 0 til 300 døgn.
- For voksne fysisk handicappede (incl. senhjerneskadede) oplyst at være fra 0 til 365 døgn.
- For voksne psykisk handicappede (incl. autister) oplyst at være fra 0 til 365 døgn.

Ventelisten fordeler sig på:

NB: Ikast-Brande, Horsens, Silkeborg og Viborg kommuner har ikke svaret.

Det skal afslutningsvis bemærkes, at der i kommunerne i Midtjylland og Region Midtjylland er igangsat et fælles arbejde om definition af ventelister. Udviklingsrådet vil i den forbindelse opfordre de lokale handicapråd til at følge dette arbejde.

Udviklingsrådet finder, at ventetiderne for botilbud til voksne er urimeligt lange. Udviklingsrådet finder det ikke rimeligt, at 292 voksne handicappede personer, som af kommunerne er vurderet at have behov for et specielt botilbud – for nogens vedkommende - må vente i over et år på at få en egnet bolig. Udviklingsrådet finder det uacceptabelt, at handicappede, som har særlige behov med hensyn til bolig, og derfor visiteres til et botilbud, ikke kan få et egnet tilbud, men oven i alle de andre vanskeligheder, som ofte følge med handicap af denne sværhedsgrad, i nogle tilfælde må leve i over et år under uhensigtsmæssige boligforhold.

Udviklingsrådet vil anbefale kommunerne og Regionen, at der i forbindelse med rammeaftalen for 2009 ses på muligheden for etablering af det nødvendige antal boliger, men kommunerne og regionen opfordres også til at se på, om der kan skabes mulighed for allerede i 2008 at iværksætte tiltag, så der etableres egnede boliger til de mange, som står på venteliste. Udviklingsrådet vil videre anbefale Vel-

færdsministeren at se på, hvordan der kan skabes mulighed for at etablere boliger, som har huslejer på et niveau, som en person med førtidspension kan betale og samtidig have et rimeligt (ikke bare et minimalt) rådighedsbeløb.

Planer om overtagelse og lukning

I det midtjyske har kun Holstebro Kommune planer om at overtager driften af regionsdrevne tilbud fra 2009. Kommunen har planlagt at overtage driften af forsorgshjemmet Skovvang. Århus Kommuner oplyser, at "der er ingen ønsker om at overtage tilbud i løbet af 2008, men pr. 1. januar 2009 forventes det, at der overtages et antal institutioner." Århus Kommune vil formentlig i 2009 overtage ca. fire institutioner fra Regionen. Favrskov Kommune oplyser, at det er "uafklaret på nuværende tidspunkt," om kommunen overtager driften af botilbud fra regionen.

Ringkøbing-Skjern Kommune har bedt regionen overtage driften af misbrugsbehandlingsstedet Lyngdal.³⁸

Overbelægning

Region Midtjylland oplyser, at regionen "har måttet etablere overbelægning indenfor de eksisterende fysiske rammer på en række områder med henblik på at imødekomme efterspørgslen. Herudover er der i 2007 etableret et mindre antal permanente pladser." Regionen overtog en række nyopførte tilbud for psykisk og fysisk handicappede fra amterne, og havde derfor en del ubesatte pladser først på året. "I løbet af 2007 er den samlede belægning (dag- og døgntilbud) øget betydeligt. Samlet set er der nu kun en begrænset ledig kapacitet på området."

Region Midtjylland vurderer, at der er efterspørgsel efter regionale specialiserede tilbud, som i øjeblikket ikke kan imødekommes. Det drejer sig om:

- "I den østlige del af regionen kan den kommunale efterspørgsel efter midlertidige rehabiliteringstilbud ikke imødekommes."
- "Der er fortsat stor efterspørgsel efter pladser til personer med erhvervet hjerneskade med problemadfærd."
- "Den kommunale efterspørgsel efter pladser til personer med ADHD kan i øjeblikket ikke imødekommes."
- "I den sydøstlige del af regionen kan efterspørgslen efter tilbud til udviklingshæmmede i øjeblikket ikke imødekommes."
- "Der er fortløbende efterspørgsel på specialtilbud til udviklingshæmmede med udadreagerende adfærd."
- "Der er generelt stor efterspørgsel efter tilbudene til borgere med autisme spektrum forstyrrelser. Det gælder ikke mindst til gruppen med Aspergers Syndrom."
- "I det vestjyske område er der indledt en dialog med Ringkøbing-Skjern, Struer og Lemvig kommuner om den geografiske dækning af autismitilbudene."
- "Der efterspørges et tilbud til borgere med autisme spektrum forstyrrelser med problemskabende adfærd."

---

³⁸ Forhandlingen mellem Regionen og Ringkøbing-Skjern Kommune har dog ført til at Lyngdal lukkes i 2008.

- "Det er pt. vanskeligt at imødekomme behovet for socialpsykiatriske pladser til ældre brugere, som samtidig har somatiske behov, og til unge, der har behov for et midlertidigt tilbud."

Regionsrådet foretager løbende tilpasning af kapaciteten i forhold til kommunernes efterspørgsel efter pladser og tilbud.

Kommunerne i Midtjylland og Regionen har samlet set oplyst, at de i forbindelse med opførelse af nye boliger og ombygning af eksisterende døgninstitutioner fortrinsvis opfører disse efter almenboliglovens bestemmelser. Flere kommuner peger på, at processen med at afløse institutionsbegrebet er kommet langt - de nye almene boliger er typisk organiseret i bofællesskaber. I 2007 var der i alt 5.114 personer i Midtjylland, som havde et botilbud.

Samlet set var der i de midtjyske kommuner en del under 50 år på almindelige plejehjem. Der er i redegørelserne ikke noget, som peger på årsagerne til dette. Der var imidlertid også ventetid for handicappede, som ønskede at få et egnet botilbud. Samlet oplyser kommunerne, at der ved udgangen af 2007 var 292 voksne som ventede på et botilbud, og ventetiderne var i nogle tilfælde over et år. Regionen oplyser, at der ved årets udgang kun var en begrænset ledig kapacitet på de regionsdrevne tilbud for psykisk og fysisk handicappede. Efterspørgslen på tilbud til personer, som har behov for de mest specialiserede tilbud har være meget høj, og Regionen har i 2007 måtte etablere overbelægning på en række områder for at imødekomme efterspørgslen.

Der har ikke været kommunale overtagelser af tilbud fra Region Midtjylland i 2007. Flere kommuner har indledt forhandlinger om overtagelse af nu regionsdrevne tilbud i 2009. Disse afsluttes i løbet af 2008.

5.2.2 Behandlingstilbud og misbrugsområdet

Kommunalbestyrelserne er forpligtet til at tilbyde behandling af stofmisbrugere (servicelovens § 101). Et tilbud skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelse til kommunen med anmodning om at komme i behandling. Stofmisbrugeren har ret til at vælge mellem offentlige og godkendte private behandlingstilbud. Den medicinske behandling af stofmisbrugere sker efter sundhedslovens regler. Der skal således være en tæt sammenhæng mellem den sociale og den medicinske indsats. Der skal også tilbydes behandling af stofmisbrugere under 18 år. Ud over den egentlige behandling kan ydelser efter servicelovens §§ 83 og 85 have betydning i forbindelse med et behandlingsforløb.

Behandlingstilbud efter serviceloven kan ydes efter bestemmelserne i §§ 85, 86 og 102. Udgangspunktet for behandling er, at det sædvanlige behandlingssystem efter sundhedsloven skal anvendes, men der kan være borgere med så alvorlige handicap, sindslidelser, misbrug o.l., som kræver en særlig indsats eller særlig indretning af behandlingstilbuddet.

Efter § 85 ydes der tilbud om socialpædagogisk træning. Efter § 86 ydes tilbud om genoptræning og vedligeholdelsestræning. Tilbud om behandling efter § 102 omhandler speciel behandlingsmæssig bistand på grund af særlige behov.

Behandlingstilbud indenfor det sociale område kan inddeles i 2 områder. Dels stofmisbrugsområdet og dels andre tilbud af behandlingsmæssig karakter.

Misbrugsbehandling.

CIAS

CIAS materialet peger her på en svag stigning i antallet af voksne stofmisbrugere i behandlingstilbud, mens nytilgangen varierer i løbet af året. For de unges vedkommende er der et nogenlunde stabilt antal behandlingstilbud alene målt på andet og tredje kvartal. De forholdsvis lave tal i første kvartal skal givet forklares med manglende besvarelser fra tre forholdsvis store kommuner.³⁹

Skema 14

Behandlingstilbud til stofmisbrugere

	Voksne		Unge	
	Tilgang	Bestand	Tilgang	Bestand
1. kvartal	298	1627	14	43
2. kvartal	351	1758	110	150
3. kvartal	250	1738	99	138

Udviklingen som antydnet i CIAS-indberetningerne kan i et vist omfang genfindes i de indsendte redegørelser.

Bemærkninger fra redegørelserne

"Region Midtjylland har pr. 1. januar 2008 lagt Misbrugscenter Midtjylland og Ungdomscenter Midtjylland sammen til en organisatorisk enhed med navnet Rusmidelcenter Midtjylland. Herved opnås en række faglige og personalemæssige fordele."

"Misbrugscenter Midtjylland har i 2007 udviklet og udbudt et uddannelsesforløb for kommunale sagsbehandlere om unge med stofmisbrug." Videre "har centret udvidet den sygeplejefaglige indsats til gavn for den svært kronificerede gruppe af personer med langvarigt stofmisbrug."

Kommunerne har generelt oplevet en mindre stigning på området. Syddjurs skriver f.eks., at "der har været en øget søgning på ydelserne indenfor misbrugsområdet, som skyldes større synlighed af tilbudene." Norddjurs Kommune anfører, at "Udviklingen har vist en svag stigende tendens. Det mindre forbrug i 1. halvår af 2007 skyldes formentlig, at sammenlægningskommunerne ikke har visiteret i sidste halvdel af 2006 og begyndelsen af 2007 på grund af kommunesammenlægningen." I Holstebro Kommune er udviklingen stabil, men "der forventes dog at være behov for en omstilling fra de traditionelle stofmisbrugsgrupper til flere unge med et misbrug af feststoffer."

Region Midtjylland oplyser, at det "i forbindelse med revision af sundhedsaftalerne mellem Region Midtjylland og kommunerne i regionen for 2008 er aftalt at styrke samarbejdet om dobbeltdiagnosepatienter yderligere i de kommende år. I første

³⁹ Følgende kommuner har ikke indberettet: Unge: 1. kvartal: Herning, Århus og Viborg. 2. kvartal: Samsø, 3. kvartal: Syddjurs og odder. Voksne: Skive i alle tre kvartaler.

omgang skal der etableres fælles teams mellem den regionale behandlingspsykiatri og kommunernes misbrugs- og støttetilbud."

Silkeborg Kommune finder, at der bør igangsættes en udredning af "hvorvidt ambulantly, men intensiv dagbehandling på stofmisbrugsområdet kunne være et supplement til døgnbehandling væk fra hjemmemiljøet." Ifølge Ikast-Brande Kommune bør der sættes fokus på, "at målgruppen i substitutionsbehandlingen får et værdigt tilbud med bl.a. cafetilbud." Flere kommuner peger som Struer Kommune på, at der "indenfor misbrugsområdet vil være et særligt fokus på at sikre tilbud om behandling til unge stofmisbrugere." Horsens Kommune peger også på "sammenhængende tilbud til misbrugere, hjemløse og socialt udsatte." Mange kommuner har endvidere som Århus Kommune fokus på "en fremrykket indsats, hvor man satser på forebyggelse, intervention og på at fremme den enkeltes sociale inklusion." Kommunen fremhæver, at der er "grund til at have særlig fokus på udsatte unge med henblik på at forebygge udstødning." Ligesom Århus Kommune også finder det vigtigt, "at have fokus på de etniske gruppers sociale problemer, herunder (khat-) misbrugsproblemer og hjemløseproblemer i bestemte etniske grupper."

Misbrugsområdet har generelt megen opmærksomhed i såvel de kommunale redegørelser som i Regionens redegørelse. Holstebro Kommune skriver, at "fokus har i høj grad været på en bred sammentænkning af indsatsen efter kommunalreformen spændende lige fra forebyggelse over behandlingsindsats til omsorgstilbud." Herning Kommune fremhæver som et af de initiativer kommunen har iværksat i 2007, at "misbrugscentret har etableret et halvvejs hus for stofmisbrugere." "I halvvejs huset kan borgerne i en periode modtage efterbehandling, støtte, forebyggelse mod tilbagefald og resocialisering i trygge rammer." Horsens Kommune har "etableret et forsøgsprojekt Jobværkstedet, støttet af Socialministeriet, et kombineret tilbud om aktivitets- og værested for udsatte misbrugere." Også Randers Kommune har "igangsat et projekt 'stop strøgling along' med henblik på at koordinere bo-, beskæftigelses- og fritidstilbud for unge misbrugere." I Århus Kommune er der oprettet en sundhedsklinik som et 3-årigt satspuljeprojekt. "Klinikken tilbyder helhedsorienteret indsats i forhold til både sundhedsfaglige og socialfaglige problemstillinger til misbrugere og andre med behov for basal sygepleje samt sundhedsfaglig støtte og vejledning, og fungerer som brobygger til det øvrige sundhedssystem." Ringkøbing-Skjern Kommune "tilbyder fra 1.1.2008 i samarbejde med kriminalforsorgen stofbehandling for misbrugere indsat i arresthuset i Ringkøbing."

Af de kommunale redegørelser ses, at der er i alt 133 unge under 18 år i misbrugsbehandling.

Skema 15

Unge under 18 år visiteret til misbrugsbehandling per 31. dec. 2007

Kommune	I egne kommunale tilbud	I tilbud i andre kommuner
Favrskov	0	0
Hedensted	0	0
Herning	13	-
Holstebro	3	0
Horsens	0	1
Ikast-Brande	3	-
Lemvig	-	-

Kommune	I egne kommunale tilbud	I tilbud i andre kommuner
Norddjurs	0	2
Odder	0	0
Randers	34	-
Ringkøbing-Skjern	11	1
Samsø	0	0
Silkeborg	0	0
Skanderborg	-	-
Skive	11	1
Struer	-	-
Syddjurs	0	4
Viborg	25	-
Århus	24	0
	124	9

Der er mange former for samarbejder mellem kommunerne. Ikast-Brande Kommune fremhæver, at der er "et godt samarbejde med Ringkøbing-Skjern med udvikling af fælles tilbud til borgerne." Der er også etableret kontakt mellem Norddjurs og Syddjurs kommuner på misbrugsområdet. Holstebro, Lemvig og Struer kommuner samarbejder om behandlingsindsatsen. Horsens Kommune har "samarbejdsaftale med Hedensted Kommune om behandling af alkohol- og stofmisbrug." Horsens Kommune oplyser videre at "Horsens Rusmiddelcenter deltager i regional arbejdsgruppe med henblik på styrkelse af samarbejdet mellem misbrugsområdet og psykiatriområdet." Viborg og Skive kommuner har indgået partnerskabsaftale vedrørende drift af den samlede rusmiddelindsats. Samsø Kommune indgår i forpligtende samarbejde med Århus Kommune på området.

Udviklingsrådet finder det positivt, at samarbejdet om dobbeltdiagnosepatienter styrkes. Fælles teams mellem den regionale behandlingspsykiatri og kommunernes misbrugs- og støttetilbud kan være med til at bedre indsatsen.

Behandlingstilbud.

Bemærkninger fra redegørelserne

Kommunerne har gennemgående registreret en mindre stigning med hensyn til vedligeholdelsestræning og genoptræning. Med hensyn til den socialpædagogiske træning har forbruget været nogenlunde konstant. Dog anfører Odder Kommune at "der har været en massiv nettilgang til hjemmevejledning. Tilgangen har været bred og dækker over både psykiatri, udviklingshæmmede, senhjerneskadeområdet og unge med særlige sociale problemer." Syddjurs Kommune har oplevet, at "der er en stigning af støtte til personer indenfor ADHD og hjerneskadeområdet."

Lemvig Kommune finder, der er grund til at have særlig fokus på træningsområdet. Syddjurs Kommune har i forhold til personlig hjælp og støtte "fokus på tilbud til personer med DAMP, ADHD og hjerneskade," og på genoptræning og vedligeholdelsestræningsområderne har Syddjurs Kommune "fokus på fastholdelse af borgernes funktionsniveau efter endt træning." Århus Kommune påpeger, at der er "grund til at have særlig fokus på sammenhæng i de offentlige tilbud. Tilbuddene skal opleves som koordinerede for den enkelte bruger og det skal sikres, at ingen falder mellem to stole" og oplever ikke at få den nødvendige hjælp."

Silkeborg Kommune finder, at der er behov for et særligt fokus på alkoholbehandlingsområdet. "Herning Kommune er udvalgt af Sundhedsstyrelsen, som modelkommune for alkoholforebyggelsesindsats." "Randers Kommune deltager i et mellemkommunalt netværk på forsorgs- og misbrugsområdet. Derudover deltager kommunen i et samarbejde med Århus og Silkeborg kommuner omkring evaluering af alkoholindsatsen."

Der er ikke noget i redegørelserne fra de Midtjyske kommuner og Regionen eller i den debat, der har været i Udviklingsrådet i løbet af 2007, som peger i retningen af ændringer som følge af kommunalreformen.

Samlet set har kommunerne i Midtjylland og Regionen en svag stigning i antal voksne stofmisbrugere i behandlingstilbud. Antallet af unge i behandlingstilbud ser ud til at være nogenlunde stabilt.

Region Midtjylland har endvidere etableret fælles teams mellem den regionale behandlingspsykiatri og kommunernes misbrugs- og støttetilbud. Flere kommuner finder, at der har været et stigende behov for støtte til grupperne med DAMP, ADHD og hjerneskader, ligesom der også på psykiatriområdet ses et stigende behov for behandling, som kommunerne fortrinsvis løser i egne tilbud.

5.2.3 Personlige hjælpeordninger

Personlige hjælpeordninger ydes fortrinsvis til yngre personer, der har behov for støtte til at bevare et aktivitetsniveau. For at få personlig hjælpeordning skal man selv være i stand til at administrere ordningen og fungere som arbejdsgiver for hjælperne. Endelig skal der være tale om behov for hjælp, som ikke kan dækkes efter reglerne om personlig hjælp, omsorg og pleje.

De kommunale redegørelser tyder ikke på en væsentlig ændring i brugen af personlige hjælpeordninger.

Bemærkninger fra redegørelserne

Silkeborg Kommune anfører eksempelvis, at "der har ikke været nogen stor udvikling indenfor Handicapafdelingens hjælpeordning." Tilsvarende er de øvrige kommuners opfattelse at der ikke er de store ændringer med hensyn til brugen af hjælpeordninger. Herning Kommune anfører, at "der er sket en lille stigning i antallet af personer, som får kontant tilskud, som følge af frakendelse af bevilling efter § 96." (hjelpeordningen).

Udviklingsrådet har ikke oplysninger om ændringer som følge af kommunalreformen, men Udviklingsrådet vil dog følge udviklingen, da der stadig er tale om år 1 efter reformen.

5.2.4 Ledsageordning

Ledsagelse efter servicelovens § 97 kan ydes til personer mellem 18 og 67 år, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes på egen hånd uden for hjemmet. Personer, der opfylder betingelserne for at få ledsagelse, har ret til 15 timer pr. måned. Formålet med ledsagelse er at medvirke til normalisering og integration i samfundet, og skal ses som et led i be-

stræbelserne på at øge handicappedes mulighed for selvstændighed, valgfrihed og ansvar for egen tilværelse.

Kommunen skal videre tilbyde hjælp i form af særlige kontaktpersoner efter servicelovens § 98 til personer, som er døvblinde. Endelig skal kommunen tilbyde støtte og kontaktpersoner til personer med sindslidelser, til personer med stof- og alkoholmisbrug og personer med særlige sociale problemer.

CIAS

CIAS materialet viser en mindre stigning antallet af personer med ledsageordning efter § 97, dog med en tendens til færre bevillinger.⁴⁰ Kommunerne peger her på en del koordineringsproblemer ved overtagelse af de amtslige ordninger.

Skema 16

Ledsageordning

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	106	1218
2. kvartal	39	1251
3. kvartal	65	1381

Bemærkninger fra redegørelserne

Billedet bekræftes af de kommunale redegørelser. Silkeborg Kommune har oplevet "problemer i forbindelse med nedlæggelse af amterne og overtagelse af ledsageordningen fra de tidligere amtsinstitutioner." Også Herning Kommune har oplevet problemer af "koordinering i forhold til de af Ringkøbing Amt bevilgede ordninger – institutionsanbragte/botilbud."

Norddjurs Kommune "har svært ved at rekruttere nyt personale til ledsageordningen." Også Herning Kommune finder det "til tider vanskeligt at skaffe ledsagere til de af borgerne ønskede tidspunkter." Favrskov Kommune anfører, at "det er svært at tiltrække og fastholde ledsagere, idet lønnen er lav og timerne få." Også Odder, Skanderborg og Århus kommuner peger på, at det er vanskeligt at rekruttere ledsagere.

Der er syv kommuner, som har etableret et egentligt ledsagerkorps, mens en enkelt kommune benytter ydelser fra hjemmevejledergruppen. I fire kommuner finder borgerne selv ledsagere.

De fleste kommuner, som har bevilget 15 timers ledsagelse efter § 97, udnytter bevillingen. Der er dog i enkelte kommuner en tendens til ikke fuldt ud at benytte bevillingen. Om dette skyldes, at det ikke har været muligt at skaffe ledsagere, eller andre forhold spiller ind, fremgår dog ikke af redegørelserne.

Det fleste kommuner oplever imidlertid, ifølge redegørelserne til Udviklingsrådet, en stigende efterspørgsel efter ledsageordninger. Holstebro Kommune oplyser eksempelvis, at der "i 2007 er et stigende pres på ordningerne." Hedensted Kommune oplyser dog, at der "vedr. § 98 er et samarbejde mellem kommunerne i regionen, da der er så få i den enkelte kommune."

⁴⁰ Ikast-Brande, Skive og Viborg kommuner har ikke indberettet i de tre kvartaler. Samsø mangler i 1. kvartal.

Odder Kommune finder i øvrigt, at "det er blevet vanskeligere at afgrænse målgruppen. De seneste afgørelser fra Den sociale ankestyrelse udvider målgruppen." Der peges desuden, som af Ringkøbing-Skjern Kommune, på, at "arbejdsgiveropgaverne i forbindelse med ledsageordningen er tidskrævende, herunder ansættelse m.v. af ledsagere samt administration af opsparingsordningen."

Sammenfattende gives der fra kommunerne udtryk for, at der er en stigende efterspørgsel på ledsageordninger. Der ses dog ikke i CIAS tallene at være nogen stigning i bevillingerne heraf. Samtidig med den stigende efterspørgsel, finder kommunerne det svært at rekruttere et tilstrækkeligt antal ledsagere. Udviklingsrådet kan videre konstatere, at kommunalreformen har ført til ændringer af organisatorisk karakter i forbindelse med overtagelsen af ledsageordningen (§ 97) fra de gamle amter og sammenlagte kommuner. Udviklingsrådet vil endvidere følge området for at se, om der sker ændringer i forhold til praksis i forbindelse med bevilling af ledsagelse.

5.2.5 Dagtilbud

Gennemgående er der ikke de store ændringer på dagtilbudsområdet. Der er generelt tale om et område, hvor der ikke er ventetider, idet borgeren får plads ved behov, evt. som overbelægning på det aktuelle aktivitetssted eller i den beskyttede beskæftigelse. Godt 6.000 personer var pr. 31. december 2007 i et dagtilbud i Midtjylland.

CIAS

CIAS materialet peger – målt over årets tre første kvartaler - på en jævn udvikling på området (målt på bestanden). Med hensyn til beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud ser brugen ud som følger:⁴¹

Skema 17

Beskyttet beskæftigelse

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	160	2857
2. kvartal	45	2801
3. kvartal	106	2704

Skema 18

Aktivitets- og samværstilbud

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	401	2877
2. kvartal	106	3035
3. kvartal	139	2983

Der er ikke nogen entydig tendens i udviklingen med hensyn til aktivitets- og samværstilbud.⁴² Med forbehold for de manglende indberetninger kunne tallene indikere

⁴¹ 1. kvartal: Viborg Kommune mangler, 2. kvartal: Skive og Viborg kommuner mangler, 3. kvartal: Skive og Viborg kommuner mangler.

⁴² 1. kvartal: Skive og Viborg kommuner mangler, 2. kvartal: Skive og Viborg kommuner mangler, 3. kvartal: Skive og Viborg kommuner mangler.

en svag stigning i det samlede antal personer i et aktivitets- og samværstilbud. Indberetningen skelner ikke mellem egentlige dagtilbud og samværstilbud i form af væresteder og lignende. Det vil dog især være dagtilbudene som indberettes, da hovedparten af værestederne ikke har nogen registrering af brugere.

Skanderborg Kommune oplyser da også, at "der er registreret en jævn stigning i antallet af dagtilbudspladser ultimo året. Denne stigning er dog endnu ikke indberettet til CIAS." Ligeledes oplyser Ringkøbing-Skjern Kommune om CIAS indberetningerne, at "indberetningen mangler modtagne regninger efter 15. januar 2008."

Bemærkninger fra redegørelserne

Holstebro Kommune oplyser her, at "på handicapområdet har antallet af brugere været stort set stabilt i 2007. Inden for psykiatrien har der været en lille stigning i antal brugere til såvel § 103 som § 104 tilbud." Århus Kommune oplyser, at "faldet i antallet af personer i beskyttet beskæftigelse (§ 103) skyldes, at denne tilbudstype ikke længere anvendes. I stedet tilbydes fleks- og skånejob, hvorfor antallet af borgere i beskyttet beskæftigelse med tiden vil svinde ind."

I de fleste kommuner er dagtilbudene knyttet sammen med botilbudene. Hedensted Kommune oplyser, at "den store del af aktivitets- og samværstilbud er en kombineret del af botilbudene."

Samlet har de midtjyske kommuner i redegørelserne, som nævnt, oplyst at have godt 6000 personer indskrevet i en eller anden form for dagtilbud ved udgangen af 2007. Disse fordeler sig på kommunerne, som angivet nedenfor.

Skema 19

Personer indskrevet i dagtilbud 31. dec. 2007

	I egne kommune	I andre kommuner
Favrskov	159	141
Hedensted	44	200
Herning	203	131
Holstebro	101	154
Horsens	207	151
Ikast-Brande	56	97
Lemvig	54	52
Norddjurs	165	31
Odder	102	50
Randers	691	90
Ringkøbing-Skjern	162	108
Samsø	6	9
Silkeborg	154	156
Skanderborg	73	103
Skive	415	97
Struer	-	-
Syddjurs	59	67
Viborg	441	-
Århus	914	459
I alt	4006	2096

Samværstilbud.

Kommunerne driver en del væresteder for handicappede, psykiatribrugere, unge og udsatte. En lang række af disse væresteder drives af frivillige organisationer med støtte fra kommunen, ofte i kombination med rådgivningscentre. Disse tilbud har typisk ikke visitation, men borgerne kan komme anonymt direkte fra gaden. Der har ikke vist sig ændringer på området som følge af kommunalreformen. Udviklingsrådet har i løbet af 2007 fulgt området og finder, at den frivillige indsats og støtten hertil er vigtig. Udviklingsrådet vil fortsat have opmærksomhed på området.

Samlet set har de midtjyske kommuner oplyst, at der i 2007 har været en jævn udvikling med hensyn til såvel beskæftigelsestilbud som aktivitetstilbud. I de fleste kommuner er aktivitetstilbudene knyttet sammen med botilbud. På aktivitetstilbudsområdet er der stort set ikke ventetider, idet der som regel er en fleksibilitet i forhold til merindskrivning. Beskyttet beskæftigelse har enkelte kommuner valgt at løse ved bl.a. i højere grad at benytte fleks- og skånejobs i stedet for beskyttet beskæftigelse.

Ca. en tredjedel af brugerne på dagtilbudsområdet modtager tilbudet i en anden kommune end hjemkommunen, hvilket bl.a. har sammenhæng med, at brugerne før kommunalreformen havde tilbud i et amtsdrevet aktivitetshus, som blev overtaget af en anden kommune.

5.2.6 Hjælpemidler, boligindretning og biler

Støtte til hjælpemidler, boligindretning og biler omfatter såvel børn som voksne. Et hjælpemiddel bevilges, når det kan medvirke til at give en så normal og selvstændig tilværelse som muligt.

Hjælpemidler.

Hjælpemiddelområdet indgår ikke i CIAS opgørelserne. Af redegørelserne fremgår det blandt andet, at:

Region Midtjylland har lukket hjælpemiddelrådgivningen "grundet manglende driftsgrundlag," "kun en kommune i region Midtjylland har valgt at tegne et relativt lille abonnement på ydelser leveret af Hjælpemiddelrådgivningen i 2008. At hjælpemiddelrådgivningen lukkes betyder, at et fagligt miljø med stor ekspertise spredes."

Kommunerne har i stor udstrækning selv etableret hjælpemiddeldepoter o.l. Odder Kommune oplyser, at kommunen selv "varetager såvel myndighedsfunktionen som depotdrift af det samlede hjælpemiddelområde – bortset fra kommunikationsområdet, hvor det er indgået aftale med Region Midtjylland." Århus Kommune oplyser, at kommunen overvejer "at hjemtage Center for Syn og Kommunikation, der varetager specialrådgivning inden for optiske hjælpemidler." Favrskov Kommune skriver at kommunen "til vurdering og afprøvning af særlige informations- og kommunikationshjælpemidler samt udførelse af siddestillingsanalyse benyttes tilkøbsydelser på Hjælpemiddelcentralen i Århus og IKT-gruppen, Marselisborg Centret."

Bemærkninger fra redegørelserne

Silkeborg Kommune har "fra 2008 hjemtaget opgaver fra Region Midtjylland vedr. udredning af synstekniske hjælpemidler, undervisning og rådgivning i brug af høreapparater og høretekniske hjælpemidler, specialfunktioner vedr. komplicerede siddestillingsanalyser, store boligsager, børnehjælpemidler og arm- og benproteser." Favrskov Kommune oplyser, at der er "indledt drøftelser om samarbejde med Randers, Norddjurs og Syddjurs kommuner om etablering af et fælles depot for børnehjælpemidler."

Hjælpemiddelområdet har i mange kommuner været præget af omorganisering som følge af kommunalreformen. Det er i øvrigt generelt kommunernes opfattelse, at der er et stigende antal ansøgninger om hjælpemidler. Holstebro Kommune, skriver bl.a., at "høreapparatområdet har været dyrere end forventet. Generelt har der været budgetoverskridelser inden for de administrativt bevilgede hjælpemidler, især på diabetes, stomi- og inkontinensområdet." Odder Kommune oplyser, at der "fra 2006 til 2007 er gennemført 50% flere sagsbehandlinger på genbrugshjælpemidler."

Gennemgående har kommunerne etableret sig med egne funktioner eller med samarbejdsaftaler på hjælpemiddelområdet. Samarbejdsaftalerne er af meget forskellig art. Norddjurs Kommune "køber rådgivning via Regionen i forbindelse med teknologiske-, høre- og synshjælpemidler. Desuden købes rådgivning om siddestillingsanalyser samt rådgivning i forbindelse med komplicerede boligindretninger." I Holstebro Kommune er der etableret "samarbejde med Lemvig og Struer kommuner inden for proteseområdet. Randers Kommune oplyser, at "der er indgået samarbejdsmodel vedr. specialhjælpemidler til børn, svært overvægtige og meget tynde og i forhold til en mere smidig model for tildeling af midlertidige hjælpemidler ved udskrivning fra sygehus. Sidstnævnte indebærer at kommunerne løser opgaven for hospitalet." Samarbejdsaftalen er indgået mellem Norddjurs, Syddjurs, Favrskov og Randers kommuner samt Regionshospitalet i Randers.

På baggrund af de kommunale redegørelser finder Udviklingsrådet, at der er grund til at være opmærksom på udviklingen på hjælpemiddelområdet. Der er en række initiativer til samarbejder på tværs af kommuner. Udviklingen ses dog ikke at være koordineret med afvikling af de tilbud, Regionen har drevet. Udviklingsrådet finder det vigtigt at sikre den faglige specialviden samt at denne overføres til de nye tilbud.

Biler.

For så vidt angår støtte til bil kan CIAS-tallene antyde, at der har været lidt opstartsvanskeligheder i kommunerne, og der derfor er givet relativt mange bevillinger i 3. kvartal.⁴³

---

⁴³ 1. kvartal: Norddjurs, Silkeborg, Århus og Hedensted kommuner mangler, 2. og 3. kvartal: Norddjurs, Århus og Hedensted kommuner mangler og 4. kvartal: Århus, Holstebro, Herning, Norddjurs og Hedensted kommuner mangler at indberette.

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	104	
2. kvartal	143	
3. kvartal	351	
4. kvartal	122	

Flere kommuner peger i alle tilfælde på noget sådant – samt at der generelt er en mindre stigning i antal bilansøgninger i 2007. Syddjurs Kommune skriver blandt andet, at "der er en stigning i ansøgninger til trivselsbiler – primært for ældre borgere. Bevillingsgraden er på trods heraf uændret." Ringkøbing-Skjern Kommune oplyser, at der har "været tale om afvikling af sagsbehandlingen af sager i Amtet i 2006 og opstart af sagsbehandlingen af sager i kommunen. Dette har medført en forskydning i sagsforløbene."

Boligindretning.

CIAS

Boligindretning er et område, som kommunerne i sine redegørelser peger på, at der er en stigning. I indberetningerne til CIAS er det vanskeligt at se denne tendens – igen med forbehold for de manglende indberetninger.⁴⁴

	Tilgang	Bestand
1. kvartal	216	
2. kvartal	246	
3. kvartal	213	

Tallene for de første tre kvartaler, hvor 74% af kommunerne har indberettet, viser en nogenlunde stabil udvikling.

Bemærkninger fra redegørelserne

På boligindretningsområdet oplyser Århus Kommune, at "der er flere ansøgninger om loftlift end tidligere ved overvægtige borgere, hvilket bevilges. Der er et stigende antal ansøgninger på boligindretninger generelt – især de mindre som adgangsførhold (ramper og trappe og platformlifte) og døråbnere, da borgerne gerne vil blive boende i eget hjem." Syddjurs Kommune oplyser i øvrigt, at kommunen nu køber konsulentbistand vedrørende særligt dyre sager fra hjælpemiddelcentralen i Århus Kommune.

Samlet set oplyser kommunerne i redegørelserne, at der på hjælpemiddelområdet pågår en række organisatoriske forandringer. Enkelte kommuner etablerer egne hjælpemiddelcentraler og depoter, som så udbyder tjenester til andre. Andre kommuner går sammen om at etablere hjælpemiddelcentraler m.m.

Kommunerne oplyser generelt, at de ser en tendens til et stigende antal ansøgninger om hjælpemidler, biler og hjælp til boligændring. For støtte til biler oplyser

⁴⁴ I 1., 2. og 3. kvartal mangler tal fra Norddjurs, Silkeborg, Århus, Hedensted og Viborg kommuner.

kommunerne dog, at antallet af bevillinger er uændret. På boligområdet fremhæver flere kommuner, at der er en øget mængde ansøgninger om støtte i forbindelse med ændring af adgangsforhold, da borgerne gerne vil blive boende i eget hjem.

Kapitel 6: Udviklingen inden for specialundervisningsområdet

På specialundervisningsområdet følges udviklingen efter Folkeskoleloven, Lov om Specialundervisning og Lov om uddannelse til unge med særlige behov. Specialundervisningsområdet omfatter nedenstående:

Almindelig specialundervisning:

Undervisningen gives efter folkeskoleloven og kan udgøre op til 12 timers støtte ugentligt, der kan bestå enten af ekstra lærerkræfter eller som socialpædagogisk bistand. Det er den enkelte folkeskoleleder, der bevilliger støtten og beslutter, om forløbet skal ske i særlige specialundervisningstimer eller ved en ekstra lærer eller pædagog i klassen. Der kan alene klages til kommunalbestyrelsen over tilbudet.

Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden:

Der er foregået en visitation centralt i kommunen, og støtten udgør mere end halvdelen af den ugentlige undervisningstid. Støtten kan ske som enkeltintegrerede forløb, som undervisning i specialklasser eller på specialskoler (der tidligere henhørte under amterne). For alle elever er der klageadgang til Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning.

Undervisning af voksne med behov for specialundervisning.

Specialundervisning for voksne er tilbud, der er målrettet personer, der som følge af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særligt tilrettelagt undervisning og rådgivning. Undervisningen har til formål at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen.

Tilbuddet gives ikke til personer, der er indlagt på sygehuse. Tilbuddet skal kunne medvirke til at forbedre deltagerens mulighed for at benytte kompenserende strategier, metoder og hjælpemidler, der øger deltagerens mulighed for aktiv deltagelse i samfundslivet.

Eksempler på specialundervisning for voksne kan være specialundervisning, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af deltagerens funktionsnedsættelse gennem målrettet kompenserende undervisning, der er tilpasset den enkelte deltagers forudsætninger, færdigheder og behov.

Ligeledes kan der ydes socialpædagogisk bistand, der er nødvendig i forhold til deltagerens udbytte af tilbuddet, herunder rådgivning og vejledning af deltageren.

Specialundervisning til voksne ordblinde er overgået til staten, der tilbyder denne i VUC regi.

Der kan klages til Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning.

Uddannelse af unge med særlige behov:

Amtsrådene har tidligere haft til opgave at give tilbud om et uddannelsesforløb for unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov. Efter 1. august 2007 blev opgaven fastlagt som ret for alle unge med særlige behov. En ret til et 3-årigt individuelt sammensat uddannelsesprogram.

Målgruppen er udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, eksempelvis autister, unge med psykiske lidelser, unge med erhvervet hjerneskade og sentudviklede.

Tilbudet er alene for de unge, der ikke har mulighed for at gennemføre en anden ungdomsuddannelse med specialpædagogisk støtte. Uddannelsen fastlægges i en individuel uddannelsesplan, hvor tilbuddet beskrives. Det kan bestå af elementer fra daghøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler, erhvervsskoler, værksteder, praktikophold osv. Formålet er, at den unge skal få en så selvstændig voksertilværelse som muligt. Tilbudet kan påklages til Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning.

6.1 Konklusion og rådets anbefalinger

I det følgende sammenfattes de væsentligste konklusioner på specialundervisningsområdet. Efterfølgende suppleres disse med anbefalinger i forhold til den fremtidige indsats på området.

Udviklingsrådet har haft et begrænset datagrundlag vedrørende specialundervisningsområdet. Rådet har derfor kun i begrænset omfang kunnet forholde sig til udviklingen inden for specialundervisningsområdet i 2007. Der er i Rådets redegørelse for 2007 taget udgangspunkt i de redegørelser, som kommunerne har indsendt, og i begrænset omfang er årsrapporten fra Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning inddraget.

Specialundervisningsområdet har derfor i denne redegørelse primært karakter af en beskrivelse på området. En beskrivelse, som kan danne grundlag for en vurdering af udviklingen i forbindelse med Udviklingsrådets redegørelser for 2008 og 2009.

Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden:

Region Midtjylland driver et takstfinansieret tilbud med undervisning til døve og stærkt hørehæmmede børn. Regionen Midtjylland frygter her, at en mere udbredt anvendelse af de objektivt finansierede tilbud i Region Nordjylland og Region Syddanmark kan medvirke til, at der ikke kan opretholdes et tilbud i Midtjylland. Region Midtjylland gør i sin redegørelse opmærksom på, at meget peger i retning af en sådan udvikling. Udviklingsrådet Midtjylland vil derfor anbefale Undervisningsministeriet og Velfærdsministeriet at overveje en ændring, så der sikres specialiserede tilbud i alle fem regioner. Dette kunne f.eks. ske ved etablering af tilbud i tilknytning til det universitetshospital i den pågældende region, som er specialiseret i høreproblemer.

De midtjyske kommuner har samlet set en lille stigning i elevtallet med specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden. Kommunerne lægger generelt stor vægt på nærhedsprincippet og muligheden for inklusion i det almindelige skolemiljø. I afsnit 4.2.2 om forebyggende tiltag for børn og unge nævnes samarbejdet mellem det sociale område og skoleområdet som værende vigtigt i forhold til at give et sammenhængende tilbud i nærmiljøet. Udviklingsrådet finder, at kommunernes bestræbelser på at skabe mere helhedsprægede tilbud gennem samarbejde mellem skole- og socialområdet må styrkes og gerne koordineres med kommunernes børnepolitik.

Uddannelse af unge med særlige behov:

Loven om ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov kom først i gang i skoleåret 2007/2008. Her var der, ifølge de indberettede tal fra de midtjyske kommuner, per 5. september 2007 120 elever, som modtog undervisning. Syv af de 19 kommuner (svarende til 37 %) har imidlertid i efteråret 2007 ikke igangsat undervisningsforløb. Det kan endvidere konstateres, at 14 af de midtjyske kommuner forventer en øget tilgang af elever i det kommende skoleår. Udviklingsrådet er opmærksom på, at unge med særlige behov også før august 2007 havde adgang til ungdomsuddannelser, og at der i Midtjylland var etableret forskellige uddannelses-tilbud til denne gruppe. Udviklingsrådet finder det dog positivt, at kommunerne er gået så aktivt ind i implementeringen af den nye lov vedrørende ungdomsuddannelse til unge med særlige behov. Udviklingsrådet vil følge området – herunder bl.a. om samtlige kommuner får etableret tilbud om uddannelsen.

6.2 Beskrivelser og analyse af udviklingen inden for specialundervisningsområdet

Med kommunalreformen var der et ønske om, at beslutninger om specialundervisning skulle træffes tæt på borgeren, og at sammenhængen mellem specialundervisningen og den almindelige undervisning skulle styrkes.

De fleste amtslige institutioner blev overtaget af kommunerne. Visse institutioner blev dog i stedet lands- og/eller landsdelsdækkende. Regionsrådene overtog ansvaret for driften af disse. Undervisningen af ordblinde overgik til VUC'erne.

De lands- og landsdelsdækkende institutioner er:

- Børneklubben
- Døvblindecentret
- Fredericiaskolen
- Geelsgaardskolen
- Institut for Blinde og Svagtsynede
- Kolonien Filadelfia
- Nyborgskolen
- Refnæsskolen/Synscenter Refnæs

- Ålborgskolen
- Skolen ved Kastelsvej

Der er ikke i Midtjylland lands- og/eller landsdelsdækkende undervisningsinstitutioner, men Regionen skal indgå i koordineringen med de øvrige regioner omkring de lands- og landsdelsdækkende institutioner.

Region Midtjylland har fremhævet det forhold, at der på høreområdet er sket en væsentlig reduktion i kommunernes efterspørgsel efter ydelser til børn, jf. afsnit 4.2. Region Midtjyllands tilbud er takstfinansierede og ikke objektivt finansierede, som de lands- og landsdelsdækkende tilbud i Region Nordjylland og Region Syddanmark. Dette kan være en medvirkende årsag. Dette kan føre til, at der ikke kan opretholdes et undervisningstilbud til døve og stærkt hørehæmmede børn i Midtjylland.

Kommunerne ser i øvrigt generelt den nye ungdomsuddannelse for unge med særlige behov som værende et meget positivt tiltag, og der er iværksat mange initiativer i forbindelse hermed. Det har dog for flere kommuner vist sig, at målgruppen for uddannelsen er langt større end udmeldt i forbindelse med lovforslaget herom. Dette gør det, ifølge kommunerne, vanskeligt at få økonomien til at hænge sammen på området.

Klagenævnets årsrapport for 2007

Årsrapporten fra Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning udgør, som nævnt i kapitel 2, en del af datagrundlaget for nærværende redegørelse på specialundervisningsområdet. Indledningsvis rettes der her derfor et blik mod antallet af klager på området i det midtjyske. Fra de midtjyske kommuner behandlede Klagenævnet i 2007 i alt 32 klager. I fire sager blev kommunens afgørelse omgjort. På tidspunktet for Klagenævnets udarbejdelse af årsrapporten forelå der endnu ikke tal for hvor mange elever, der modtog specialundervisning i de nye kommuner. Det har derfor ikke været muligt at vurdere klagernes omfang på den baggrund. Som vurderingsgrundlag viser Klagenævnet i stedet en oversigt over det samlede antal folkeskoleelever i 0. – 10. klasse fordelt på de nye kommuner. Fordelingen af sager fremgår af følgende tabel:

Skema 22

Oversigt over klagerens antal og procentuelle fordeling opgjort på kommuner

Kommune	Antal klager	Andel af alle klager på landsplan	Omgjorte sager	Antal elever i 0. – 10. klasser	Kommunens andel af samlet elevtal i %
Favrskov	3	1 %	0	6.484	1,1 %
Hedensted	2	1 %	0	5.991	1,0 %
Ikast-Brande	1	0 %	0	4.993	0,8 %
Norrdjurs	1	0 %	0	4.621	0,8 %
Randers	5	2 %	1	10.001	1,7 %
Silkeborg	8	3 %	1	10.604	1,8 %
Skanderborg	1	0 %	0	7.477	1,3 %
Viborg	1	0 %	0	11.186	1,9 %
Århus	10	3 %	2	29.817	5,0 %
I alt Midtjylland	32	10 %	4		
I alt hele landet	302	100 %	97		

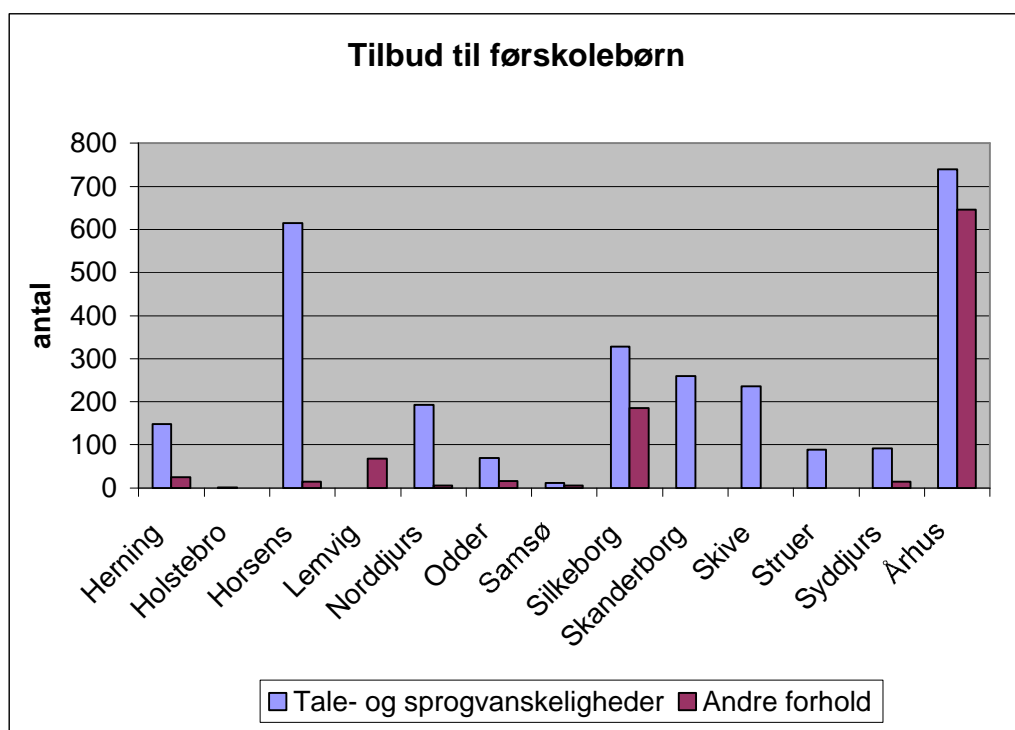
De midtjyske kommuner, som ikke fremgår af tabellen, har ikke fået behandlet klager i 2007.

Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning skriver i øvrigt afslutningsvis i sin årsrapport for 2007, at "det er vigtigt at understrege, at der er grund til at være forsigtig med at drage konklusioner om kommunalreformens betydning for udviklingen på specialundervisningsområdet, herunder særligt udviklingen på klageområdet. Dette skyldes, at det er nødvendigt at knytte et principielt forbehold til sammenligningen af antallet af klager før og efter kommunalreformen, da både klageadgangen og antallet af klageberettigede ændrede sig med kommunalreformen."

6.2.1 Socialpædagogisk bistand til førskolebørn

Opmærksomheden i forhold til den tidlige indsats overfor børn med vanskeligheder er kommet i fokus med udarbejdelse af læreplanerne. Gennem indsatsen overfor førskolebørn kan også den tidlige indsats i skolerne styrkes, idet forskellige vanskeligheder opdages tidligt.

I Midtjylland har kommunerne samlet oplyst, at der gives specialpædagogisk bistand til 2.783 førskolebørn på grund af sprog- og talevanskeligheder. 981 førskolebørn fik tilbuddet pga. andre forhold.⁴⁵

Kommunerne er opmærksomme på, at der er behov for give børn med talevanskeligheder tilbud i lokalområdet. Struer Kommune skriver bl.a. at "der er planlagt en proces, der skal ind og se på, hvordan der kan arbejdes endnu mere med specialisering og integration samtidigt." På denne måde udtrykkes et generelt synspunkt i

⁴⁵ Tallet er dog kun gældende for 13 af de 19 midtjyske kommuner, og det samlede antal i Midtjylland må derfor antages være betragteligt større.

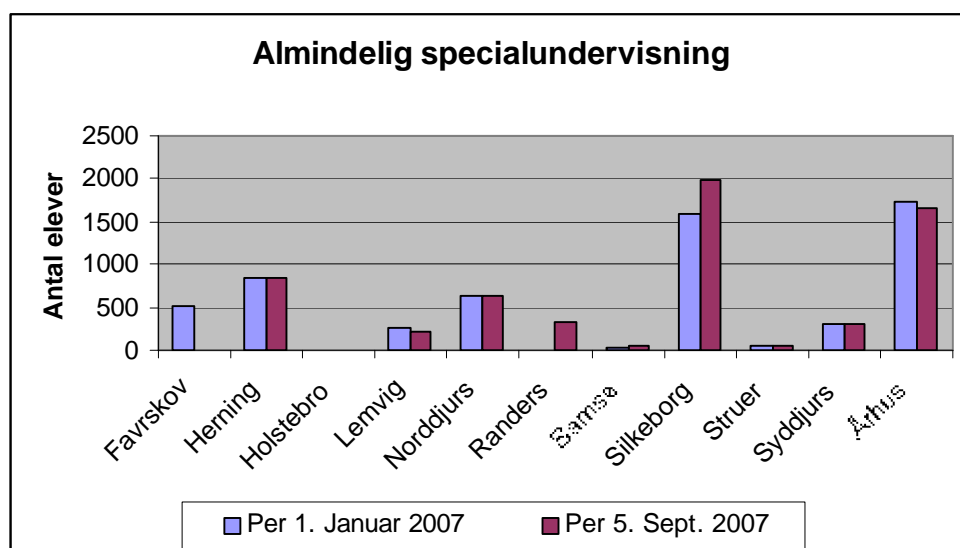
mange kommuner, om så vidt muligt at satse på højnelse af kvaliteten og samtidig sikre, at børnene får tilbudene integreret i deres naturlige skolemiljø.

Der ses ikke at være nogen ændring i kommunernes måde at tilrettelægge indsatsen som følge af kommunalreformen.

6.2.2 Almindelig specialundervisning

Den almindelige specialundervisning foregår på de fleste folkeskoler. Ansvar for ressourceforbruget i forbindelse med specialundervisningen er præget af den enkelte skoles pædagogiske grundlag med vægt på den enkelte elevs behov.

Kommunerne oplyser generelt i deres bemærkninger på området, at der for den almindelige specialundervisnings vedkommende ses en mindre stigning i antallet af elever fra skoleåret 2006/2007 til 2007/2008. Den oplysning stemmer imidlertid (bortset fra Silkeborg, Struer og Samsø kommuner) ikke overens med de af kommunerne oplyste tal på området, jf. nedenstående diagram.

Det skyldes muligvis, som flere kommunerne oplyser, at de ikke har statistik, der viser, hvor mange elever, som modtager almindelige specialundervisning, "idet", som Skanderborg Kommune skriver, "den almindelige specialundervisning indgår i den ramme, som lægges ud til den enkelte skole." Struer Kommune skriver "som noget nyt er der indført en kategorisering af problem-komplekser, der skal give en både overskuelighed og en sammenlignelighed i forhold til ressourcefordelingen."

Den almindelige specialundervisning er selvfølgelig som andre områder påvirket af de forandringer, som kommunesammenlægningerne medførte, men der ses ikke umiddelbart nogen ændringer i selve undervisningstilrettelæggelsen og indholdet heraf.

6.2.3 Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden

Visse elever har vanskeligheder, som ligger ud over de muligheder, som kan rummes inden for den almindelige specialundervisning. Det kan være elever, som har

adfærdsproblematikker, psykiatriske diagnoser eller elever med udviklingsforsinkel-
se. Den udvidede specialundervisning kan foregå som enkeltintegrerede forløb og
som undervisning i specialklasser eller i specialskoler.

Klagenæv- nets rapport

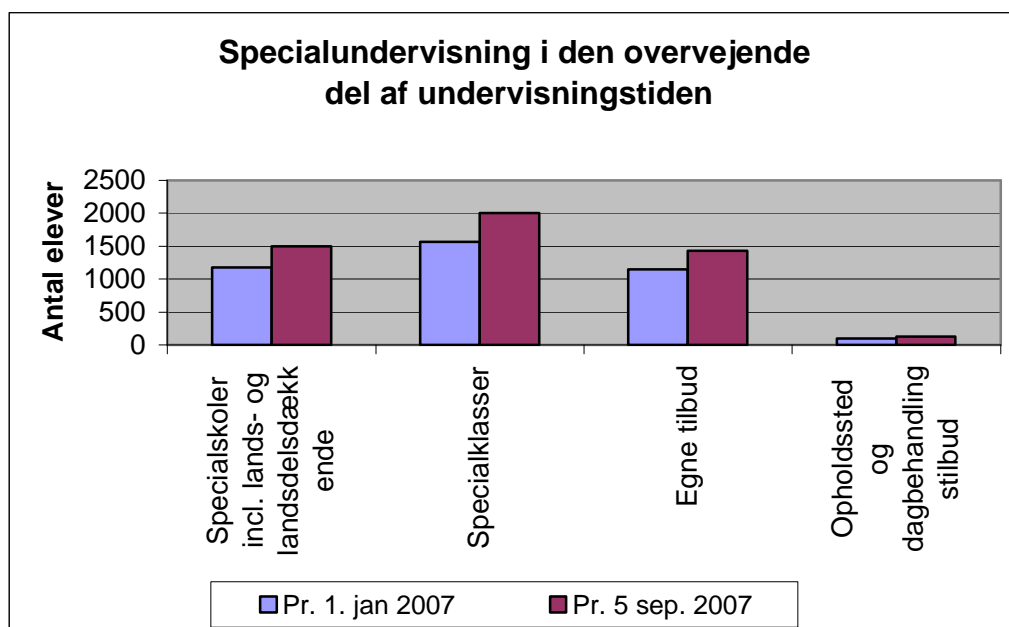
Af de 220 klager, Klagenævnet har afsluttet i 2007 uden for Københavns Kommu-
ne, vedrører de 19 % klager over afslag på støtte til en elev i den overvejende del
af undervisningstiden, 16 % vedrører afslag på specialskole og i 11 % af sagerne
klages der over afslag på specialklasse.

Klagenævnet nævner i sin rapport (for hele landet), at "op mod halvdelen af alle
(302) klager drejer sig om elever med adfærdsmæssige og psykiske vanskelighe-
der, herunder forstået socio-emotionelle problemer, ADHD/ADD og problemer for-
bundet med diagnosen Asperger/autismespektrum. Denne gruppe er således over-
repræsenteret i antallet af klager." Børn og unge med diagnosen Asperger/autisme
spektrum udgør 27% af klagerne, 17% vedrører ADHD/ADD og 7% af klagerne
vedrører socio-emotionelle problemer.

På grund af karakteren af Klagenævnets rapport kan Udviklingsrådet ikke sige no-
get præcist om, hvordan det ser ud i netop de midtjyske kommuner.

Bemærknin- ger fra rede- gørelserne

Det er vanskeligt at sammenligne udviklingen fra skoleåret 2006/2007 med skole-
året 2007/2008. Flere af de sammenlagte kommuner har ikke indberettet tallene
fra januar (jf. nedenstående diagram). For de 12 kommuner, som har indberettet
tal for såvel 1. januar 2007 og 5. september 2007 er der imidlertid tale om en lille
stigning i elevtallet. På specialskolerne og de lands- og landsdelsdækkende skoler
er der fra disse 12 kommuner en stigning på 49 elever. I specialklasserne har de
samme 12 kommuner en stigning på 114 elever. I egne tilbud er der en stigning på
132 elever, og opholdssteder og dagtilbud har en stigning af elever med udvidet
specialundervisnings tilbud på 26. Forholdet mellem de forskellige tilbudstyper er
stort set uændret.

Flere kommuner angiver, at der er en svag stigning i elevtallet på specialskoler og lands- og landsdelsdækkende skoler. Horsens Kommune vurderer, at der bliver "et stigende behov for pladser på egne specialskoler."

Der er samtidig en mere udbredt tendens til stigende elevtal i specialklasserne.⁴⁶ Holstebro Kommune oplyser her, at der er "stor stigning i forhold til elever med autismespektrum/forstyrrelser." Herning Kommune anfører, at der er fald i antal "børn med vidtgående handicap, stigning ved almindelige specialklasser." Der er en generel stigning i antallet af elever i egne tilbud og behovene forventes fortsat at stige.

10 kommuner har planlagt ændringer på området for den udvidede specialundervisning. Ofte er der tale om ændringer, som sker i samarbejde med det sociale område. Viborg Kommune skriver, at der arbejdes med "udvikling af egne tilbud som alternativ til anbringelse (i samarbejde med socialforvaltningen)". Flere kommuner arbejder med organisationsændringer og omlægning af tilbudene efter kommunalreformen. Skanderborg Kommune peger konkret på, at kommunen er i gang med "oprettelse af specialklasse for børn med autismevanskeligheder." Århus Kommune "planlægger et større kvalitetsudviklingsprojekt indenfor det specialpædagogiske område. Der er tale om et udviklingsinitiativ indenfor tre områder: en øget sammenhæng indenfor det specialpædagogiske område, en styrkelse af styringsgrundlaget samt optimering af budgettildelingsmodeller." Struer Kommune "har etableret små specialenheder, eksempelvis en taleklasse i normalområdet. Der arbejdes på at udvide specialindsatsen, men med inklusion for øje."

Ni kommuner ønsker - med de påtænkte ændringer indenfor såvel den almindelige specialundervisning som den udvidede specialundervisning - at højne kvaliteten i tilbudene, mens to kommuner bevidst arbejder på at udvide målgruppen. Relationen til almenmiljøet i folkeskolen er også en vigtig faktor. Viborg Kommune skriver således, at de ønsker "øget succes ved tilbageslusning til normalmiljøet." Struer Kommuner ønsker ligeledes "nærhedsprincippet og muligheden for inklusion højt."

Der er i kommunerne et meget bredt udbud af specialklasser og specialskoler, som giver målrettet undervisning til særlige grupper eller indenfor særlige felter. Flere af disse skoler har tilknyttet behandlingshjem eller andet botilbud.

Kommunerne har i deres redegørelser bl.a. nævnt specialskoler for børn og unge med generelle indlæringsvanskeligheder, børn med socio-/emotionelle vanskeligheder, børn og unge med ADHD/autisme og børn og unge med Aspergers syndrom. Der er et sammenfald mellem de grupper af børn og unge, som kommunerne oplever, der er behov for at skabe nye tilbud til, og de grupper, som er overrepræsenteret i klagesagerne.

Samlet set er der tale om en lille stigning i elevtallet for de kommuner i Midtjylland, som har indberettet omkring specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden. Flere kommuner er i gang med overvejelser i retning af ændringer på området og etablering af nye tilbud, bl.a. specialklasser for elever med autisme. Et

---

⁴⁶ Tallene skal dog her tages med store forbehold, idet 8-16 kommuner har indberettet oplysninger i fire kategorier per januar og september.

vigtigt forhold i de ændringer kommunerne overvejer, er relationen til almenmiljøet i folkeskolen. Kommunerne lægger generelt stor vægt på nærhedsprincippet og muligheden for inklusion. I afsnittet om forebyggende tiltag for børn og unge nævner flere kommuner også samarbejdet mellem det sociale område og skoleområdet som værende vigtigt i forhold til at give et sammenhængende tilbud i nærmiljøet.

6.2.4 Undervisning af voksne med behov for specialundervisning

Myndighedsansvaret for den kompenserende specialundervisning (efter undervisningspligtens ophør) til personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse blev med kommunalreformen placeret i kommunerne - undtagen tilbud til ordblinde, som blev placeret i VUC.

Nedenstående tabel viser antallet af elever i forskellige tilbudstyper for ca. halvdelen af de midtjyske kommuner.

Skema 23

Voksne med behov for specialundervisning

Antal deltagere fordelt på tilbudstyper		
	Per 1. jan. 2007	Per 5. sep. 2007
Læse- og stavevanskeligheder	59	50
Bevægelsesvanskeligheder	151	178
Synsvanskeligheder	375	368
Hørevanskeligheder	1154	1122
Tale-, stemme- og sprogvanskeligheder	410	381
Sindslidende	338	378
Generelle vanskeligheder	140	106
Sent erhvervet hjerneskade	241	224
Udviklingsforstyrrelser	59	48
Andet	21	39
I alt	2948	2894

Det skal dog bemærkes, at ovenstående tabel kun indeholder oplysninger fra 8-10 af de midtjyske kommuner afhængigt af hvilken tilbudstype, der er tale om. De samlede tal for det midtjyske må derfor naturligt være væsentligt større. Det er dog værd at hæfte sig ved, at antallet af deltagere er nogenlunde det samme i januar som i september. Det både på de enkelte tilbudstyper og samlet set.

Flere kommuner har i øvrigt svaret, at de på indberetningstidspunktet ikke har endelige opgørelser over deltagere fordelt på målgrupper. Kun tre kommuner oplyser kun at anvende tilbud i egen kommune.

Klagenævnet har, ifølge årsrapporten, ikke i 2007 behandlet klager vedrørende specialundervisning til voksne.

Bemærkninger fra redegørelserne

Ovenstående tal kan som nævnt indikere, at antallet af voksne med behov for specialundervisning er forholdsvis stabilt. Det betyder dog ikke, at kommunerne ikke ser på muligheder for udvikling på området.

Århus Kommune har eksempelvis "planlagt ændringer i forbindelse med implementeringen af en ny ungdomsuddannelse til unge med særlige behov," mens Struer Kommune har planer om "i højere grad at udbyde specialundervisning for voksne inden for gruppen af udviklingshæmmede." Horsens Kommune har planlagt ændringer i forhold til at "udvide tilbud til sindslidende til, at omfatte bredere målgrupper f.eks. depressions- og stressramte," og kommunen er i gang med "udvikling af undervisningstilbud til mennesker med fobier."

Fire kommuner oplyser, at de har igangsat tiltag for at udvide målgruppen for de voksenspecialundervisningstilbud, der gives lokalt. Århus Kommune ønsker "at kapacitetsudnyttelsen skal afstemmes, idet lov om specialundervisning for voksne og lov om ungdomsuddannelse til unge med særlige behov har delvist samme målgruppe." Ringkøbing-Skjern Kommune forventer "at implementeringen i dagligdagen bliver højere ved lokale kurser, således at der i kraft heraf opnås en højnelse af kvaliteten."

Randers Kommune oplyser at der tilbydes "specialundervisning for voksne på Odinskolen i Randers, hvor ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov er placeret. Herudover tilbyder Randers Kommune undervisning på Odinskolen for voksne senhjerneskadede."

6.2.5 Uddannelse af unge med særlige behov

Den 1. august 2007 trådte lov om ungdomsuddannelse af unge med særlige behov i kraft, jf. lbk. nr. 564 af 6. juni 2007.

Selvom ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov først kom i gang i skoleåret 2007/2008, var der ifølge de indberettede tal fra de midtjyske kommuner i efteråret 2007 indskrevet 120 elever på uddannelsen. Ikast-Brande oplyser i den forbindelse, at kommunen "har ikke visiteret elever til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov i 2007. Første elev er visiteret i 2008."

De 120 elever fordeler sig på de midtjyske kommuner på følgende vis:

Skema 24

Elever i ungdomsuddannelser for unge med særlig behov

Kommune	I egen kommune	I anden kommune
Favrskov	0	0
Hedensted	6	6
Herning	0	0
Holstebro	7	-
Horsens	25	0
Ikast-Brande	0	0
Lemvig	0	6
Norddjurs	0	0
Odder	0	0
Randers	24	0
Ringkøbing-Skjern	-	2
Samsø	0	5
Silkeborg	6	0

Kommune	I egen kommune	I anden kommune
Skanderborg	0	0
Skive	14	4
Struer	2	4
Syddjurs	0	1
Viborg	2	6
Århus	0	0
I alt	86	34

Af de 120 elever modtog de 86 tilbud i egen kommune. 90 elever har samtidig et døgntilbud.

Det skal endvidere bemærkes, at 14 af kommunerne (ud af 19 mulige), forventer en øget tilgang af elever i skoleåret 2008/2009. Fire kommuner forventer en uændret tilgang.

Holstebro Kommune har således i 2007/2008 haft syv elever og "der forventes en tilgang på ca. 12- 14 elever i 2008/2009 og derefter en nettotilgang i samme størrelse." Randers Kommune forventer også en stigning i elevtallet; "i forbindelse med udviklingen af et center for særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse i Randers Kommune forventes det, at elever fra nye målgrupper vil søge uddannelsen." Skanderborg Kommune skriver, at "det må forventes, at udviklingen her i 2008 vil medføre mindst 40 igangsatte unge i ungdomsuddannelsen."

Horsens Kommune peger i øvrigt på, at kommunen "har et større antal kursister end udmeldt i forbindelse med lovgivningen." Også en del andre kommuner udtrykker en vis bekymring i forhold til, hvordan økonomien kan hænge sammen.

Der er forskellige overvejelser med hensyn til praktikopholdene i forbindelse med ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov. Holstebro Kommune benytter eksempelvis en blanding, hvori der indgår såvel beskæftigelsestilbud, revalideringsinstitutioner, andre offentlige institutioner og private virksomheder.

Der er store forskelle på den gennemsnitlige varighed af afklaringsforløbet til uddannelsen. Enkelte kommuner oplyser, at denne er 0 uger. Dette kan dog dække over, at de endnu ikke har haft elever. Ellers ligger variationen fra fire uger i Holstebro og Lemvig kommuner, seks uger i Skanderborg Kommune, otte uger i Ringkøbing-Skjern og Hedensted kommuner, 10 uger i Randers og Favrskov kommuner og 12 uger i Horsens, Herning, Norddjurs, Århus, Struer, Ikast-Brande og Silkeborg kommuner. Den gennemsnitlige varighed af afklaringsforløbet er dermed ca. 9 uger.

Otte kommuner har oplyst, at de har planlagt eller gennemført ændringer indenfor området i 2007. I Holstebro Kommune der "er leverandør af ungdomsuddannelse til ni kommuner, planlægges en udvidelse af kapaciteten fra 42 uddannelsespladser til ca. 60. I denne forbindelse etableres tre mindre uddannelsessteder som supplement til kommunens store uddannelsessted med 42 pladser. I tilknytning til uddannelsesstederne påtænkes etableret botilbud i kollegieform." Samsø Kommune har planlagt at "alle unge får udarbejdet en uddannelsesplan." Holstebro Kommune øn-

sker "sammen med en øget kapacitet at sikre større mangfoldighed og variation i tilbudet."

Flere kommuner er i øvrigt opmærksomme på koordinering mellem den kompenserende specialundervisning for voksne og ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov. Århus Kommune oplyser, at "der er planlagt ændringer i forbindelse med implementeringen af en ny ungdomsuddannelse til unge med særlige behov, som endnu er i en indkøringsfase," ligesom, der i Århus Kommune er et ønske om "at kapacitetsudnyttelsen skal afstemmes, idet lov om specialundervisning for voksne og lov om ungdomsuddannelse til unge med særlige behov har delvist samme målgruppe."

Sammenfattende kan det konstateres, at 120 elever per 5. september 2007 modtager undervisning efter lov om ungdomsuddannelser for unge med særlige behov. Syv af de 19 kommuner (svarende til 37 %) har på dette tidspunkt ikke igangsat undervisningsforløb. Det kan endvidere konstateres, at 14 af de midtjyske kommuner forventer en øget tilgang af elever i det kommende skoleår.

Udviklingsrådet er opmærksom på, at unge med særlige behov også før august 2007 havde adgang til ungdomsuddannelser, og at der var etableret forskellige uddannelsesstilbud til denne gruppe. Udviklingsrådet finder det dog positivt, at kommunerne er gået så aktivt ind i implementeringen af den nye lov vedrørende ungdomsuddannelse til unge med særlige behov.

Kapitel 7: Særlige temaer

Velfærdsministeriet har bedt udviklingsrådene om i redegørelsen for 2007, at have særlig fokus på udviklingen i tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, samt udslusning fra forsorgshjem. Udviklingsrådet i Midtjylland har på baggrund af drøftelserne i Rådet i løbet af 2007 ikke fundet anledning til at sætte fokus på særlige områder ud over de fra Velfærdsministeriet udmeldte.

Særligt tema

I Udviklingsrådet skal beskrive og vurdere i hvilket omfang, der er sket ændringer i tilbudsmønstret i 2007 til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse samt hvilken betydning eventuelle ændringer har for indsatsen for de omfattede målgrupper.

Særligt tema

II Udviklingsrådet skal videre beskrive og vurdere indsatsen for at udsluse borgere fra forsorgshjem.

Temaerne er en del af denne redegørelse. Udviklingsrådene har ikke gennemført særlige undersøgelser vedrørende temaerne, men de enkelte kommunalbestyrelser og regionsråd er blevet anmodet om at have et særligt fokus på temaerne.

Det særlige tema vedrørende ændringer i tilbudsmønstret i 2007 til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse er indarbejdet i de spørgsmål, som udviklingsrådene har bedt kommuner og regioner have udgangspunkt i ved udarbejdelse af redegørelsen.

Med hensyn til det særlige tema vedrørende beskrivelse og vurdering af indsatsen for at udsluse borgere fra forsorgshjem, har udviklingsrådene bedt kommunerne om at bidrage med en række særskilte oplysninger.

7.1 Tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse

Udviklingsrådet i Midtjylland har valgt at beskrive udviklingen på området i de respektive kapitler, men vil i dette kapitel se konkret på temaet og i øvrigt henvise til henholdsvis kapitel 4 og 5.

Dette afsnit er struktureret efter Velfærdsministeriets beskrivelse af temaet. Overskrifterne i det følgende refererer med andre ord til de konkrete spørgsmål ministeriet har formuleret til udviklingsrådene.

Udviklingen i tilbudsmønstre til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse i det midtjyske område, ser ud til at have en mindre stigning med hensyn til døgnpladsforbruget. Der er en forholdsvis tydelig udvikling i retning af, at kommunerne løser de mindst specialiserede socialfaglige opgaver selv, og trækker på de regionsdrevne tilbud i de mere komplicerede tilfælde. Der er også en tendens til et stigende antal tilfælde, som kræver en særlig specialindsats.

Ændringer eller besluttede ændringer i 2007 af eksisterende kommunale og regionale tilbud fordelt på målgrupper.

Børn og unge:

Udviklingen i tilbudene til børn og unge fastlægges for de specialiserede tilbud i rammeaftalen mellem Region Midtjylland og kommunerne. Der er ikke i 2007 nedlagt eller planlagt nedlæggelse af tilbud til børn og unge i Midtjylland.

Regionen driver 7 døgntilbud til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som har behov for behandling eller anden udviklingsmæssig støtte eller børn og unge med psykiatriske lidelser, hvor behandlingen indeholder en væsentlig psykiatrisk indsats. Med hensyn til nærmere beskrivelse af tilbudene henvises til rammeaftalen for Region Midtjylland og Tilbudsportalen.

I rammeaftalen for 2007 blev der aftalt en kapacitetsudvidelse på de regionale tilbud på i alt 16 pladser til børn og unge med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Der er i rammeaftalen aftalt i alt 383 dagpladser og 482 døgnpladser i regionen. Region Midtjylland oplyser, at "Region Midtjyllands døgntilbud på børn og ungeområdet er meget efterspurgt. Således var der på hele området en gennemsnitlig belægningsprocent på 124" i 2007.

Der er ikke i Regionens eller kommunernes redegørelser oplysninger om tilbud, hvor der har været tale om udvidelse eller indskrænkning i forhold til den oprindelige målgruppe. Udviklingsrådet er dog opmærksom på, at det i Udviklingsrådets løbende drøftelser har været fremme, at flere kommuner især indenfor specialundervisningsområdet overvejer at udvide målgruppen for tilbudene. En tendens som sammen med en øget brug af tilbud i egen kommune på sigt kan komme til at medføre, at den mest specialiserede faglige viden mistes, da udbredelse af målgruppen vil øge behovet for generel viden. Udviklingsrådet vil nøje følge udviklingen med hensyn til udvidelse af målgrupper i de sociale tilbud.

Regionen vurderer, at børnenes behandlingsbehov er blevet mere komplekse. Region Midtjylland skriver blandt andet, at "der er op til flere eksempler på, at børnene ved henvisningerne har et ikke beskrevet misbrug eller også, at børnene viser tydelige træk på ikke udredte psykiatriske lidelser." Den store kompleksitet øger behovet for meget individuelt tilrettelagte tilbud.

Udviklingsrådet anbefaler, at kommunerne i højere grad overvejer at inddrage VI-SO's faglige ekspertise, så der laves en udredning af børn og unge med hensyn til kompleksiteten i behandlingsbehov, inden de henvises til et behandlingstilbud. På den måde kan det også sikres, at barnet eller den unge kommer i det rigtige tilbud første gang.

Der er ikke i de kommunale redegørelser oplysning om ændring af målgruppen for tilbud eller om samling af flere problemtyper i tilbudene i 2007.

Voksne:

Til voksne med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse inkl. senhjerneskadede er der i rammeaftalen aftalt i alt 3.926 dagpladser og 2.109 døgnpladser i regionen.

Der er ikke i 2007 nedlagt eller planlagt nedlæggelse af tilbud til børn og unge i Midtjylland.

Kommunerne anvender i udpræget grad almenboligloven, når der overvejes etablering af nye botilbud. Ringkøbing-Skjern Kommune er eksempelvis i 2007 ved at ombygge kommunens sidste plejehjem efter § 192 til boliger efter almenboligloven. Udvikling på botilbudsområdet er behandlet nærmere i afsnit 5.2.1.

Der er ikke i redegørelserne direkte oplysninger om ændringer i målgruppen for tilbudene i 2007. Region Midtjylland peger dog på en tendens til, at der henvises borgere med mere komplicerede behandlingsbehov til de regionale tilbud.

Beslutninger om og/eller etablering af nye kommunale eller regionale tilbud i 2007.

Børn og unge:

Enkelte kommuner har i forhold til rammeaftalen for 2008 tilkendegivet, at de på længere sigt overvejer at samle en del af indsatsen i egne tilbud. I Udviklingsrådets drøftelser har det være oppe, at der er overvejelser om at lave tilbud med bredere målgrupper. Udviklingsrådet følger disse tendenser.

Udviklingsrådet finder, at det er vigtigt, at der kvalitativt skabes fagligt gode tilbud, og at der kvantitativt er den mængde af pladser, der er behov for, så børn og unge ikke skal vente unødigt på at få et relevant tilbud.

Voksne:

Også på voksenområdet er der tilkendegivelser om, at kommuner ønsker at drøfte overtagelse af regionsdrevne tilbud. Tilkendegivelserne vedrører dog 2009 og indgår ikke i grundlaget for denne redegørelse.

Også på voksenområdet er Udviklingsrådet opmærksom på, at der fortsat er de specialiserede tilbud, som der er behov for. Af redegørelserne fremgår, at samarbejdet omkring rammeaftalerne fungerer godt (se afsnit 3.2.1). Udviklingsrådet har tiltro til, at dette samarbejde vil sikre udvikling af tilbudene i Midtjylland.

Er der sket væsentlige ændringer i kommunernes visitationspraksis i løbet af 2007?

Børn og unge:

Udviklingsrådet forventer, at det i 2008 vil blive nemmere at følge udviklingen fra kvartal til kvartal, idet det forventes, at kommunerne vil være mere opmærksomme på at indberette til CIAS. Der er ikke noget, der tyder på en ændret visitationspraksis i 2007. I børneafsnittet 4.2.1 ses de indberettede oplysninger til CIAS. De indberettede tal for de 3 første kvartaler af 2007 viser et stabilt forbrug.

De kommunale redegørelser peger dog på, at der er sket en vis opprioritering af den forebyggende indsats og øget brug af familiebehandling. Yderligere herom i afsnit 4.2.2.

Voksne:

Region Midtjylland oplever en tendens til en ændring i retning af, at kommunerne visiter borgere med et større hjælpebehov til Regionens tilbud på området for senhjerneskadede. Dette betyder, at der sker en ændring af det socialfaglige indhold i de regionsdrevne tilbud. Region Midtjylland skriver således, at "oplevelsen er, at kommunerne primært visiterer borgere med et større hjælpebehov, end kommunerne selv kan imødekomme, til regionens tilbud. Det betyder, at den gennemsnitlige indsats over for brugergrupperne på tilbudene til senhjerneskadede generelt stiller større krav til den faglige viden i tilbudene. Der sker dermed en ændring i retning af en endnu mere specialiseret socialfaglig og tværfaglig indsats." Der er oprettet flere pladser i tilbud til personer med svære hjerneskader og stærkt udadreagerende adfærd og i tilbud om intensiv rehabilitering til personer med svære hjerneskader og stort plejebehov umiddelbart efter udskrivning fra hospitalet.

Regionen har gennem rammeaftalen er særligt ansvar for at sikre og udvikle den særlige faglige viden, der er nødvendig i de specialiserede tilbud. Udviklingsrådet har tiltro til, at Region Midtjylland vil være i stand til at sikre den faglige opkvalificering på Regionens tilbud. Det er vigtigt, at Regionen og kommunerne i rammeaftalerne kommer frem til pladstal, som afspejler de reelle behov for specialiseret socialfaglig indsats m.m.

Udviklingen i kommunernes brug af andre kommuners tilbud og tværfagligt kommunalt samarbejde, der er etableret eller besluttet i 2007 omkring sociale tilbud.

Børn og unge:

På såvel børne- og ungeområdet som på voksenområdet oplyser Randers Kommune, at "fordelingen i brugen af pladser på henholdsvis egne, og andre udbyderes tilbud ikke har ændret sig i 2007 i forhold til 2006." Noget tilsvarende oplyser andre kommuner med hensyn til anvendelsen af tilbud i 2007. Holstebro Kommune oplyser endvidere, at der ikke er sket væsentlige ændringer i tilbudenenes socialfaglige indhold. Generelt oplyser kommunerne, at der ikke er sket væsentlige ændringer i brugen af tilbud, men flere kommuner er i gang med overvejelser om den fremtidige udvikling.

Det er ikke Udviklingsrådets opfattelse, at der er sket en ændring i brugen af tilbud i 2007. Udviklingsrådet er i den forbindelse opmærksom på, at der forud for kommunalreformens gennemførelse var klare tilkendegivelser fra kommunerne i forhold til fortsat brug af tilbud i andre kommuner. Udviklingsrådet vil være opmærksom på, om der sker en ændring på dette område i 2008.

Voksne:

Region Midtjylland har oplevet et mindre fald i kommunernes efterspørgsel på Regionens specialiserede dagtilbud med rehabilitering til personer med moderate hjerneskader. Der er tale om en ændring i tilbudsmønstret, som ikke er omtalt i de kommunale redegørelser eller hørings svarene. Udviklingsrådet har derfor svært ved at forholde sig til ændringen, eller vurdere de alternative løsninger kommunerne anvender.

Udviklingsrådet vil - for at få et overblik over udviklingen - i løbet af 2008 anmode Region Midtjylland om en nærmere vurdering af tilgangen til Regionens dagtilbud og dernæst drøfte, om der er behov for særlig opmærksomhed på området.

På botilbudsområdet har Region Midtjylland vurderet, at der er efterspørgsel efter specialiserede tilbud, som ikke kan imødekommes, nærmere omtalt i afsnit 5.2.1. Udviklingsrådet henstiller til kommunerne og Regionen, at der i rammeaftalerne indgår realistiske overslag over den forventede behovsudvikling.

Er der en ensartet udvikling i kommunerne eller er der kommuner, der skiller sig væsentlig ud?

Børn og unge:

Udviklingsrådets generelle indtryk af udviklingen i tilbudsmønstrene til børn og unge i Midtjylland er, at 2007 har været præget af kommunalreformens kommunesammenlægninger og de deraf følgende omstruktureringer i kommunerne. På trods af store forskelle både geografisk og befolkningsmæssigt mellem de Midtjyske kommuner, er der ikke hverken i de til CIAS indberettede tal eller i oplysningerne i Regionens og kommunernes redegørelser for 2007 nogle væsentlige forskelle mellem kommunerne i Midtjylland.

Udviklingsrådet forventer, at kommunerne i 2008 vil sikre en bedre udredning af de specielle behov den enkelte har, herunder i højere grad inddrage VISO. De indberettede tal for 2007 og oplysningerne i redegørelserne viser en ensartet udvikling med små lokale variationer.

Voksne:

Viborg Kommune oplyser, at der er et stigende antal henvendelser vedrørende personer med ADHD, Asperger, Tourette og OCD. Der er tale om målgrupper med specielle behov, der gennem de seneste år har været øget opmærksomhed på. Dette er en udvikling, som også andre kommuner har peget på og en udvikling, som også mærkes indenfor specialundervisningsområdet.

Regionen peger på, at der er efterspørgsel på de specialiserede tilbud, som i øjeblikket ikke kan dækkes, nærmere omtalt i afsnit 5.2.1. Udviklingsrådet kan ikke se om denne mangel på tilbud har sammenhæng med kommunalreformen, men det er Udviklingsrådets opfattelse, at Regionen og kommunerne i fællesskab må overveje etablering af tilbud for personer med ADHD, Aspergers, Tourette og OSD. Der kan være tale om meget specifikke behandlingsbehov, hvor der i den enkelte kommune kun er et fåtal med dette behov. Da det ikke kun drejer sig om at finde en plads men også om at finde et socialpædagogisk tilbud, må der ske en koordinering af indsatsen i hele Midtjylland.

Generelt er udviklingen i tilbudsmønstrene i de midtjyske kommuner stabil. Ingen af de midtjyske kommuner skiller sig markant ud. Dog med det forbehold, at Udviklingsrådet på grund af tidspres ikke har haft mulighed for at gå i dybden med de enkelte redegørelser og søge tillægsplysninger m.m. i kommunerne.

7.2 Udslusning fra forsorgshjem

Ankestyrelsen udgiver årligt statistikker, herunder "Brugere af botilbud efter servicelovens § 94 – Årsstatistik 2006".⁴⁷ Denne publikation giver på mange måder et godt bud på mange af de spørgsmål, der rejses af Velfærdsministeriet i dette tema 2 – udslusning fra forsorgshjem. Denne er imidlertid endnu ikke udkommet for 2007. Udviklingsrådet skal dog her indledningsvis kort komme ind på forhold på området, som de så ud i 2006 – for at præsentere udviklingen, som den så ud umiddelbart op til 2007.

I 2006 var der på forsorgshjemmene (nu § 110) 2.611 pladser fordelt på 64 institutioner. Der var i alt 7.083 brugere på forsorgshjemmene i 2006. Hver tredje bruger af forsorgshjem bor der i 120 døgn eller derover. Den gennemsnitlige opholdsperiode var 99 dage. 6% boede på forsorgshjem hele året, mens 7% var indskrevet i et døgn. I løbet af 2006 blev der foretaget 15.500 ind- og udskrivninger fra forsorgshjem og herberger. Lidt over halvdelen af udskrivningerne i 2006 foregik planlagt i overensstemmelse med enten en handleplan eller efter en klar aftale mellem herberget eller forsorgshjemmet og beboeren om flytning til egen bolig.

Der har i perioden 2002 til 2006 været et stabilt antal brugere. Antallet af overnatninger viser en mindre stigning. Det samme gør sig gældende for den gennemsnitlige opholdstid.

Udviklingsrådet har bedt kommunerne give oplysninger i forbindelse med det udmeldte tema om udslusning fra forsorgshjem. Flere kommuner har oplyst, at de på indberetningstidspunktet ikke har overblik over de forløb, som borgerne har haft på forsorgshjem i andre kommuner eller regionsdrevne forsorgshjem. Kommunerne henviser i øvrigt til Ankestyrelsen, som får indberettet data kvartalsvis.

Udviklingen i den gennemsnitlige opholdstid.

Det har ikke været muligt ud fra de kommunale indberetninger at se, om der er en udvikling i den gennemsnitlige opholdstid på forsorgshjemmene i 2007. De fleste kommuner giver udtryk for, at den gennemsnitlige opholdstid efter deres vurdering er nogenlunde uændret fra 2006 til 2007. Enkelte kommuner har dog en fornemmelse af, at opholdstiden er svagt stigende fra 2006 til 2007.

Herning og Viborg kommuner giver udtryk for, at den gennemsnitlige opholdstid er stigende. Mens Holstebro, Syddjurs, Ringkøbing-Skjern og Randers kommuner finder, at den gennemsnitlige opholdstid er nogenlunde uændret fra 2006 til 2007. Odder Kommune, som ikke selv driver forsorgshjem, har fundet det "overraskende at erfare, at der i flere situationer er tale om meget langvarige ophold på forsorgshjem og i udslusningsboliger tilknyttet forsorgshjem."

Kommunerne giver udtryk for, at der er et øget pres på forsorgshjemmene, og at brugerne gennem årene er blevet personer med mere komplekse problemstillinger end tidligere. Bl.a. er der ofte tale om personer med misbrug og psykiatriske lidelser. Ringkøbing-Skjern Kommune oplyser, at de fleste ophold er afrusninger på sygeafdelingen på Skovvang.

---

⁴⁷ Nu § 110.

Holstebro Kommune skriver, at der på trods af den øgede indsats i 2007 givetvis er personer, som har opholdt sig der for længe, indsatsen planlægges intensiveret i 2008. Kommunerne finder, der er forskellige barrierer. Ikast-Brande Kommune giver blandt andet udtryk for, at "en hurtig udslusning og samspil mellem forsorgshjem og kommuner i høj grad vanskeliggøres af, at der kun sjældent informeres om, at borgere opholder sig på et midlertidigt opholdssted." Ikast-Brande Kommune oplyser også, at "i de tilfælde, hvor kommunen selv er aktiv i forhold til at få henvist til midlertidige opholdssteder, sikres der altid sammenhæng og handleplan."

Også Ringkøbing-Skjern Kommune finder, at "det ville være hensigtsmæssigt, såfremt det var et lovkrav, at forsorgshjemmet straks ved borgerens indflytning på forsorgshjem skal orientere hjemkommunen. Desuden at kommunen kun skal betale for borgerens ophold, indtil der kan tilbydes en passende bolig og evt. yderligere støtte fra hjemkommunen."

Flere kommuner ser således gerne, at indsatsen for en hurtig udslusning styrkes, og at kommunerne får bedre muligheder herfor.

Indsatser eller besluttede tiltag i 2007, der skal styrke en hurtig udslusning fra forsorgshjem.

Der er i kommunerne igangsat eller planlagt forskellige tiltag for at styrke udslusningen fra forsorgshjemmene:

- Etablering af skæve boliger.
- Boliger til unge hjemløse.
- Oprettelse af trænende botilbud.
- Støtte i egen bolig.
- Støttekontaktperson ordning for hjemløse og misbrugere
- Alternative plejehjemspladser.
- Fremskudt sundhedspleje.
- Øget samarbejde med revaliderings og aktiveringstilbud.
- Øget samarbejde mellem revaliderings- og aktiveringstilbud og forsorgshjemmene.

Desuden er der igangsat projekter for at skabe netværk for de hjemløse, eksempelvis:

- Projekt "Hyr en hjemløs – de udsattes vikarbureau" i Horsens.
- "Stop struggling along" I Randers.

Det er Udviklingsrådets opfattelse, at kommunerne har stor fokus på at forkorte opholdstiden på forsorgshjemmene og bedre forholdene generelt for hjemløse.

Indsatser eller besluttede tiltag i 2007, der øger samspillet mellem forsorgshjem og kommunernes øvrige tilbud.

Flere kommuner har igangsat eller planlagt at øge samarbejdet mellem de kommunale administrationer og forsorgshjemmene. Således er der igangsat initiativer om:

- Borgere på forsorgshjemmet skal udredes inden for 8 uger.
- At borgernes helhedssituation bliver tilstrækkelig belyst, og alle relevante hjælpertilbud involveres aktivt.
- Kontaktsagsbehandlere i administrationen for de respektive forsorgshjem.
- Opsøgende indsats overfor socialt udsatte.
- Koordinering mellem de kommunale handleplaner (Servicelovens § 141) og de plan- og udskrivningsredskaber forsorgshjemmet benytter.

Andre forhold.

Udviklingsrådet har ikke tilstrækkeligt materiale, som kan belyse udviklingen på forsorgshjemsområdet. Udviklingsrådet vil, når noget sådant foreligger, tage dette op til drøftelse i Rådet.

Der har i flere kommuner være igangsat udviklingsarbejde på forsorgshjemmene, for at skabe ændrede arbejdsgange, metodeudvikling og kulturændring blandt medarbejderne, således at tilbudene bliver mere rummeligt i forhold til de allersvageste misbrugere. Det er en meget væsentlig gruppe af brugere på forsorgshjemmene, som har blandingsmisbrugsproblemer samt personlighedsforstyrrelser.”

Udviklingsrådet følger udviklingen indenfor forsorgshjemsområdet og vil løbende drøfte kommunernes tilbagemeldinger til Udviklingsrådet.

Kapitel 8: Fokusområder til videre bearbejdning

Udviklingsrådet Midtjylland er i nærværende redegørelse stødt på forskellige forhold, som Rådet har fundet grundlag for at have en øget opmærksomhed på. Det være sig i form af et særligt fokus i de kommende års redegørelser, eller som et tema, der kan tages op til yderlige drøftelse på de faste kvartalsvise møder i Rådet i løbet af året.

Begrundelsen for udvælgelsen af disse fokusområder er flere. For det første, er der enkelte områder, som Udviklingsrådet helt generelt finder interessante. For det andet har der været områder i redegørelsen, Rådet ikke har kunne udtale sig entydigt om og derfor fundet det væsentligt at følge. Endelig er der områder, som knytter direkte an til de i konklusionerne fremhævede forhold.

Områderne er som følger:

- Rammeaftalerne, herunder:
  - Processen omkring rammeaftalen
  - Regionens koordinatorrolle
  - Merindskrivning/overbelægning
  - Vidensnetværk
- Kommunal overtagelse af regionsdrevne tilbud
- Brugen af VISO

- Vedligeholdelsestræning til børn
- Ledsageordningen til unge
- Efterværn
- Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere
- Overgang fra barn til voksen (administrativt samarbejde i forvaltningerne)

- Botilbud til voksne
  - Personer under 50 år på plejehjem
  - Ventelister
  - Merindskrivning/overbelægning
  - Etablering af boliger
  - Afspecialisering kontra kvalitetsudvikling
  - Huslejer
- Væresteder drevet af frivillige organisationer
- Personlige hjælpeordninger
- Ledsageordning til voksne
- Hjælpeområdet (sikring af specialviden)

- Landsdelsdækkende tilbud (bl.a. høreområdet)
- Ungdomsuddannelsen for med særlige behov

- Udvidelse af målgrupper i sociale tilbud (afspecialisering)
- Hjemtagelse af borgere
- Brugen af Regionens specialiserede dagtilbud
- Forsorgshjemsstatistikken

Kildefortegnelse

Ankestyrelsen: Brugere af botilbud efter servicelovens § 94, Årsstatistik 2006

Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning: Årsrapport – Gennemgang af klagesager om vidtgående specialundervisning 2007

Servicestyrelsen: CIAS – det Centrale Informations- og Analysesystem, Statusrapport 2007

Servicestyrelsen: Social Fokus, nr. 1, september 2007

Styrelsen for Social Service: Håndbog om anbringelsesreformen

De 19 kommuner i Regionen og Region Midtjylland: Rammeaftale 2007

Bilag 1 – Tilbud og målgrupper

Tilbud/målgrupper på det sociale område og specialundervisningsområdet, som udviklingsrådet følger. (Lovparagraffen henviser, hvor ikke andet er nævnt til: Lov om Social Service jf. lovbekendtgørelse nr. 1117 af 26. september 2007.)

Børn og ungeområdet	
<u>Særlige dagtilbud:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne med behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af de almindelige dagtilbud.	§ 32
<u>Særlige klubtilbud:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne med behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af de almindelige dagtilbud.	§ 36
<u>Vedligeholdelsestræning mv. til børn:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning mv. for børn jf. § 83. Vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder til personer, som følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer jf. § 86, stk. 2.	§ 44
<u>Ledsageordning for unge:</u> Unge mellem 16 og 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som er i målgruppen har ret til 15 timers ledsagelse om måneden.	§ 45
<u>Konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold.</u> Familier, der modtager konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold. Kommunen kan herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge dagtilbud, ungdomsklub, uddannelsessted el. lign.	§ 52, stk.3, nr.1
<u>Praktisk pædagogisk eller anden støtte i hjemmet:</u> Familier, der modtager støtte i hjemmet med det formål at sikre, at familien holdes samlet (hjemme-hos ordninger).	§ 52, stk.3, nr.2
<u>Familiebehandling eller lignende støtte:</u> Familier, der modtager familiebehandling eller lignende støtte med det formål at bevare familien samlet.	§ 52, stk.3, nr.3
<u>Døgnophold for familier med børn:</u> Familier, der modtager døgnophold. jf. § 55, uden for hjemmet som led i familiebehandling mv. – eksempelvis i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution. Barnet eller den unge modtager omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Ved særlige behov kan der ligeledes foretages undersøgelser og observationer samt ydes terapi og anden behandling jf. § 55, stk. 1.	§ 52, stk.3, nr.4
<u>Aflastningsordninger:</u>	§ 52, stk.3, nr.5

Børn og unge kan ydes aflastningsophold til på en døgninstitution, i en plejefamilie eller et godkendt opholdssted.	
<u>Personlig rådgiver:</u> Børn og unge kan få udpeget personlig rådgiver – herunder også unge over 18 år, hvor kommunen har truffet afgørelse om forlængelse.	§ 52, stk.3, nr.6 § 76, stk.2 § 76, stk3, nr.2.
<u>Fast kontaktperson for barnet eller den unge:</u> Børn og unge kan få udpeget fast kontaktperson – herunder også unge over 18 år, hvor kommunen har truffet afgørelse om forlængelse.	§ 52, stk.3, nr.7 § 76, stk.2 § 76, stk3, nr.3.
<u>Fast kontaktperson for hele familien:</u> Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien.	§ 52, stk.3, nr.7
<u>Praktikophold for unge hos en arbejdsgiver:</u> Børn og unge, for hvilke der er formidlet praktikophold hos en offentlige eller privat arbejdsgiver. Bestemmelsen anvendes bl.a. som et led i indsatsen overfor utilpassede unge, der har vanskeligt ved at opnå eller fastholde tilknytning til arbejdsmarkedet ved egen hjælp, og kommunen kan i den forbindelse udbetale en godtgørelse til den unge.	§ 52, stk.3, nr.9
<u>Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte:</u> Børn og unge eller familier, for hvilke der ydes anden hjælp.	§ 52, stk.3, nr.10
<u>Økonomisk støtte der erstatter en ellers mere indgribende foranstaltning, hvor forældremyndighedens indehaver ikke selv har midler dertil:</u> Familier kan ydes økonomisk støtte til udgifter eller økonomisk støtte, der erstatter en ellers mere indgribende foranstaltning.	§ 52, stk.4
<u>Økonomisk støtte for at undgå anbringelse uden for hjemmet, fremskynde hjemgivelse eller fremme en stabil kontakt mellem forældre og børn under en anbringelse:</u> Familier kan ydes økonomisk støtte, når det kan undgå anbringelse uden for hjemmet m.m.	§ 52, stk.5
<u>Støttepersoner til forældre i forbindelse med anbringelser:</u> Familier kan få udpeget støtteperson i forbindelse med et barns eller den unges anbringelse uden for hjemmet.	§ 54
<u>Forældre pålæg:</u> Kommunen kan meddele forældre pålæg i forbindelse med en risiko for at barnets eller den unges udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.	§ 57 a
<u>Anbringelse i døgninstitution for børn og unge med sociale adfærdsproblemer:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold i en døgninstitution. Unge i alderen 18 til 22 år kan få opretholdt en anbringelse ud over det 18. år, eller få etableret en udslusningsordning i den hidtidige døgninstitution. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 67, stk. 1

<p><u>Anbringelse i døgninstitution for børn og unge med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold i en døgninstitution. Unge i alderen 18 til 22 år kan få opretholdt en anbringelse ud over det 18. år, eller få etableret en udslusningsordning i den hidtidige døgninstitution. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)</p>	§ 67, stk. 2
<p><u>Anbringelse i sikrede døgninstitutioner:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold i en sikret døgninstitution (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)</p>	§ 67, stk. 3
<p><u>Privat familiepleje:</u> Børn og unge kan anbringes i privat familiepleje. (Paragraffen vedrører godkendelse af plejeforældre, anbringelsen foretager familien selv.)</p>	§ 78, stk. 1
<p><u>Privat døgnplejehjem:</u> Børn og unge under 18 år kan anbringes i privat døgnpleje, som drives af private uden offentlige midler.</p>	§ 78, stk. 7
<p><u>Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere:</u> Unge under 18 år skal gives tilbud om behandling for stofmisbrug. (Substitutionsbehandling gives efter sundhedslovens § 142).</p>	§ 101, stk. 3
<p><u>Anbringelse i familiepleje:</u> Børn og unge kan anbringes i familiepleje. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)</p>	§ 142, stk. 1
<p><u>Anbringelse i netværksplejefamilier:</u> Børn og unge kan anbringes i netværksplejefamilier. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)</p>	§ 142, stk. 2
<p><u>Anbringelse på egne værelser:</u> Børn og unge kan anbringes i egne værelser. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)</p>	§ 142, stk. 4
<p><u>Anbringelse på kost- eller efterskole:</u> Børn og unge som anbringes på kost- eller efterskole har fundet sted. Ligeledes unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige</p>	§ 142, stk. 5

plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	
<u>Anbringelse på socialpædagogiske opholdssteder:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold på socialpædagogisk opholdssted. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 5
Voksenområdet.	
<u>Socialpædagogisk bistand:</u> Hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.	§ 85
<u>Genoptræning:</u> Genoptræning i forbindelse med afhjælpning af fysisk funktionsnedsættelse forårsaget af sygdom, der ikke behandles i tilknytning til en sygehusindlæggelse. (Lægefagligt begrundet genoptræning efter udskrivning fra sygehuset ydes efter sundhedslovgivningens § 140).	§ 86, stk. 1
<u>Vedligeholdelsestræning:</u> Hjælp til vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor.	§ 86, stk. 2
<u>Kontant tilskud til personlig og praktisk hjælp:</u> Voksne kan få udbetalt et kontakt tilskud til personlig og praktisk hjælp, som modtageren selv antager.	§ 95
<u>Hjælpeordning til personer med nedsat funktionsevne:</u> Voksne kan få kontant tilskud til dækning af udgifter til ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har et aktivitetsniveau, som gør det nødvendigt at yde en ganske særlig støtte.	§ 96
<u>Ledsageordning for voksne:</u> Voksne under 67 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, har ret til 15 timers ledsagelse om måneden. Personen skal kunne efterspørge ledsagelse uden socialpædagogisk indhold. En bevilget ydelse bevares efter fyldte 67 år.	§ 97
<u>Kontaktperson for døvblinde:</u> Kommunen skal i fornødent omfang tilbyde hjælp i form af en særlig kontaktperson til personer, som er døvblinde.	§ 98
<u>Støttekontaktperson:</u> Kommunen skal sørge for tilbud om støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelse, stof- og alkoholmisbrug samt personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig.	§ 99
<u>Behandlingstilbud til voksne stofmisbrugere:</u>	§ 101, stk. 1

Kommunen skal tilbyde behandling af stofmisbrugere. (Substitutionsbehandling gives efter sundhedslovens § 142).	
<u>Tilbud af behandlingsmæssig karakter:</u> Kommunen kan ud over tilbud efter § 85 give tilbud af behandlingsmæssig karakter, når dette er nødvendigt med henblik på at bevare eller forbedre borgerens fysiske, psykiske eller sociale funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning. (Lægefaglig begrundet/henvist genoptræning efter udskrivning fra sygehus ydes efter sundhedslovgivningens § 140. Behandling for alkoholmisbrug ydes efter sundhedslovens § 141).	§ 102
<u>Beskyttet beskæftigelse:</u> Personer under 65 år, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.	§ 103
<u>Aktivitets- og samværstilbud.</u> Personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer tilbydes aktivitets- og samværstilbud til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkår.	§ 104
<u>Midlertidige botilbud for personer med særlige sociale problemer:</u> Personer med særlige sociale problemer kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.	§ 107
<u>Midlertidige botilbud for personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne:</u> Personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.	§ 107
<u>Midlertidige botilbud for personer med sindslidelser:</u> Personer med sindslidelser kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.	§ 107
<u>Længerevarende botilbud for personer med særlige sociale problemer:</u> Personer med særlige sociale problemer kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.	§ 108
<u>Længerevarende botilbud for personer med nedsat fysisk eller psykiskfunktionsevne:</u> Personer med af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis. Personerne modtager efter individuel	§ 108

vurdering hjælp m.m. efter §§ 83, 85, 86, 87 og 97.	
<u>Længerevarende botilbud for personer med sindslidelser:</u> Personer, som er psykisk syge kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis. Personerne modtager efter individuel vurdering hjælp m.m. efter §§ 83, 85, 86, 87 og 97.	§ 108
<u>Midlertidige botilbud for kvinder, som har været udsat for vold m.v.:</u> (kvindekrisecentre). Omfatter kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold tilbydes midlertidigt ophold i boformer til kvinder. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.	§ 109
<u>Midlertidige botilbud til socialt udsatte:</u> (Forsorgshjem og herberger). Omfatter personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.	§ 110
<u>Støtte til bil:</u> Kan ydes til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der i væsentlig grad har forringet evne til at færdes eller i væsentlig grad har vanskeligt ved at opnå eller fastholde et arbejde eller gennemføre en uddannelse uden brug af bil.	§ 114
<u>Modtagere af hjælp til boligindretning:</u> Personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan få hjælp til indretning af bolig, når indretningen er nødvendig for at gøre boligen bedre egnet som opholdssted for den pågældende. Der medtages ligeledes de ganske særlige tilfælde, hvor § 116, stk. 1, ikke har været tilstrækkelig til at gøre boligen egnet som opholdssted, og kommunen har ydet hjælp til dækning af udgifter til anskaffelse af bolig.	§ 116
<u>Pasning af nærtstående:</u> Der kan ydes støtte til personer, som varetager omsorg og pasning af nærtstående med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse.	§ 118
<u>Plejhjem og beskyttede boliger:</u> Særlige plejhjem og beskyttede boliger eller ustøttede private eller almene plejeboliger. Videreførelse af plejhjem som blev oprettet efter Lov om social bistand og videreført efter Servicelovens § 140.	§ 192
<u>Almene ældreboliger oprettet for handicappede:</u> Personer i alderen til og med 66 år, som er anvist boliger, der er oprettet efter § 105, stk.2, som almene ældreboliger. Boligerne kan være organiseret som bofællesskaber jf. almenbo-	LBK. Nr. 1118 af 26.09.07, lov om almene boliger § 105, stk.2

liglovens § 5, stk. 3. (Personer mv. som er indskrevet i botilbud efter §§ 107, 108, 109 og 110 medtages ikke her, men under den pågældende paragraf).	
Specialundervisningsområdet.	
<u>Specialundervisning:</u> Kommunen skal sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til børn og unge under 18 år, herunder børn og unge, hvis udvikling stiller krav om en særlig hensyntagen eller støtte, der bedst kan opfyldes på specialskoler eller i specialklasser, eller for hvem undervisning kun kan gennemføres med støtte i den overvejende del af undervisnings tiden. Endvidere påhviler det kommunen at sørge for specialpædagogisk bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen.	LBK. Nr. 1049 af 28.08.07, lov om folkeskolen, § 20, stk. 2
<u>Lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud:</u> Regionen skal drive lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for børn og unge under 18 år, som er henvist til specialundervisning ved regionens foranstaltning, jf. § 21, stk. 1 og 2. Det samme gælder for børn, der henvises til specialpædagogisk bistand ved regionens undervisningstilbud og som endnu ikke har påbegyndt skolegangen.	LBK. Nr. 1049 af 28.08.07, lov om folkeskolen § 20, stk. 3
<u>Voksen specialundervisning:</u> Voksenspecialundervisning gives til personer, der som følge af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig tilrettelagt undervisning og rådgivning for at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen, og som ikke kan modtage relevante tilbud med sammen formål efter anden lovgivning. Specialundervisningen tilpasses den enkelte deltagers forudsætninger, færdigheder og behov. Videre tilknyttes den specialpædagogiske bistand, der er nødvendig i forhold til deltagerens udbytte af tilbudet, herunder rådgivning og vejledning af deltageren.	Bekendtgør. nr. 378 af 28.04.06 om specialundervisning for voksne. Jf. LBK. Nr. 658 af 03.07.00, lov om specialundervisning for voksne
<u>Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov:</u> Unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov har et retskrav på en ungdomsuddannelse. Kommunen skal tilbyde de unge, der er tilmeldt kommunens folkeregister, en 3-årig ungdomsuddannelse efter denne lov.	LBK. Nr. 564 af 06.06.07, lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

Bilag 2 – Medlemsliste Udviklingsrådet Midtjylland

Medlemmer af Udviklingsrådet i Midtjylland:

Niels Flade Nielsen, Favrskov Kommune.
Liselotte Hillestrøm, Hedensted Kommune.
Christen Dam Larsen, Herning Kommune.
Holger Hedegaard, Holstebro Kommune.
Ole Gregersen, Horsens Kommune.
Frank Heidemann Sørensen, Ikast-Brande Kommune.
Frank Rud Jensen, Lemvig Kommune.
Valdemar Haumand, Norddjurs Kommune.
Niels Rosenberg, Odder Kommune.
Bjarne Overmark, Randers Kommune.
Niels Rasmussen, Ringkøbing-Skjern Kommune. (Næstformand)
Einer Madsen, Samsø Kommune.
Carl-Erik Larsen, Silkeborg Kommune.
Jonna Grønver, Skanderborg Kommune.
Inge Lise Lyse, Skive Kommune.
Steen Jacobsen, Struer Kommune.
Ninna Thomsen, Syddjurs Kommune.
Åse Kubel Høeg, Viborg Kommune.
Gert Bjerregaard, Århus Kommune. (Formand)
Anna Marie Touborg, Region Midtjylland.
Britta Bang, Region Midtjylland.
Louis Rolander, Region Midtjylland. (Næstformand)
Kate Runge, Region Midtjylland.
Jytte B. Sørensen, LEV udpeget af DH.
Lone Barsøe, Dansk Handicapforbund udpeget af DH.
Poul Erik Trier Pedersen, Danmarks Psoriasisforening udpeget af DH.
Viggo Jonassen, Hjerneskadeforeningen udpeget af DH. (Næstformand)
Søren Peder M. Jensen, Skole og Samfund.
Ralph Jørgensen, Landsforeningen bedre Psykiatri.
Jørgen Ahler, Landsforeningen Autisme.
Frede Budølsen, Landsforeningen SIND.
Alice Sørensen, Forældre Landsforeningen.
Leif El Andersen, Sammenslutningen af Nærudvalg (SAND).
Bent Dalgaard, Ordblinde og Dysleksiforeningen i Danmark.
Brian Jensen, Sammenslutningen af væresteder (SVID).

Bilag 3 – Høringssvar

Udviklingsrådet Midtjylland har til nærværende redegørelse modtaget følgende høringssvar:

Udviklingsrådet Midtjylland har fra kommunerne modtaget høringssvar fra:

De modtagne høringssvar er sammen med de modtagne redegørelser fra kommuner og Regionen offentliggjort på Udviklingsrådets hjemmeside.

Herning Kommune:	Danske Handicaporganisationer, Herning
	Handicaprådet i Herning Kommune
Horsens Kommune:	Danske Handicaporganisationer, Horsens Handicaprådet i Horsens Kommune
Odder Kommune:	Handicaprådet i Odder Kommune
Syddjurs Kommune:	Danske Handicaporganisationer, Syddjurs
	Handicaprådet i Syddjurs Kommune
Århus Kommune	Det Sociale Forbrugerråd i Århus Kommune
	Foreningen af skolebestyrelser i Århus
Region Midtjylland:	Danske Handicaporganisationer
	Regionale Kontaktforum
Ringkøbing-Skjern Kommune:	Handicaprådet i Ringkøbing-Skjern Kommune
Favrskov Kommune	Handicaprådet i Favrskov Kommune

Fristen for indsendelse af høringssvar til Udviklingsrådet i Midtjylland var 25. april 2008, hvor Udviklingsrådet afholdt møde, hvor det endelige udkast til redegørelsen blev behandlet. Eventuelle høringssvar, som indkommer efter denne dato vedlægges som uregistreret bilag.

Bilag 4 – Rammeaftalen i region Midtjylland

Tilbuddene i rammeaftalen for Region Midtjylland omfatter jf. servicelovens § 5 følgende målgrupper:

Efter lov om social service:

- Personlig hjælp, pleje og støtte, §§ 83 og 85.
- Aflastning § 84.
- Genoptræning og vedligeholdstræning, § 86.
- Døgnvarighed, § 87.
- Ledsagelse og kontaktpersoner, §§ 97 og 98.
- Behandlingstilbud, § 102.
- Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, §§ 103-104.
- Midlertidige botilbud, § 107, stk. 2.
- Længerevarende botilbud, § 108.
- Kvindekrisecentre, forsorgshjem m.v., §§ 109-110.
- Særlige dag- og klubtilbud, §§ 32 og 36.
- Døgninstitutioner for børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne og sikrede døgninstitutioner for børn og unge, § 67, stk. 2 og 3.
- Behandling af stofmisbrugere, § 101.
- Ydelser fra hjælpemiddelcentraler, § 112.
- Specialrådgivningsydelser, der udgår fra og er baseret på den indholdsmæssige opgavevaretagelse i regionale tilbud.

Efter folkeskoleloven

- Specialundervisning og socialpædagogisk bistand, § 20, stk. 3 (lands- og landsdelsdækkende tilbud).

Efter lov om specialundervisning for voksne

- Specialundervisning for voksne, § 1, stk. 2 (lands- og landsdelsdækkende tilbud).
- Specialundervisning for voksne, § 1, stk. 3 (regionale tilbud til personer med tale-, høre- eller synsvanskeligheder).

Efter sundhedsloven

- Behandling for alkoholmisbrug efter, §§ 141 og 142.

Efter Almenboligloven

- Almene ældreboliger specielt indrettet til voksne med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne, § 185 b.

Skemaoversigt

Skema 1.	Antal henvendelser til VI SO fordelt på kommuner.....	20
Skema 2.	Anbringelse i døgninstitutioner for børn og unge med betydelig og varig nedsat fysisk funktionsevne.....	30
Skema 3.	Særlige dagtilbud	31
Skema 4.	Særlige klubtilbud	32
Skema 5.	Vedligeholdelsestræning m.v. til børn.....	33
Skema 6.	Ledsageordning unge	35
Skema 7.	Konsulentbistand mht. barnets eller den unges forhold.....	36
Skema 8.	Døgnophold for familier med børn	40
Skema 9.	Anbringelse i familiepleje	41
Skema 10.	Unge (18-23 år) i efterværn	43
Skema 11.	Anbringelse i sikrede døgninstitutioner	45
Skema 12.	Socialpædagogisk bistand	50
Skema 13.	Antal personer i botilbud	51
Skema 14.	Behandlingstilbud til stofmisbrugere	56
Skema 15.	Unge under 18 år visiteret til misbrugsbehandling per 31. dec. 2007	57
Skema 16.	Ledsageordning.....	60
Skema 17.	Beskyttet beskæftigelse	61
Skema 18.	Aktivitets- og samværstilbud.....	61
Skema 19.	Personer indskrevet i dagtilbud 31. dec. 2007	62
Skema 20.	Støtte til bil	65
Skema 21.	Modtagere af hjælp til bolig indretning	65
Skema 22.	Oversigt over klagerne antal og procentuelle fordeling opgjort på kommuner	70
Skema 23.	Voksne med behov for specialundervisning.....	75
Skema 24.	Elever i ungdomsuddannelser for unge med særlig behov	76

Statsforvaltningen
Midtjylland
St. Blichers Vej 6
Postboks 151
6950 Ringkøbing
Tel 7256 8300
midtjylland@statsforvaltning.dk

www.statsforvaltning.dk